

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

ANALYSIS|| FIDEI CA=||THOLICAE,||

Valencia, Gregorio de

Ingolstadii, 1585

VD16 V 55

Analysis Fidei Catholicae, &c. Pars Sexta. Cvm Avctoritas Illa, Magistra Fidei, Apvd ipsos Christi fideles perpetuò vigeat; non alibi vel quæri debet vel inueniri potest, nisi apud veram Christi ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47934](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47934)

lunt ex aliqua auctoritate præsentē: cuius tamen solius, ut probatum est, absoluta & plena potestas est de omnibus fidei quæstionibus iudicandi. Sed progrediamur ad reliqua.

ANALYSIS

FIDEI CATHO

L I C A E, &c.

P A R S S E X T A.

CVM AVCTORITAS
ILLA, MAGISTRA FIDEI, APVD

ipſos Chriſti fideles perpetuò vigeat, non alibi vel quæri debet vel inueniri poteſt, niſi apud veram Chriſti Eccleſiam, hoc eſt, apud congregationem verè fidelium. Ea verò congregatio non alia eſt quàm cætus eorum, qui Romano Pontifici pro tempore exiſtenti parent.

QVOD illa auctoritas, cuius est omne fidei iudicium, in Ecclesia vera Christi fidelium quærenda sit, nec alibi inueniri possit: id verò probatione noua nihil indiget. Nam si rota eiusmodi auctoritas ad vsum & salutem Christi fidelium est diuinitus instituta, viuitque ut probatum est semper, ac præstò in omnibus fidei quæstionibus adest: frustra nisi inter fideles ipsos, atque adeò in Ecclesia quæreretur. Sed ut illam de-

mum

num auctoritatem in Ecclesia Christi vera intueniamus, necesse est primùm inueniri ac ostendi eam ipsam veram Ecclesiam Christi fidelium. Hanc asserimus esse congregationem seu cœtum eorum hominum qui Romano Pontifici pro tempore existenti parent, id est, Romanam Ecclesiam. Hoc nunc probandum est. Quam ad rem necessariò dicendum primo loco erit, & de ratione ipsa in genere veræ Christi Ecclesiæ, & de proprietatibus eius, quæ partim ipsi in Scriptura sacra, partim in fidei symbolis tribuuntur. Nam congregationem illam, quæ Romano paret Pontifici, atque adeò hanc ipsam quæ nunc paret Gregorio XIII. Pontifici Maximo, esse veram Ecclesiam Christi; tum demum probabimus, si ostenderit ei congregationi conuenire prorsus & rationem & proprietates veræ Christi Ecclesiæ. Dicam igitur primùm de his duabus rebus, hoc est, de ratione & proprietatibus veræ Ecclesiæ, & breuiter, & meo modo, quæ ad rem pertinebunt. Et quia cõtrouersia est inter nos & Sectarios, non modò quæ sit vera Ecclesia, sed etiam ex quibus notis ac proprietatibus Ecclesia vera probari debeat: istud quoq; deinde constituemus. Ita enim aperta demum atq; expedita via erit, vt probemus id quod nunc agimus, Ecclesiam Romanam, id est, congregationem, quæ Romanum Pontificem pro pastore habet, esse veram Ecclesiam. Si quis verò, de ipsa quidem ratione ac forma Ecclesiæ in communi, plura fortasse, quàm ego dicenda putem, desiderabit, (quanquam rem ipsam cõplectemur) ea petet ab aliis qui antè de Ecclesia scripserunt. Nam tractârunt id argumentum latissimè Thomas VValdensis lib. 2. doctrinalis fidei antiq. c. 9. & deinceps, Ioannes Turre Cremata in summa de Ecclesia. Ioannes Driedo lib. 4. de variis dogmat. c. 2. Albertus Pigius lib. 6.

Vnde et quomodo probandum sit congregationem aliquam esse veram Ecclesiam Christi.

de

de Ecclesiastica hierarchia. Melchior Canus toto lib. 4. de locis Theologicis. Hofius Cardinalis in Confessione Polonica, super Articulum de Ecclesia. Alfonso à Castro in suo opere aduersus hæreses, verbo, Ecclesia. Franciscus à Victoria in relectione de potestate Ecclesiastica. Franciscus Turrianus & alij quàm plurimi. Nos sanè eò potissimùm tractationem hanc totam dirigemus, vt manifestissimè constet, illam congregationem determinatè, quæ Romano Pontifici, pro tempore existenti paret, esse veram Ecclesiam.

QVÆ SIT ECCLESIAE RATIO.

ERGO, vt remota vocabuli ambiguitate, rem illico aggrediamur, Ecclesia Græcè, Latinè est conuocatio, sicut omnes notant. Inde traductū est hoc nomen. 1. ad significandum locum ipsum, in quem conueniunt plures qui sint conuocati. Sic in libro Iudith ea vox accipitur, vbi scriptū est: *Totam noctem intra Ecclesiam orauerunt.* Hæc vocabuli vsurpatio ad præsens institutū non atnet. 2. Accommodatum est id nomen ad significandum coetum ipsum siue conuentum hominum conuocatorum: Quæ acceptio pertinet ad propositū. Sed animaduertendum est, nomen hoc in ea significatione, vtramq; in partem, nempe in bonam & malam à Scriptura sacra vsurpari. In malam, vt cū in Psalmo dicitur: *Odiui Ecclesiam malignantium.* In bonam autem, vt vbi legimus: *Laus eius in Ecclesia Sanctorum.* Iam verò Ecclesiastici Doctores in bonam tantū partem ea voce vtuntur: vt Ecclesia dicatur coetus eorum, qui diuinitus ad virtutis aliquam sanctæq; religionis societatem conuocantur. Et quemadmodum variis modis coetus aliquis virtute ac religione copulari potest: ita Ecclesiæ nomen in ea ipsa signifi-

Varios usus vocabuli Ecclesiæ.

Iudith 6.

Psalms 25.

Psalms 149.

significatione latè porro patet. Quæ sanè est causâ, quam obrem vbi de Ecclesiæ ratione agitur, nō expediat vnã tantum aliquam Ecclesiæ descriptionem ponere, sed satius sit plures magis & minus latè patentes, quæ totum Ecclesiæ ambitum, illiusq; varias acceptiones exponant, distinguere. Ita enim, semotis verbi controuersis, commodius, quod ad rem ipsam attinet, intelligi poterit. 1. quid Ecclesiæ conueniat iuxta vnãquamq; acceptionem nominis, in illa vltima significatione, quæ est in vsu Ecclesiastico. 2. qui nam errores circa variã Ecclesiæ rationem seu varias eius partes vitari debeant. 3. quæ sit Ecclesiæ acceptio & descriptio apud Doctores vsitator, quæ precipuas huius loci difficultates contineat.

*Tria in Eccle-
sia ratione cõ-
sideranda.*

Secundum postremam igitur nominis acceptionem in bonam partem, quam apud Ecclesiasticos doctores diximus esse vsitatam, potest primò Ecclesia describi latius, vt sit eorum multitudo, quos beneficio vocationis diuinæ verus Dei cultus & vera Dei cognitio indita diuinitus cõiungit: siue ea quidem cognitio sit obscura, qualis est cognitio fidei, siue clara & aperta, cuiusmodi est beatorum. Isto modo latissimè Ecclesia patet. Atq; ita de illa loquuntur doctores, quando tripartito eam diuidunt: nempe in militantem hac in vita cum eius hostibus, mundo, dæmone, & carne; & peccata expiantem in purgatorio; atq; triumphantem in patria cœlesti. Hoc tam amplo modo definita Ecclesia, in ipsa conditione Angelorum suum habuit initium. Nam sunt illi creati cum vera cognitione Dei: imò etiam in gratia, vt verissimè sentiunt grauiores^a Theologi. Quocirca ad Ecclesiam communi isto modo acceptam pertinent: vt Diuus Bernardus & D.^c Thomas notauerunt.

*Ecclesia descri-
ptio cõmuni-
simè sumpta.*

^a Lege Diuū Thom. 1. p. q. 62. art. 3.
^b Serm. 27. in Cantic.
^c 3. p. q. 8. ar. 4.

2. Alio

*Alteri descri-
ptio Ecclesiam
nisi communiter
sumpta.*

Ephes. 2.

*Quae fuerit Ec-
clesia origo, qua
tenus est con-
gregatio homi-
num fidelium.*

d Lib. 4. de va-
riis dogmat.

e Cap. 22.

f Lib. 1. c. 25.
& 27.

g Enarratio. 1.
in Psalm. 142.
& lib. 15. de ci-
uitate Dei,
cap. 1.

*Ecclesia descri-
ptio maxime
propria, si est
nempe Ecclesia
Christiana.*

2. Alio modo definitur angustius Ecclesia, ut sit hominum multitudo, quos verus Dei cultus, veraque cognitio, sed obscura, nimirum fidei, haec in vita coniungit. Sic Doctores accipiunt, cum asseuerant, vnam atque eandem esse veteris & noui Testamenti Ecclesiam, ob eandem videlicet fidem in eundem Christum Mediatorem: quae Patribus illis nobiscum fuit communis. Atque ideo Apostolus lapidem angularem Christum esse dixit, quo sit vtraque Ecclesia connexa. De initio Ecclesiae sic acceptae, non eodem modo loquuntur recentes scriptores. Alii qui asseuerant, illam ab Adam ducere suam originem, quod sentiunt Ioannes^d Driedo, &^e Hofius in Confess. Polonica. Sed Ioannes^f Turre-Cremata in sua summa de Ecclesia affirmat comunioem esse sententiam, quod Abel dederit huic Ecclesiae initium. Id quod D.^g Augustinus sensit. Quæstio autem hæc non tam est de re, quam de nomine. Nam si Ecclesia illo modo dicatur hominum multitudo, quam coniungit fides & cultus Dei absolute; etiam si nullis externis carimoniis ac signis cultus eiusmodi declaretur: certum est, ab Adamo eam incepisse. Sin verò in ea Ecclesiae descriptione fides & cultus intelligantur cum carimonia externa; non constat certè Ecclesiam ita incepisse ab Adamo: quoniam non constat Adamum carimonia aliquam cultus externam usurpasse ante Abel: quamquam id fortè non improbabiliter suspicari liceat. Ita cum Abel sit primus, de quo certò quidem constat externam cultus carimonia rectè adhibuisse Deo, ille ferè dicitur fuisse Ecclesiae sic acceptae principium: quod videlicet sciatur.

3. Postremò pressius definitur Ecclesia ut sit hominum multitudo, quam congregat, non modò verus Dei cultus in hac vita & vera cognitio: sed etiã idem baptisimi Sacra-

Sacramentum, eademque professio Christianæ religionis. Sic diuersa est nunc Ecclesia ab ea, quæ fuit olim in lege veteri. Ad huiusmodi enim Ecclesiam propriè quidem atque simpliciter omnes & soli baptizati, ac verè Christiani pertinēt, siue p̄destinati sint, siue reprobi, siue iusti, siue iniusti, siue cuiuscūq; alterius cōditionis, dummodò fidē retineant integrā. Quamuis vt sunt in hac Ecclesia diuersi gradus, ita ex iis ipsis, qui ad eam pertinent, alij magis, alij minus arctè in hoc corpore copulantur. Inde enim fit, vt excommunicati certa quadam ratione dicantur non esse membra Ecclesie; quamuis, si sint verè fideles, absolutè quidem non sunt extra Ecclesiam: vt paulò pòst dicemus. Catechumeni verò, si per votum Baptismi, gratiam consequuti sint, & fidem ad eò habeant; ad Ecclesiam Christianam & ipsi pertinent secundum meritum: quamuis non propriè, & secundum numerum, vt rectè notat ex recepta Theologorum sententia Turrecremata. Hæretici autem ad Ecclesiam Christi non pertinent verè tanquam membra. Nam, vt redissimè inquit D. Augustinus: *Non quia videntur Ecclesie Christi habere nomen, idcirco pertinent ad eius consecrationem.* Quare & alibi de albatos tantum Christiano nomine eos esse dicit eleganter idem Augustinus. Quod idem asserunt Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, & alij communiter sancti Patres. Et clarum est testimonium Ioannis: *Ex nobis, inquit, prodierunt.* Hoc probat etiam inter ceteros diligenter Melchior Canus. Etsi autem hæretici verè ac propriè membra Ecclesie non sint, tamen minimè negandum est, quin quadam ratione ad Ecclesiam pertineant. Quia enim & characterem habent Baptismi, & aliquando membra Ecclesie fuerunt; illorum quædam cura ad eam pertinet. Vt manus v.g. à corpore

Q 2 cuius-

Varij Ecclesia
Christiana
gradus.

Lib. 1. summæ
de Eccles. c. 8.
ad argum. 8.
Vtrum hæretici
sint membra
Ecclesie?
Lib. 2. de nupt.
& cōcup. c. 31.
Li. 1. cōtra ep.
Parmen. c. 7.
Tertul. lib. de
præscripti.
Cyprian. lib. 1.
epist. 6.
Ambros. lib. 7.
in Luc. c. 11.
1. Ioan. 2.
Lib. 4. de locis
Theolog. c. 2.

cuiuspiam abscissa: peculiari quodam iure ac ratione ad eius curam & potestatem attineret, cuius fuisset antea membrum. Ex quo intelligi debet, Ecclesiam, dum hereticos iure suo punit, minimè facere contra illud Apostoli: *Quid mihi de iis qui foris sunt iudicare?* loquitur enim hoc loco Apostolus de infidelibus, qui nunquam in Ecclesia fuerunt, quos perspicuum est non perinde atq; hereticos ad Ecclesiæ ius pertinere, nec Ecclesiæ membra esse: nisi fortè membra dicas in potentia: quatenus ad fidem conuerti possunt. Quo pacto ad Ecclesiam eos pertinere, eorumq; caput esse Christum, docet B. Thomas.

Porro hæc Ecclesiæ ratio, quam ita breuiter nunc descripsi & exposui, omnium est frequentissima apud Orthodoxos scriptores. Sic Ecclesia propriè ad nos Christianos pertinet. Sic eam Apostolus vocat *societatem Iesu Christi Filij Dei*, ad quam simus immenso Dei beneficio vocati. Atque ad eam item pertinent Scripturæ noui Testamenti multæ ac variæ sententiæ, quæ nobis declarant qualis sit Ecclesiæ Christianæ forma & status, quamque varia & multa genera hominum illa cõplectatur: *Attendite*, inquit Apostolus, *vobis & uniuerso gregi: in quo vos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei*. Hic quosdam esse in Ecclesia qui alios regendi auctoritatem habeant, & quosdam etiam qui aliorum auctoritate & cura regantur, clarè significat. Quam regendi potestatem Christus quoque declarauit inquit: *Si te non audierit dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*. Atque etiam reprobos cum prædestinatis, malos cum bonis (dum fidem quidem retinent) permistos esse in Ecclesia, vsque ad extremum diem Iudicij, multis similitudinibus in Scriptura significatur. Ideò siquidem, vt Augustinus rectè intellexit, Ecclesia comparatur *aræ*,
in qua

1. Cor. 5.

3. p. q. 3. ar. 4.

1. Cor. 1.

*Ecclesia Christiana quam
Varia hominũ
genera comple-
ctatur.*

Actor. 20.

Match. 18.

*Reprobos etiã
& malos esse
in Ecclesia.*

Tra 6. in Io-
an. Vide etiã

in qua triticum est cum palea, donec cribro perpurgatum re-
ponatur in horreum: palea autem comburatur igne inextingui-
bili. Ac eadem ratio comparationis est, cum esse Ecclesi-
am quasi sagemam dicitur, ex omni genere piscium congre-
gantem, qui primum in littore segregantur. Sic, inquit, erit
in consummatione seculi: Exhibunt Angeli, & separabunt malos
de medio iustorum, & mittet eos in caminum ignis. Item, Simi-
le est, inquit, regnum caelorum (id est, Ecclesia, ut recte D.
Gregorius interpretatur) decem virginibus: quarum quing-
erant prudentes & quing, fatue, &c. Ideo etiam Apostolus:
In magna, inquit, domo non solum sunt vasa aurea & argentea,
sed & lignea & fictilia, & quaedam quidem in honorem, quaedam
autem in contumeliam. Et illud quoque pulchre Augusti-
nus: Est in Canticis canticorum quod de sancta Ecclesia dictum
omnis Christianus agnoscit: Sicut lilium in medio spinarum, ita
proxima mea in medio filiarum. Vnde appellat spinas, nisi propter
malignitatem morum? Et easdem vnde filias, nisi propter com-
munionem Sacramentorum? Ac sunt quam plurima Scri-
pturae testimonia similia, ex quibus satis apparet, illam
Ecclesiae descriptionem, secundum quam affirmavimus,
omnis conditionis homines fideles in Ecclesia contineri,
certissima fide niti.

Ex qua doctrina tres errores circa formam Ecclesiae
Christianae facile refutantur. Primus Catharorum, Do-
naristarum, & Anabaptistarum. Qui commenti sunt, Ec-
clesiam ex iis tantum hominibus constare, qui gratia &
caritate perfecti sint, neque vlla sint infecti peccati ma-
cula. Secundus error fuit, Ioannis VViclephi, & Ioannis
Huis. Hi contenderunt, ne ex bonis quidem omnibus, sed
tantum ex solis praedestinatiss Ecclesiam constare. Terti-
us error est, aliorum quorundam Sectariorum, qui vo-
luerunt constare tantum ex iustis, quantumuis ij sint ali-

Q 3 quibus

de fide ad Pet.
cap. 43.

Matth. 13.

Matth. 22.

2. Tim. 2.

Lib. de vnitat.
Eccle. cap. 13.
Cant. 2.

Errores tres cir-
ca Ecclesiam Chri-
stiana formam
confutantur.
Huius erroris
meminit D.
Aug. lib. 3. co-
tra Parmen.
cap. 2.
Id apparet ex
Concil. Con-
stant. sess. 15.

*Non posset con-
sistere status &
gubernatio Ec-
clesiæ si ex solis
prædestinatis
aut iustis con-
sisteret.*

Lib. 2. Retract.
cap. 18.

Sess. 15.

*Fundamentum
vnicum ex quo
refelluntur om-
nia argumē-
ta hæreticorum
qui volunt non
etiā constare
Ecclesiā ex re-
probis & malis.*

quibus obstricti peccatis. Aduersus hos omnes illa Scri-
pturæ testimonia, quæ sunt adducta, satis sunt & firma &
perspicua. Deinde etiam illa ratio eosdem reuincit,
quod si Ecclesia tantum ex perfectis, aut ex prædestinatis,
aut ex iustis constaret, omnis gubernatio siue regimen il-
lius funditus tolleretur. Nam neque superiores cogno-
scere possent suos subditos, neque vicissim subditi suos
superiores. Quis enim sciat vtrum sis perfectus, nec ne:
vtrum prædestinatus, an reprobus? vtrum iustus, an impi-
us? Propriè verò contra primum errorem valent illa, ex
quibus in materia de gratia probari solet, perfectam il-
lam iustitiam, quæ peccatum excludat profus omne, in
hac vita minimè reperiri. Quare Augustinus: *Vbicunque*,
inquit, *commemoravi Ecclesiam non habentem maculam neque*
rugam: non sic accipiendum est, quasi iam sit. sed quæ præparatur
ut sit: quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter
quasdam ignorantias & infirmitates membrorum suorum, ha-
bet unde quotidie tota dicat: Dimitte nobis debita nostra. Hæc
ille. Est etiam secundus ille error V Viclephi damnatus
in Constantiensi Concilio. Quod si quis plura hac de re
videre velit, legat inter ceteros auctorem eruditissimum
Ioannem à Turrecremata, lib. 1. de Ecclesia, cap. 54. & 55.
& Thomam V Valdensem, lib. 2. doctrinalis fidei antiq.
cap. 8. & 9. & Melchiorem Canum, lib. 4. de locis Theo-
logicis, cap. 3. Hi etiam scriptores ad argumenta illorum
hæreticorum facillè respondent.

Quibus sanè argumentis omnibus ex hoc vnicò fun-
damento occurri potest: nempe Ecclesiæ Christianæ,
cùm tam latè pateat, plures & eas valdè diuersas esse par-
tes. Nam qui non solum fide inter se & cum Christo ca-
pite coniuncti sunt, sed etiam gratia & caritate: ex iis præ-
stantior Ecclesiæ pars constituitur, quàm sit illa quæ con-
stat

stat ex hominibus fide duntaxat præditis: & ea pars Ecclesie omnium est præstantissima, quæ hominibus non modò fidelibus & iustis, sed etiam prædestinatis continetur. Si quid igitur interdum vel à Scriptura sacra vel à Patribus tribuitur Ecclesie, quod aut iustis tantùm, aut prædestinatis tantùm conueniat; id nõ ad Ecclesiam totam, sed per Synechdochen ad Ecclesie partes illas præstatiores referri debet. Quod si Patres etiam quandoque negant, peccatores esse membra Ecclesie; aut certè assèrunt membra ipsius esse mortua: sensus est, non eos esse membra sana & perfectà, quæ scilicet vita perfectà spirituali, hoc est, etiam gratia & caritate vigeant. Hoc tamen non obstat quo minus ratione fidei, quam à Christo capite percipiunt, vera alioquì membra simpliciter censeantur. Etenim vel ipsa fides vita est quædam spiritualis imperfecta, qua utcunque moueri possis & contendere in vitam æternam, licet minimè quidem sufficienter absque caritate. Ita vel sola participatione fidei in Ecclesie corpore connexus, tanquam membrum, hæret peccator. Velut si pars aliqua v.g. sic esset vnita corpori humano, vt nonnihil vitæ participaret ex corpore, videlicet motum & vigorem per nutrimentum, non autem etiam sensum: membrum corporis censeretur, tamen si non sanum & perfectum. Quocirca non est certè ratio cur magnoperè recipiamus modum quorundam loquendi, qui aiunt, peccatores quidem Ecclesie partes dici posse, membra non posse. Quanquam quæstio est omnis de nomine: cum res ipsa quidem vno & eodem modo sine controuersia ab omnibus Orthodoxis intelligatur.

Ex eodem illo fundamento, quòd sint videlicet Ecclesie Christianæ partes multæ ac diuersæ; intelligi potest, qua ratione excòmmunicati, licet fideles sint, tamen à

Impi qui ratione sint & nõ sint membra Ecclesie.

Excòmmunicati quomodo

*sunt præcisi ab
Ecclesia.*

*Quomodo item
schismatici Ec-
clesia membra
non sint.*

^a Lib. de fide.

& Symb. c. 10.

^b 22. q. 39.

quibusdam dicantur præcisi ab Ecclesia neque membra eius esse. Hoc sanè verissimum est, si intelligatur esse præcisi ab ea parte Ecclesiæ, quæ non modò fide, sed etiam solennium precum atque suffragiorum mutua communicatione coniungitur. Sic etiam illud accipiendum quod verissimè à Theologis docetur, schismaticos, etsi non sint etiam hæretici (contingere namque id potest, ut intellexit quoque ^a D. Augustinus ac rectè ^b D. Thomas declarat) hoc ipso quòd schismatici sunt, non esse membra Ecclesiæ. Huius enim ratio est, quòd cum subtrahunt sese ab imperio summæ in Ecclesia potestatis (quæ est, ut infra probabimus, summi Pontificis) eo ipso ab recto desciscunt ordine, quem convenit Ecclesiæ membra habere cum illius in terris capite visibili, Christi vicario: atque ita ad potiorem illam & sanio rem Ecclesiæ partem non pertinent quæ non solùm inter se & cum Christo fide coniuncta est, sed etiam ordine recto subest atque coniungitur visibili capiti. Atque hæc pro instituto nostro sufficient, tum ad rationem ipsam Ecclesiæ per se intelligendam, tum ad rectè de quibusdam doctorum disputationibus iudicandum. Quos quidem apparebit ex dictis, etsi in aliquibus videantur circa rationem formamq; Ecclesiæ dissentire, re tamen consentire, tantumque propter varias Ecclesiæ acceptiones loqui diverso modo.

QUÆ SINT ECCLESIAE PROPRIETATES.

NUMERABIMVS hîc breuiter eas Ecclesiæ Christianæ proprietates quas ipsi vel Scriptura sacra, vel etiam fidei symbola sine controuersia tribuunt. Etsi autem varia numerandi ratio esse possit, neque magnoperè intersit, quomodo distinguas ac numeres; modo illa attribu-

*Ecclesia proprie-
tates varia ra-
tione numera-
ri posse.*

ta

ta quæ re ipsa conueniunt Ecclesiæ (sive alia illorum ad alia referas, sive ab aliis separe numerando, ac distinguas) cognoscantur: animaduerto tamen Ecclesiæ prærogatiuas, quæ quidem ad propositum attinere possint, esse potissimum octo. Ex quibus quatuor priores recitabimus ex vsitatis etiam fidei symbolis; Posteriores autem quatuor colligemus ex diuina Scriptura. Tum videbimus ex quibus earum, & quomodo, quænam sit vera Ecclesia probari debeat.

PRIMO igitur Ecclesia dicitur, vna. Hæc proprietas in simbolo fidei Nicæno habetur. Ac significatur ex Patrum sententia illis canticorum verbis: *Vna est columba mea.* Quæ verò sit huius vnitatis ratio, exposuit Apostolus. *Solliciti, inquit, seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ; Vnum corpus, & vnus spiritus, vna fides, vnum Baptisma, vnus Deus & Pater omnium.* Quo loco Ecclesiæ vnitatem contineri docet vnitate principij, videlicet Dei vocantis: tum vnitate finis, nempe vitæ æternæ, quam speramus, & ad quam vocati sumus: tum vnitati mediolorum, per quæ nobis ad illam contendendum est, nimirum fidei, Baptismi, & reliquorum Sacramentorum, quorum quasi ianua est Baptismus. Explicat quoque speciatim illam Ecclesiæ vnitatem in alio loco ab vnitate eiusdem cibi cœlestis, id est, Eucharistiæ, qua fideles omnes reficiuntur. *Vnus, inquit, panis & vnum corpus multi sumus omnes qui de vno pane & calice participamus.* Item id declarat ab vnitate caritatis & doctrinæ, quæ sit eadem à fidelibus retinenda. *Vnanimis, inquit, in caritate id ipsum sentientes.* De quo modo vnitatis illud etiam intelligi potest: *Erat multitudo credentium cor vnum & anima vna.* Est etiam, sententiâ Patrum, Ecclesia vna ab vno pastore seu Episcopo, *cui plebs Chri-*

R *stiana,*

Potissimum numerari possent octo, si non tantum ex fidei symbolis, sed etiam ex Scriptis colligantur.

I. PROPRIETAS.

Ecclesia, vna. e Cypr. lib. de vnit. Eccles. August. tract. 6. in Ioan. &c. Cant. 6. Eph. 4.

Ecclesia vnitas quibus rebus continetur.

I. Cor. 10.

Philip. 7.

Actor. 4.

Lib. 4. epist. 10.
ad Florentiū
Pupianum.

stiana, vt Cyprianus inquit, *adunata coheret*. Cū verò dicimus Ecclesiam sic esse vnā; hoc intelligimus vnitatem totius. Nam ratione diuersi loci aut temporis non dubium est, quin plures Ecclesie dici possint, vt loquitur etiam sępē D. Paulus. Sed tamen omnes istiusmodi Ecclesie sunt partes vnus Ecclesie Christiane vnitatem totius. Et hoc quidem perspicuum est.

*Quid potissimū
in Ecclesie vni-
tate considerā-
dum sit, vnde
manifestē con-
uincitur vni-
tatem hanc
apud hæreticos
non esse.*

Sed illud deinde circa hanc Ecclesie proprietatem diligentissimè notari debet, Ecclesiam Christi non ob eam rem solū, ab vnitatem fidei & doctrinæ vnā esse ac dici, quoniam omnes qui sunt eius membra in eadem fide atque doctrina, quamdiu quidem sunt eius membra, consentiant actū: Sed ob id in primis ab vnitatem fidei & doctrinæ dicitur Ecclesia vna, quoniam modum atque rationem ipsa tenet accommodatissimam ad cōsensionem fidei & doctrinæ tuendam. Quod erit postea præcipuè ponderandum, cū ex hac Ecclesie proprietate probabimus, Ecclesiam Christi legitimam non apud vltimos Sectarios, sed apud eos solos esse, qui Romano parent Pontifici. Cur verò hæc Ecclesie proprietates ita necessariò debeat intelligi: ratio est in promptu clarissima. Etenim, si Ecclesie vnitatem in actuali tantū doctrinæ fidei cōsensione, & non præcipuè in ratione ad cōsensionē accommodatissima poneremus; nihil omnino magnum Ecclesie Christi tribueremus, dum illam propter vnā atque eandem fidei doctrinam asserimus vnā esse. Sed neque posset Christi Ecclesia per eam notam ab hæreticorum conuenticulis vllō modo discerni. Quis enim vnquam fuit hæreticorum cœtus tam exiguus in quo qui ad eam pertinuerunt (quandiu pertinuerunt ad eam quidem) non fuerint actū de doctrina consentientes? Etenim vbi primum quis, prudens ac sciens, ab aliis dissen-

NOTA.

dissentit, eo ipso censetur à cœtu aliorum, qui secus sentiunt, alienus. Itaque hodie Lutherani, in publicis etiam suis scriptis, pro alienis ac planè pro hæreticis Calvinianos habent, & vicissim Calviniani Lutheranos: quia licet in vna & eadem familia, cuius insanū caput exstitit Lutherus, omnes principio fuerint: tamen postea inter se de fidei doctrina dissentire cœperunt. Non igitur in actuali tantum consensu: sed in primis in ratione aliqua optimè accommodata ad retinendum consensum vnitas Ecclesiæ Christi consistit. Quod velim diligentissimè considerari ab iis maximè qui sunt Sectariis, vel Lutheranis, vel Calvinianis addicti. Sed postea id quoque repetemus.

DE INDE dicitur Ecclesia, Sancta. Ita vtrumq; symbolum; atq; etiam Apostolus: *Templum, inquit, sanctum quod estis vos.* Et sunt rationes plures quam obrem Ecclesia sancta censi debeat. Decem collegit Ioannes à Turcremata in erudito illo suo ac prolixo opere de Ecclesia. Potissimæ sunt hæc. I. Quoniam secundum aliqua præcipua sua membra, nempe secundum iustos immunis est ab omni peccati macula mortali, quæ sola videlicet cum gratiæ sanctitate stare non potest & eius delet nitorem. Itaque per synechdochen Ecclesia sancta dicitur, propter iustos. Quemadmodum nationem aliquam, fortem dicere solemus: non quòd omnes eius nationis homines, fortes sint, sed quoniam aliquos gignit fortes. Neque verò obstat quod in Canticis de Ecclesia dicitur: *Tota pulchra es amica mea & macula non est in te.* Sensus enim non est, omnes ac singulos fideles in Ecclesia carere macula peccati mortalis, sed aliquos ita carere ea prorsus, ut sint toti mundi: id est, ut neq; secundum intellectum, neque secundum affectum, sint aliquo peccato mortali inquinati. Quam interpretationem doctè explicat ac di-

R 2 latat

II. PROPRIETAS.
Ecclesia sancta.
I. Cor. 3.

Lib. 1. à cap. 9.
vsque ad 17.

Quinq; præcipua causa cur Ecclesia dicatur sancta.

Cant. 4.

latat Ioannes Turrecremata, Quanquam dici etiam potest, sententiam illam non ad Ecclesiam qualis in hac vita est, sed qualis in patria cœlesti est futura referri debere: *cum exhibebit sibi Christus Ecclesiam gloriosam non habentem maculam neq. rugam.* Vera enim esse illa D. Augustini oratio videtur: *Quæcunque, inquit, testimonia diuinarum Scripturarum commemorari potuerint, quibus ab omni malorum hominum permixtione pura prænunciatur Ecclesia: non qualis nunc est illis testimoniis prænunciatur: sed qualis post istam mortalitatem in vita aeterna futura est.* Huc adde, posse quoque in hac vita totam pulchram dici propter Christianam professionem, quæ tota pura est, vt mox dicemus. 2. Item dicitur Ecclesia, Sancta, à sua firmitate. Est enim supra *petram*, quæ in primis est Christus, fundata, contra quem nulla vis præualebit. Ideò in Canticis, *terribilis dicitur, quasi castrorum acies ordinata.* Atque hac ratione pulchrè D. Augustinus Ecclesiam interpretatur terram esse illam, de qua Dauid in Psalmo: *Fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in seculum seculi.* Hanc rationem sanctitatis rectè explicauit in Confess. Polonica, Cardinalis Hosius. 3. Sancta dicitur, quoniam sanguine est Christi iuncta & acquisita. Ad quod attendisse D. Petrus videtur vbi fideles vocat *gentem sanctam, populum acquisitionis.* 4. Quia tota diuino cultui consecrata est: præceptis, Sacramentis, institutis sanctis continetur: prorsus vt in eam rectissimè conueniat illud Psalmi: *Lex Domini immaculata, &c.* Hac ratione Ecclesia tota sancta dici potest, Quia licet non omnes fideles colant vitæ sanctimoniam: omnes tamen certè illam profitentur. Quemadmodum religiosos aut artifices, propter vitæ institutum & professionem, eos etiam solemus dicere qui religionis aut artis præcepta transgrediuntur, vt ad hoc propositum rectè

nota-

Eph. 5.

Lib. contra
Donatist. post
Collat. cap. 7.

1. Cor. 10.

Cant. 6.

Aug. in psal.
103. concione
1.

Psal. 103.

2. Pet. 2.

Psal. 18.

notatum est in Cathéchismo Romano. 5. Sancta item dici potest propter sanctissima eademque varia ac multiplicia diuinæ gratiæ carismata, quibus ornata est: atque etiam ob vniuersalia efficacissimaq; remedia sanctitatis, quibus affatim diuino beneficio abundat.

EST præterea Ecclesia Christi, Catholica: vt dicitur in vtroq; symbolo. Cùm autem, Catholica, idem sit quod vniuersalis, variam habet rationem hæc Ecclesiæ proprietatis. Nam primùm Catholica dicitur ab vniuersitate eius doctrinæ, quam profiteretur. Continet enim materiam vberissimam de Deo & de Creaturis. 2. Ab vniuersitate loci: quia per vniuersum est orbem diffusa. Quam rationem appellationis D. Augustinus diligenter exposuit. Ex eaque sæpe probat hæreticorum conuenticula Ecclesiam Christi non esse, quoniam suis quibusdam tantum contineantur prouinciis. De qua re postea. Huc autem illa Patris æterni ad Christum promissio pertinet: *Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra.* Ac item illud: *In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.* Vt iam præteream multa similia.

3. Dicitur quoque Ecclesia Catholica à temporis vniuersitate. Nam ad finem vsque mundi perseverabit. Quemadmodum & à mundi exordio constans perpetuò aliqua Dei Ecclesia fuit, vt eruditè inter cæteros Ioannes^a Turrecremata, & Ioannes^b Driedo ostenderunt. Nunc quod Christi Ecclesia ad finem vsque mundi sine interruptione mansura sit, satis constat ex illis Christi promissionibus, in Matthæi Euangelio: *Porta, inquit, inferi non praualebunt aduersus eam.* Et: *Ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi.* Item in Euangelio Lucæ Gabriel Angelus: *Dabit, inquit, ei Dominus sedem David Patris sui, & regnabit*

R 3

III. PROPRIETAS.
Ecclesia, Catholica.
Causa præcipua cur Ecclesia dicatur Catholica.

Super Psalm. 121. & 81.

Psalm. 2.

Psalm. 11.

^a Lib. 1. de Ecclesia cap. 22. vsq; ad 30.
^b Lib. 4. de variis dogm. cap. 2. p. 1
Matth. 16.
Matth. 28.

Luc. 1.

Isai. 9.

gnabit in domo Iacob in aeternum. Quod & ab Isaiâ prædictum erat: *Super solium, inquit, David & super regnum eius sedebit, ut confirmet & corroboret in iustitia & in iudicio, à modo & usq; in sempiternum.* Ex qua Ecclesiæ perpetuitate intelligitur, & fidem illius fore perpetuam: ut luculentissimè D. Augustinus ostendit. Nam *desponsabo* (inquit Dominus Ecclesiæ per Oseam) *te mihi in fide.* Huic autem perpetuitati consuluit Deus prospiciendo Ecclesiæ de Pastoribus & Doctoribus, qui fidem Christianam ac religionem tutarentur. Quos idè Pastores & Doctores Ecclesiæ datos dicit Apostolus *ad consummationem Sanctorum, donec occurramus omnes in unitatem fidei in agnitionem Dei in virum perfectum, &c.* Idq; promiserat Deus Ecclesiæ per Zachariam: *Circundabo, inquit, domum meam ex iis, qui militant mihi.* Sic Timotheum Apostolus militare Deo & Ecclesiæ volebat, cui dicebat: *Labora ut bonus miles Christi Iesu.* De iis Deus per Isaiam: *Super muros tuos Hierusalem constitui custodes. &c.* Atq; hi sunt nimirum, illi fortes, qui custodiunt lectulum Salomonis.

In Psalm. 101.
conc. 2. & lib.
de unit. Eccl.
cap. 13.

Oseæ 2.

Ephes. 4.

Zach. 9.

Isai. 62.

Cant. 3.

Ecclesia ex quibus
consisterit
tempore Christi
passionis.
Luc. 18.

Dicit aliquis: Cùm Apostoli scandalum omnes in Christi passione sunt passi, ubi fuit tunc Christi Ecclesia? Item ubi erit illo tempore, de quo Christus inquit: *Passione filius hominis veniens inueniet fidem in terra?* Quod si aliquando Ecclesia non fuit, & aliquando etiam non erit, quomodo est etiã Catholica ab vniuersitate temporis? Nonnulli sentiunt, Christi passionis tempore, in sola beata Virgine mansisse fidem. Id verum non est. Primum quia si maximè omnes tunc Apostoli fidem abiecerint, non inde consequitur in nullo præterquam in B. Virgine fidem permansisse: Potuerunt enim alij perseverare fideles, etsi de illis quidem tacetur. Deinde negotio amisisse fidem omnes omnino Apostolos: imò retinuerunt eam aliqui.

aliqui, vt eruditè ostendit ^a Melchior Canus. Et certè id defendit de D. Petro manifestè D. Hilarius. Neque verò aliud ex Scriptura colligi potest, quàm quod omnes Apostoli *scandalum passi sunt in illa nocte*, quod attinet quidem ad externam fidei confessionem. Id autem fieri potuit, licet illorum aliqui fidem ipsam animo retinuerint. Fuit itaq; & tunc aliquis fidelium numerus, ex quorum congregatione, tametsi exigua, constaret Ecclesia. Sic etiam sub mundi finem aliqua omnino Ecclesiæ congregatio erit. Christus enim illo modo dicendi: *Putasne, &c.* paucos futuros tunc esse fideles significauit, nullos fore non significauit. Præclarè enim D. Augustinus: *Hoc, inquit, nos intelligimus à Christo dictum, vel propter ipsam fidei perfectionem, quæ ita difficilis est, vt in ipsis quoq; admirabilibus sanctis, sicut in ipso Moysè, inueniatur aliquid, vbi trepidauerint, vel trepidare potuerint: vel propter illam iniquorum abundantiam & paucitatem bonorum. Propterea enim, tanquam dubitans, hoc Dominus dixit. Neq; enim ait: Veniens filius hominis non inueniet fidem in terra. Sed, putas inueniet fidem in terra?* Hactenus Augustinus.

4. Dicitur denique Ecclesia Catholica, id est, vniuersalis, quoniam ad eam homines vniuersi, cuiuscunq; sint sexus, aut ætatis, aut conditionis, conuocantur. *Quicumque enim* (ait Apostolus) *baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus, neq; Græcus, non est seruus, neq; liber, non est masculus, neq; femina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.* Atque, vt rectè explicauit Ioannes à Turrecremata, ob eandem rationes & fides ipsa, Catholica dicitur, & fideles, Catholici. Quo etiam loquendi modo Apostolus penè est vsus, cum epistolam scribit *dilecto filio Tito, secundum communem*, inquit *fidem*, id est, secundum Catholicam, vt exponit Glossa ex D. Augustino.

PRÆ-

Lib. 4. de locis Theolog. cap. 5.

Matth. 26.

Non deficiet omnino fides sub mundi finem.

Lib. de vnit. Eccles. c. 13.

Lib. 1. summa de Eccles. c. 13.

Ad Titum 2.

IV. PROPRIETAS.

Ecclesia Apostolica, & quare.

Roman 8.

Ioan. 17.

Lib. 4. de bapt. contra Dona-
tist. c. 24. & ep.
86. & ep. 118.
&c.Apocal. 21.
Ephes. 2.
1. Corinth. 3.
Psalm. 56.

In illū Psalm.

Turr. lib. 1 de
Eccles. cap. 18.
& 19.VVald lib. 2.
doctrinal. fid.
antiquæ c. 16.

V. PROPRIETAS.

PRÆTEREA dicitur Ecclesia Christi in Nicæno Symbolo Apostolica. Primò, quoniam in Apostolis habuit initium. Quam rem D. Paulus explicuit illa oratione: *Nos autem, inquit, primitias Spiritus habentes. Vbi Glossa: Et tempore, inquit, prius & ceteris abundantius.* 2. Quoniam ab illis per orbem propagata est. Vnde Christus Dominus, dum pro iis rogat æternum suum Patrem, qui *per Apostolorum verbum erant in se credituri*; pro Ecclesia sanè rogat. 3. Quoniam antiquam proinde fidem, doctrinam, auctoritatem, Apostolorum perpetuò sequitur, vt supra quoque dictum est. Quod non modò facit, quando scriptis Apostolicis expressam doctrinam retinet: Verum etiam cum aliquid ipsa per orbem vniuersum obseruat, neque id tamen scriptum est in Apostolicis libris. Illa enim vniuersalis Ecclesiæ consuetudo (quod infra suo loco probabimus) argumento certo est, manasse rem ex Apostolica traditione, vt et sapissimè, & clarissimè, & verissimè affirmat Diuus Augustinus. Huc pertinet, quod ideò in libro Apocalypsis, atque etiam à Diuo Paulo, Apostoli vocantur fundamenta Ecclesiæ: tametsi sunt illi quidem non nisi fundamenta secundaria; quippe cum & ipsi niterentur fundamento primo, *quod est Christus Iesus.* Quo etiam spectat illud Dauidis de Ecclesia: *Fundamenta eius in montibus sanctis*, id est, in Apostolis, vt Diuus Augustinus interpretatur. Itaque meritò propter hæc dicitur Ecclesia Apostolica. De qua Ecclesiæ proprietate, plura (si quis volet) videre licet apud Turrecremantam præsertim & apud VValdensem. Atq; hætenus quidem de iis Ecclesiæ proprietatibus, quas etiam confitemur in fidei Symbolis.

EX aliis autem siue prærogatiuis, siue proprietatibus Ecclesiæ, quæ colligi ex Scriptura possunt, non est sanè

sanè postrema, quòd licet multorum hominum sit congregatio, minimè tamen est, quasi chaos aliquod, confusa, sed quàm rectissimè ordinata. Hoc ex multis potest intelligi nominibus, quibus illa propter eiusmodi ordinem afficitur in sacris literis. Cuiusmodi sunt: ^a Regnum, ^b ciuitas, ^c templum, ^d domus, ^e tabernaculum, ^f hortus, ^g castrorum acies ordinata, & id genus alia, quorum rationes ad Ecclesiam pulchrè atque eruditè accommodat Ioannes Turrecremata. Maximè verò optimus Ecclesiæ ordo significatur cùm corpus dicitur. Cuius appellationis ea potissimùm ratio est, quia sicut in vno corpore multa ac varia sunt membra, nec illa omnia tamen eundem actum habent. Sic in Ecclesia fideles non omnes auctoritate sunt pares, non officio, non gradu dignitatis. Vt perspicuè Apostolus in epistola ad Romanos docuit, & elegantissimè persequitur Diuus Gregorius Nazianz. Sunt enim oculi in Ecclesia, sunt pedes, sunt manus; hoc est, sunt qui aliis obsequi & ab iis doceri debeant; sunt etiam qui alios doceant & regant, Pastores & Doctores, quos dedit Christus Ecclesie & in ea perpetuò conseruat, ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionem Filij Dei, in virum perfectum, ut iam non simus paruuli fluctuantes & circumferamur omni vento doctrinae, in nequitia hominum in astutia ad circumuentionem erroris.

In ordine hoc igitur, quo est Christi Ecclesia constituta, illud præcipuum est, quod Pastores & Doctores perpetua sibi successionis serie succedunt, qui legitimè vocentur ad id opus ministerij sustinendum, sine quo Ecclesiæ Christianæ forma cõsistere nullo modo potest. Nam si Ecclesia est, certè oportet, vt corpus sit Ecclesiæ quoddam; idque totum, vt ait Apostolus, Compactum & con-

Ecclesiæ rellò
ordinata.

a Matth. 25.
b Matth. 5.
c 1. Cor. 3.
d Hebr. 3.
e Hebr. 3.
f Cantic. 4.
g Cantic. 6.
Lib. 1. de Eccl.
cap. 31. & deinceps.
Ephes. 1. & 4.
1. Corinth. 12.
Rom. 12. &c.

Greg. Naz. in
orat. de moder. in disput.
habenda.

Succesore Pasto-
rum & Docto-
rum præcipuè
spectanda in
Ecclesia ordi-
ne.

Ephes. 4.

S XUM

xum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusq. membri. Et promissiones hac de re diuinas superiùs indicauimus, cù Ecclesiæ sanctitatem atque firmitatem ministerio perpetuò Doctorum atque Pastorum niti doceremus.

VI. PROPRIETAS.
Ecclesia visibilis.

Cur Sectarij non
hinc Ecclesiam
esse visibilem.

Se Sectariorum argu-
gum contra claritatem Ecclesie.

Ecclesiam esse
visibilem, quomodo intelli-
gendum atque
defendendum
sit aduersus Se-
ctarios.

DICITVR porro ab Orthodoxis Doctoribus, secundum certissima & clarissima sanctarum Scripturarum testimonia, Ecclesia visibilis: id est, sic in luce hominum & conspectu posita, vt quouis seculo euidenter internosci & quasi digito monstrari queat congregatio illa, quam esse Ecclesiam veram determinatè credere possis ac debeas. Hæc autem Ecclesiæ proprietates vniuersos hæreticos pessimè habet. Neque id sanè mirum. Etenim huius proprietatis assertio cogit illos fateri, vel certè intelligere, se non esse de Christi Ecclesia: Cùm nullum possint illustrem, hoc est, in orbe præteritis temporibus cognitum, hominum cœtum indicare, in quo fuerit ea religionis atque doctrinæ forma, quam ipsi nuper inuenerunt. Ergo vt se filios esse tenebrarum ostendant, Ecclesiam, quod in ipsis est quidem, priuant sua luce, eamque tanquam in latebris per plura secula delitescere posse putant. Quod euenisse scilicet ante nouatorem Lutherum asseuerant. Ac Brentius quidem & nonnulli alij Sectarij hoc ad eam rem argumento utebantur, Si quid credi debet: id non etiam oculis cerni potest. At ex fidei articulis ille vnus est: *Credo sanctam Ecclesiam*. Non igitur Ecclesia cerni potest; aut si conspicua esse dicitur, tollendus erit ille de Apostolico symbolo articulus.

Sed quàm sit hæc istorum argumentatio imperita, & opinio etiam falsa, facile intelligetur, si prius quàm probemus, explicemus etiam, quæ sit nostræ assertionis sententia, cùm dicimus Ecclesiam esse conspicuam. Nam & hoc

hoc ipsum animaduerto posse perperam intelligi: Si videlicet aut nimis multum, aut nimis parum clara atque visibilem Ecclesiam esse, asseratur. Primum igitur, non usque; adeo ipsi volumus, Ecclesiam esse conspicuam, ut censeamus aut oculis cerni, aut euidenti ratione intelligi posse ipsam etiam Ecclesiam quasi essentiam & veritatem, aut etiam proprietates eius omnes. Non enim arbitramur palam aspici aut euidenter cognosci posse, quod vlla congregatio sit reuera coetus recte colerium Deum, & sancto Spiritu gubernetur, & sanctitate, vera fide, & doctrina aliisque donis affecta sit. Imo vero haec in illa ipsa congregatione hominum inesse, quae vera est Ecclesia, non nisi obscura fide credimus, quomodo caeteros fidei articulos. Sed nequerursum cum Ecclesiam dicimus visibilem esse, usque adeo parum dicimus, ut solum contendamus, eam ex hominibus constare, qui per se, cum sint praediti corpore, pateant sensibus. Hoc enim nemo, qui modum sit homo, sciatque; homines, quorum sine controuersia Ecclesia est coetus, sensibili atque aspectabili ex corpore esse constitutos, in dubium reuocare potest. Sententia igitur nostrae assertionis haec est: euidenter posse omni seculo conspici, & internosci, & quasi digito demonstrari congregationem aliquam hominum, de qua possit ac debeat unusquisque firma fide, tametsi alioqui obscura (ut antea dictum est) credere, quod sit vera Ecclesia (id est, coetus recte Christum colentium) quod vera fide copuletur, quod Spiritu sancto regatur, quod aliis muneribus atque prerogatiuis sit praedita, de quibus partim iam dictum est, partim dicetur. Ita fit, ut, quamuis isto modo Ecclesiam visibilem esse statuamus, suum locum tamen (quod non videbant Sectarij) in symbolo relinquamus illi articulo, quo credimus Ecclesiam esse, & esse sanctam, &c.

S 2 Esse

*Duo extrema
circa id vitanda.*

1.

2.

Vera ratio claritatis Ecclesiae

Esse verò isto modo Ecclesiam conspicuam, fremant licet lucifugæ Sectarij, Scripturæ sanctæ certissimis testimoniis conuincitur.

*Ecclesiam esse
visibilem pro-
batur Lex Scri-
pturis.*

Marth. 5.

Lib. de vnit.
Eccl. c. 14.

Psal. 18.

In eundem
Psal. m.

Psal. 30.

Ibidem.

In Psal. 18.

NAM primùm aperta est illa Christi oratio de Ecclesia: *Vos, inquit, estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Item: Nemo accendit lucernam & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Quibus duobus testimoniis Augustinus ad eam ipsam rem vsus est contra Donatistas. Non est, inquit, operta Ecclesia. Quia non est sub modio, sed super candelabrum: Et de illa dictum est: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Sed Donatistis (intellige etiam Lutheristis & Calvinistis) operta est, quia audiunt tam lucida & manifesta testimonia, qua illam toto orbe esse demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere, qui cum esset lapis præcisus de monte sine manibus, creuit & factus est mons ingens, & impleuit vniuersam terram. Haftenus Diuus Augustinus. Qui etiam illud Dauidishuc pulchrè accommodat: *In sole posuit tabernaculum suum*, id est (inquit Augustinus) *Ecclesiam suam in manifestatione*. Nam & alibi etiam Ecclesiam intelligit Rex Dauid per hoc tabernaculum: *Proteges, inquit, eos in tabernaculo tuo*. Vbi etiam Augustinus: *Quid est, inquit, tabernaculum Dei, nisi Ecclesia presentis temporis, qua tabernaculum ideò dicitur, quoniam adhuc in terra peregrinatur?* Sed recitemus integrè superiorem locum Augustini, qui de Ecclesiæ claritate videtur hodie contra Sectarios loqui: *In manifestatione*, inquit Augustinus, *posuit Ecclesiam suam non in occulto, non qua lateat, non velut operta, ne fortè fiat sicut operta super greges hereticorum. Quid tu heretice fugis in tenebras? Quid latitare conaris?* Haftenus ibi Augustinus. Nec potuit certè Isaias illius significare hanc Ecclesiæ Christi claritatem, quam cum*

cùm de fidelibus, ex ipso Dei ore, hunc in modum vaticinatus est: *Fœdus, inquit, perpetuum feriam eis: & scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum. Omnes, qui viderint eos, cognoscent illos quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Atque vt alia multa, quæ ad hanc rem ex Scripturis adduci possunt, præteream; ad Ecclesiam ipsam pertinet, auctore Augustino, quod ita vaticinatus est, alius Propheta: *Operuit celos gloria eius, laudis eius plena est terra: Splendor eius, vt lux erit.*

Ifai. 67.

Lib. 18. de ciuit. Dei, ca. 32. Abac. 3.

EXTRA controuersiam est, omni tempore aditum ad Christi Ecclesiam iis omnibus patere, qui extra eam sunt, vt possint ac debeant ad eam se aggregare. Sic enim cum ipsa Dominus per Isaiam loquitur: *Aperientur porta tue iugiter, die ac nocte non cludentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur. Gens enim & regnum, quod non seruiert tibi, peribit.* At ne intelligi quidem potest, quemadmodum fores Ecclesiæ pateant omnibus, vt ad eam se adiungere & intrare possint, si non ea hominum congregatio queat internosci, quæ vera est Ecclesia. Est igitur illa prorsus conspicua.

PROBATIO II.

Ifai. 60.

NEQUE verò eorum aliquid, quæ in Ecclesia geri debent, si non ipsa pateat, agi possent. Nam si nescias, quam hominum congregationem credere debeas esse veram Ecclesiam; multò minus cognosces, qui sint in Ecclesia tanquam oues, qui verò vt Pastores: id est, quosnam oporteat doctrina & Sacramentis pasci, ac ministerij auctoritate hierarchica ab aliis duci atque regi: qui verò munus sustineant docendi, regendi, pascendi. Quod si ignorent fideles, à quibus quæri, aut quibus impartiri Sacramenta debeant: item cui præcipi possit, aut quibusnam obtemperari oporteat: quænam esse poterit in Ecclesia corpore functio membrorum? aut quomodo

PROBATIO III.

Matth. 18.
1. Pet. 5.
Act. 20.

In orat. demo-
derat. in di-
sp. habenda.

PROBATIO
III. ex Patri-
bus.

Lib. 2. contra
lit. Petiliani,
cap. 32.
Tractat. 1. in
Epist. Ioan.

Tract. 2. in eā-
dem epist.

In dialog. cō-
tra Lucifer.
Homil. 15. in
Matth.

Lib. 3. commē-
tar. in Isaiam

(quod Christus iubet) ^a Ecclesia audietur, ^b & pascetur Grex Christi? Tolletur profectò pulcherrimus ille ordo differentiaque Ecclesiae membrorum, quæ ut D. Gregorius Nazianzenus inquit, diuinitus sic constituta est, ut alij sint oues, alij pastores: illi obediant, ij imperent, quò omnia rectè inter se conueniant, commodumq; tam ad presectos, quàm ad subditos redundet, omnesq; fiant vnum in Christo.

HANC etiam esse de Ecclesia sententiam Patrum non dubium est. Ex Augustino quædam iam recitauimus. Qui rectè quidem claritatem Ecclesiae inde ostendere solet, quòd vbique terrarum diffusa est. Nam quomodo possit esse ignota illa hominum congregatio, quæ religionis instituto communicat cum omnibus gentibus? Quia, inquit Augustinus, in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum: hinc fit, ut Ecclesia veraneminem lateat. Et alio loco. Nonne, inquit, aperta est Ecclesia? Nonne obtinuit omnes gentes? Nonne impletur, quòd ante tot annos promissum est Abraha; in semine eius benedicti omnes gentes? Ecce mons implens vniuersam faciem terra. Tum illud rectè: Quid amplius, inquit, dicturus sum, quàm cecos, qui tam magnum montem non vident? qui contra lucernam in candelabro positam oculos claudunt? Hieronymus autem ita conspicuam Ecclesiam esse censuit, ut solem etiam eleganter appellârit. Poteram, inquit, omnes propositio- num tuarum riuulos vno Ecclesie sole siccare. Item D. Chrysostomus: Sic, inquit, eritis manifesti cunctis quemadmodum ciuitas in montis vertice collocata: vel sicut lucerna in domo super candelabrum relucens. Vbi igitur nunc sunt Christi virtuti increduli? Audiant, inquit, ista & prophetia potentiam possent experientia mirantes, maiestatem Domini adorando reuerantur. His, ne sim prolixus, testimonium vnicum adiungam D. Cyrilli Alexandrini. Qui rationem, cur Christi Ecclesia

Ecclesia Sion atque etiam Hierusalem nominetur, assignavit his verbis: *Excelsa*, inquit, & *specula exponitur Sion*; *Visio autem pacis, Hierusalem. Est autem utrumque hoc verè Christi Ecclesia: celsa nempe, & illustris, & velut in monte posita.*

Iam verò ad varias Sectariorum argutias hoc loco refellendas diligenter animaduerti debet, non sic accipiendum esse, quod dicimus, Ecclesiam esse semper conspicuam, quasi velimus eam omni tempore dignosci posse æquè facillè. Nouimus enim iis illam aliquando errorum, schismatum, persecutionum fluctibus esse agitatum, vt imperitis quidem, nec satis prudenter rationes temporum rerumque circumstantias æstimantibus, cognitu fuerit difficilis. Quod tum maximè accidit, cum Arrianorum perfidia in orbe penè toto dominabatur. Nam & eo tempore, scripsit Hieronymus, Ecclesiæ nauem fuisse fermè obrutam; & Hilarius pluribus admonuit verbis non fuisse Ecclesiam tunc temporis in tectis & exteriori pompa quærendam, sed potius in carceribus & speluncis. Non igitur negamus, quin fuerit alio quàm alio tempore difficilius Ecclesiam dignoscere. Hoc tamen asserimus, semper illam potuisse à prudentibus rerum æstimatoribus internosci. Etenim illo ipso tempore, quo videbatur latere, cum præteritis temporibus collato, deprehendi potuit, Ecclesiam non apud multitudinem eorum, qui religionem innouabant, sed apud paucos illos potius fuisse, qui, quod veteres Ecclesiæ Patres, & fideles omnes magno consensu diuturnisque temporibus tenuerunt, consecretabantur. Quod præclarè mihi de providentia Dei erga Ecclesiam cogitauisse Diuus Augustinus videretur, cum ita scripsit: *Ipsa est, inquit, Ecclesia, quæ ali- quando obscuratur & tanquam obnubilatur multitudine scandalorum, quando peccatores intendunt arcum, vt sagittent in obscuro*

non longè ab initio.

Quomodo Sectariorum caustillationes contra claritatem Ecclesiæ sint repellenda.

Hieron. cont. Luciferian.

Lib. contra Auxentium, sub finem.

Epist. 48 ad Vincentium.

obsuro rectos corde. Sed etiam tunc in suis firmissimis eminet. Itaque cum Ecclesiam omni tempore esse visibilem, id est, cognitu facilem affirmamus: non ad presentem tantummodo statum, quem habeat illa vno tempore aut altero, sed etiam ad perpetuam eius continuamque successione seriem respicimus. Hæc series si cogitetur, & diligens adhibeatur temporum atque personarum comparatio: neque latuit Ecclesia, neque vnquam latere poterit, sed *in suis firmissimis*, vt Augustinus inquit, *semper eminebit.* Qua re animaduersa, tenebræ omnes facile discutuntur, quas offundere lucifugæ Sectarij luci atque claritati Ecclesiæ hoc in loco conantur.

VII. PROPRIETAS.
Ecclesia errare non potest.

ILLA quoque præclara est Ecclesiæ prerogatiua, quod sic à Spiritu sancto sibi assistente veritatem omnem fidei docetur, vt aberrare ab ea minimè possit. Ac notet hoc loco Lector, non ipsam fidei veritatem per se à nobis nominari Ecclesiæ prerogatiuam & quasi proprietatem: hæc enim essentia ipsa potius seu de essentia Ecclesiæ est; quatenus Ecclesia videlicet congregatio verè fidelium esse describitur. Non igitur ipsam per se doctrinæ fidei veritatem, sed assistentiam illam Spiritus sancti, qua fit vt à veritate Ecclesia aberrare non possit, in prerogatiuis & quasi proprietatibus Ecclesiæ numeramus. Quæ quidem explicatio quorsum pertineat, & quantum ad redarguendam Sectariorum obstinam inscitiam valeat, quòd veritatem ipsam doctrinæ fidei pro nota Ecclesiæ assignent; suo loco postmodum clarissimè intelligetur. Nunc quod asserimus, Ecclesiæ etiam prerogatiuam esse, quòd à veritate fidei desciscere nequeat, Apostolus satis indicauit, cum Ecclesiam ideò vocat *columnam atq; firmamentum veritatis.* Et habemus illustres hac de re promissiones, *Ego, inquit Christus, rogabo Patrem & alium paracletum*

1. Tim. 3.

Ioan. 14.

paracletum dabit vobis spiritum veritatis: ille vos docebit omnia,
& suggeret vobis omnia, quaecumque dixerero vobis. Ac rursus in
eodem Euangelio Ioannis: Pater, inquit, sanctifica eos in
veritate. Sermo tuus veritas est; & ego pro eis sanctifico me
ipsum, ut sint ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo
tantum, sed pro illis etiam, qui credituri sunt per verbum illo-
rum in me. Ex qua Christi precatone (cùm efficax fue-
rit) sanè perspicitur, ita Ecclesiae promissum esse Spiri-
tum veritatis sanctum, ut ea promissio non modò ad il-
los, qui Apostolorum temporibus vixerunt, sed etiam ad
omnes posteros pertineat, ex quibus quaecumque ætate
Ecclesia Christi coalescat. Id ipsum clarissimè Deus per
Isaiam est testatus his verbis: Hoc fœdus meum cum eis: spiri-
tus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non re-
cedent de ore tuo & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis
tui à modo & usque in sempiternum. Quam promissionem
& Christus ipse confirmavit; Alium, inquit, paracletum da-
bit vobis Spiritum veritatis, ut maneat vobiscum in æternum.
Nec sanè adest Christus Ecclesiae suæ, uti promisit, usque
ad consummationem sæculi, & non eam in veritate conser-
uat, cùm sit ipse magister veritatis. Quare præclarè Au-
gustinus, terram illam, quæ fundata est (ut Rex David in-
quit) super stabilitatem suam, nec inclinabitur in seculum se-
culi; Ecclesiam esse intelligit supra fundamentum, quod
est Christus, fundatam. Ipsa est enim, inquit, prædestinata co-
lumna & firmamentum veritatis.

Cæterùm, quoniam promissiones hæc generale quid-
dam sonant: explicanda iam vis illarum est speciatim.
Summa hæc est. Primò. Si quando orientur controuer-
sæ de fide, Ecclesiam non posse in iis definiendis à veri-
tate aberrare. Hæc autem Ecclesiae infallibilis auctoritas
ad definiendum non est in singulis fidelibus, quippe qui
sine controuersia possunt errare singuli. Neque est etiam

T in

Ioan. 17.

Isai. 59.

Ioan. 14.

Matth. 28.

Psal. 103.

Conc. 1. in illū
Psal.

Quibus modis
intelligendum
sit, Ecclesiam
errare nō posse.

in omnibus omnino fidelibus. Frustra enim data illis esset, cum fieri vix possit, in fidei causis ut ab omnibus illis sigillatim sententia dicatur. Sed residet illa summa Ecclesie auctoritas (ut postea sumus ex instituto probaturi) in Christi vicario, summo Pontifice; siue vna cum Episcoporum concilio, siue absque Concilio res fidei definire velit. Secundò, vis etiam illarum promissionum est, omnes fideles non posse deficere à doctrina fidei, neque omnino, neque quoad aliquam ipsius partem. Nam si deficerent omnes, Ecclesia tota deficeret: Ita falsa esset illa Dei pollicitatio facta Ecclesie per Prophetam Oseam: *Desponsabo*, inquit, *te mihi in fide usque in sempiternum*. Tertio, nec posse omnes fideles in vniuersum aliquem articulum fidei ignorare. Id probatur ex illa promissione: *Docebit vos omnem veritatem*. Item: *Ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia, quacunque dixerò vobis*. Est enim sensus, Spiritum sanctum minimè passurum, ut cognitio cuius fidei veritatis penitus in Ecclesia extinguatur. Quarto, ostendit rectè Melchior Canus, eam etiam vim predictarum promissionum esse, ut nequeat Ecclesia tota persuadere sibi sententiam aliquam erroneam, etiam in materia, quæ non pertineat ad fidem. Nam hoc quidem pati, alienum esset ab illo Spiritu veritatis, quo semper Ecclesia regitur. Quintò, quod dictum est, omnes fideles, neque omnino, neque partim, aut errare in fide, aut ignorare fidei articulum aliquem, aut persuadere sibi quidquam falsi in vilo genere posse; hoc idem de Ecclesie Pastoribus atque Doctoribus omnibus dicendum est: ut rectè demonstrat ille idem auctor. Primùm quoniam Pastores & Doctores, quum sint in Ecclesia primarij, tota quasi censentur Ecclesia. Itaque cum Scriptura commemorasset, congregatos esse omnes principes filiorum Is-

Osee 2.

Ioan. 14.

Lib. 4. de locis
Theolog. c. 4.

rael:

rael: perinde ac si nemo prorsus de Ecclesia defuerit, subiunxit: *Tunc conuersus Rex benedixit vniuersa Ecclesia; Omnis enim Ecclesia*, inquit, *astabat*. Qua etiam ratione Aristoteles scripsit, ciuitatem id esse, quod est in ciuitate precipuum. Deinde huc accedit, quod si Pastores & Doctores omnes à veritate aberrare possent, consequenter omnes fideles in vniuersum possent errare. Ab illis enim isti crudiuntur in Ecclesia. Quam ob rem hoc ipso quod errare fideles omnes non possunt; necessariò fatendum est, neq; posse Pastores omnes atque Doctores errare. Imò idcirco fideles omnes errare nō possunt, quia Pastores omnes & Doctores omnino errare nequeunt. Ipsos enim ad eam rem esse datos affirmat Apostolus, vt alij *non circumferantur omni vento doctrina in circumuentionem erroris*. Cū verò hoc loco dico Pastores & Doctores omnes: non tantū omnes omnino intelligo, sed etiam ita maiorem aut illustriorem eorum partem, vt reliqui penè nulli sint (id est, nullius auctoritatis,) si cum illis comparentur. Vnde sæpe fit, vt cū aliquis aut etiam aliqui Doctores errant, rectè & infallibiliter possint aliorum Doctorum consentiente auctoritate refelli & premi. Quod magis postea declarabimus, cū regulas quasdam ostendemus, quas oportet ab Ecclesia consuli cū sunt res fidei definiendæ.

Nunc obiiciat aliquis; Cū quilibet fidelis & quilibet Doctor per se, imò quælibet Ecclesia particularis errare possit: consequens videri, vt possint errare in vniuersum omnes Doctores & fideles atque adeò Ecclesia ipsa tota. Respondeo. Vitium est in omni argumenti materia maximum, quod de singulis dicitur, id velle transferre per consequentiam ad omnes. Adest ita Spiritus sanctus Ecclesiæ, vt nō possint quidem errare omnes:

T 2 sed

3 Reg. 8.

9. Eth. cap. 9.

Eph. 4.

Parte VIII.

*Explicatio quæ
rundam obie-
ctionum quibus
probari vide-
tur totā Eccle-
siā errare posse.*

*Singuli quidē
Ecclesia Docto-
res atq; fideles*

errare possunt,
non tamen om-
nes.
1. Cor. II.

3. Reg. 18.

Lucæ 18.

Psal. 13.

3. Reg. 19.
Rom. 11.

Exod. 32.

sed (quod singulis certè, non autem ipsi Ecclesiæ, utilius esset) iustis rationibus non vult sic adesse, ut nequeat errare hic aut ille. *Oportet enim hæreses esse, ut qui probati sint, manifestant.* Rursus obiicies, quod olim Ecclesia Israelitica omnis errauit, cum adorauit vitulum in deserto. Quod idem euenisse videtur Eliæ temporibus: cum relictum se esse solum conquireretur. Cur non igitur & Christi Ecclesia similiter errare possit? Sed & ipse Christus dicit: *Cum venerit filius hominis, putasne inueniet fidem in terra?* Quasi diceret: Non inueniet. Respondendum est, morem esse Scripturæ interdum, ut quod in paucis reperitur, negetur vniuersim. Sic in Psalmo dicitur: *Non est, qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum.* Quod nemo tamen ita, uti sonat, intelligit. Sic Eliæ temporibus; quia paucissimi rectum cultum retinebāt; omnes quasi clamantur infidelitatis: Et se solum relictum esse Elias queritur, cum tamen seruasset Deus *septem hominum millia, qui non curauerant genu ante Baal.* Quod verò attinet ad cultum illum vituli in deserto; constat certè non ab omnibus illum fuisse adoratum. Non enim adorauit Moyses, non Iosua, quibus erat demandata in primis cura illius populi. Sed & alij multi ab illo scelere abstinuerunt. Itaque ibidem legimus filios Leui ad vnā Moysis vocem sese illi adiunxisse, & consecrauisse manus suas Domino, *vnumquemq; in fratre suo & in proximo suo.* Quod autem Christus inquit, *Putasne inueniet filius hominis fidem in terra?* supra ex Augustino interpretati sumus. Significat enim, paucissimos certè fore postremo illo tempore fideles: Non autem nullos fore. Item indicat, rem esse omnino difficilem, fidem integram conseruare. Quare maneat Ecclesiam vniuersam à veritate aberrare non posse. Quod cum certissimum sit turpiter errauit Montanus, qui, ut refert Eusebi-

Eusebius, discipulis suis, vt Ecclesie per orbem diffusa auctoritatem contemnerent, præcipiebat. Item Donatista ac Rogatiani, quos similiter contempnisse auctoritatem Ecclesie commemorat D. Augustinus.

Lib. 5. histori. cap 15.

Epist. 48. & 50.

EST & illud in Ecclesie Catholice prerogatiuis vel maximum, quod, vt ex numeratis hætenus eius proprietatibus est consequens, extra ipsam nemini patet salus. Quæ ratio est cur beatus Petrus Ecclesiam cum Arca Noë rectissime compararit. Hinc illa sententia D. Augustini apud omnes vsu trita est: *Non habebit Deum Patrem, qui noluerit Ecclesiam habere matrem.* Quod certè tam verum est, quàm est verum, *sine fide neminem placere Deo posse.* Nam qui extra Ecclesiam est, recta fide caret: cum Ecclesia sit congregatio fidelium. Qui autem infidelis est, hostis est Dei, non adoptiuus filius. Ac præclare D. Augustinus: *Ad ipsam, inquit, salutem ac aeternam vitam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum; habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in corpore eius fuerit, quod est Ecclesia.* Sed cum hæc res apud omnes sit in confesso, non est prolixius hoc loco cõfirmanda. Sed illud ad extremum, quod ad summam hanc Ecclesie prerogatiuam attinet, animaduertendum: non eos modò in Ecclesie corpore, vt salutem quidem assequi possint, hoc loco censerì, qui actu Baptismum susceperunt, sed etiam eos, qui illum habent in votis. Tales sunt Catechumeni. Qui, si in diuina quidem sint gratia; secundum meritum sanè dici solent ad Ecclesiam pertinere: licet non actu omnino secundum numerum, vt Doctores loqui consueuerunt.

VIII. PROPRIETAS.
Extra Ecclesiam non est salus.

1. Ep. c. 3.
Lib. 4. de simbolo, c. 10.

Hebr. 11.

Lib. de vnit. Eccl. c. 16.

QVINAM HOMINVM COETVS SIT VERA Ecclesia, & ex quibus notis id discernendum sit.

HÆc cum ita sint, quæstio restat huius loci grauissima, quanam hominum congregatio sit illa, ex qua

T 3 constat

constat vera Ecclesia. Hoc enim cum constiterit, etiam constabit, apud quosnam sit verissimum atque infallibile de doctrina iudicium, quod non est (vt supra posuimus) nisi in vera Ecclesia. Item etiam inde perspicuum erit, qui sint hæretici, secundum præceptum Apostolicum *deuitandi*, quorum videlicet proprium est *ex Ecclesia exiisse*. Quæ causâ est, vt, quoniam nulli vnquam hæretici pro hæreticis agnosci voluerunt, inuisa illis omnibus hæc quæstio fuerit, sicut iam est maximè vniuersis Sectariis. Eos enim, ne deuisi videantur, hæc controuersia compellit, causam ex desperatione quadam, vt mihi persuadeo, suscipere, quam sentiunt ipsi parum esse probabilem; nimirum vt doceant, se cum à Christi Ecclesia *semetipsos segregauerint*, tamen de Ecclesia Christi non esse egressos, imò se solos esse Christi Ecclesiam. Nam cum sint soli & singulares in ratione doctrinæ, necesse est, vt demonstrent, se solos Ecclesiam esse, si nobis persuasuri sunt, omnino se esse in Ecclesia. Hoc etiam frustra egisse veteres hæreticos annotauit Lactantius: *Singuli, inquit, hæreticorum cætus se potissimum esse Christianos, & apud se veram Ecclesiam esse contendunt*. Item beatus Cyprianus: *Nonatianus, inquit, Simiarum more, quæ cum homines non sint, homines tamen imitantur; Ecclesie auctoritatem sibi vendicauit. Et cum in Ecclesia non esset, sed Ecclesia rebellis, reliquos hæreticos faciens, apud se Ecclesiam esse præsumpsit*. Ideo etiam D. Augustinus hac ipsa de re cum suis & Ecclesie aduersariis Donatistis acerrimè pugnauit. *De hoc, inquit, inter nos quæstio versatur, vtrum apud nos, an apud illos vera Ecclesia sit*. Determinanda nunc est igitur & nobis Ecclesia Christi vera.

SED importunitas atque etiam astutia quædam Sectariorum nos cogit, vt prius indicemus, ex quibus quasi notis

Tit. 3.

1. Ioan. 2.

Quæstionem de Vera Ecclesia aut hæreticos omnes refugiat.

Lib. 4. instit. cap. 10.

In episto. ad Iubaian.

Lib. de vnit. Eccl. contra epist. Petil. c. 2.

Ex quibus notis dignoscendum sit, quæ sit Vera Ecclesia.

notis id ipsum discerni debeat, nempe quæ sit Ecclesia vera. Nam postquam hanc illi de vera Ecclesia quæstionem omnino defugere (quod maximè vellent) non possunt: Saltem facere student, vt nunquam illa finiri possit: dum notas Ecclesiæ constituunt vsq; ad eò non notas, vt multò magis in iis cognoscendis laborandum sit, quàm in ea ipsa vera Ecclesia, quæ quæritur, inuenienda. Has notas ferè dicunt duas coniunctim esse: Veritatem doctrinæ fidei secundum sacram Scripturam; & legitimum usum Sacramentorum; qui tamen ipse ex doctrina etiam diiudicari debet. Ita cum ad iudicandum quis hominum cœtus sit Ecclesia, prius constitui velint, quinam teneant veram doctrinam; consecuturos hac calliditate se putant, vt quæstione proposita de vera Ecclesia; nunquam tamen ad eiusmodi quæstionem propius accedatur, sed de veritate solè doctrinæ quæstio sit primò infinita. Atque etiam isto modo subdolè id agunt, vt ne in quæstionibus de doctrina ipsis vnquam opponi possit Ecclesiæ veræ auctoritas, cum constare prius de hac nolint, quàm fuerit de veritate doctrinæ constitutum. Qua ratione laxissimum isti sibi faciunt ad pertinaciam locum. Nam cum difficilis per se (vt suprà docuimus) atque obscura disputatio de veritate doctrinæ sit; quis erit finis contendendi, nisi auctoritas Ecclesiæ aliunde cognita, tanquam iudex in doctrinæ quæstionibus interponatur? *Facillimè enim ad imagines phantasmatum suorum, vt præclare inquit D. Augustinus, carnales atq; seductores hæretici conuertunt omnia Sacramenta & verbalibrorum sanctorum.* Ergo nostri Sectarij à veteribus quidem hæreticis, quorum pertinaciam imitati sunt, hunc etiam astum didicerunt, vt Ecclesiæ veræ notas esse velint doctrinam & Sacramenta. *Omnes enim seductores,* vt D. Augustinus eodem in loco

*Nota Ecclesia
ab hæreticis as-
signata.*

*Fraus Sectario-
rum in assignan-
dis Ecclesiæ no-
tis.*

NOTA.

*Lib. 3. de Ba-
ptismo contra
Donat. c. 19.*

loco

loco notauit, non aliter populos sefellerunt, nisi prae textu Sacramentorum & Scripturarum, quae tenent, inquit, ad speciem, non ad salutem.

*REFVTANTVR EVIDENTER ECCLESIAE
nota quas Sectarij assignant..*

NOs autem fatemur, neque veritate doctrinae, neque legitimo Sacramentorum vsu Ecclesiam Christi carere posse; & apud quos haec omnino sint salua, ex iis constare veram Ecclesiam. Sed negamus tamen, veritatem doctrinae & legitimum Sacramentorum vsum idoneas notas esse discernendae Ecclesiae. Id probamus hoc modo.

Veritatem doctrinae & legitimum Sacramentorum vsum non esse notas Ecclesiae, quomodo demonstrandum.

Quod neque vniuersae doctrinae fidei, neque singulariter alicui parti illius conuenit; id minimè conuenit doctrinae fidei. Sed neque vniuersae doctrinae fidei, neque verò alicui parti singulari illius, etiam accedente legitimo Sacramentorum vsu, conuenit, vt sit sufficiens Ecclesiae discernendae nota. Non est igitur Ecclesiae sufficiens nota fidei doctrina, etiam cum legitimo Sacramentorum vsu. Huius argumentationis partes cum confirmatae fuerint; locus omnino tergiuersandi praeccludetur Sectariis. Quod enim dicunt, veram doctrinam fidei esse notam Ecclesiae, necesse est intelligant vel de doctrinae aliqua singulari parte (voco autem hinc doctrinae partem, quidquid dogmatum non sit tota ipsa atque integra summa doctrinae) vel de doctrina vniuersa, secundum omnem sui partem. Nam ne fingi quidem aliquid tertium potest: vt scilicet doctrinae tribuatur aliquid, neque; tamen tribuatur ipsi vel secundum se totam, vel non secundum se totam, id est, secundum partem.

Veritatem doctrinae non posse secundum aliam.

Et non esse quidem Ecclesiae notam, fidei doctrinam, secundum aliquam tantum sui partem, probatur euidenti.

dentissimè huiusmodi argumento. Si quid esse possit Ecclesie veræ commune cum hæreticis: id non est per se sufficiens nota seu symbolum veræ Ecclesie. Potest autem quæuis doctrinæ pars (vnà cum recto Sacramentorum vsu) communis esse Ecclesie veræ cum hæreticis, id est, cum iis, qui sine controuersia sunt extra Ecclesiam. Quare nulla doctrinæ pars potest ipsa per se, etiam cum Sacramentorum vsu, sufficiens atq; certa esse nota Ecclesie. Id confirmatur. Quoniam ex Scriptura diuina supra ostendimus, hæreticos eos esse, qui vel vnicam fidei sententiam pertinaciter inficiantur. Potest autem euenire, vt retenta quæuis singulari parte doctrinæ, & vsu etiam legitimo Sacramentorum, negetur tamen hæreticè atq; pertinaciter vna quædam alia vel altera fidei sententia. Ita fit, vt quæuis doctrinæ pars & vsus Sacramentorum legitimus, possit esse communis Ecclesie veræ cum aliquibus hæreticis. Ex quo efficitur, vt conclusimus, non esse id certum ac proprium symbolum veræ Ecclesie.

*quantantum
suis partem po-
ni Ecclesiano-
tam.*

Parte II.

Quocirca plenissima vanitatis opinio est quorundam Sectariorum, qui Sectarios alios, quantumuis de maximis hodie rebus à se dissidentes, ab Ecclesia vera, in qua se falsò esse putant, propterea exclusos esse non volunt, quoniam teneant illi, vt isti loquuntur, fidei nescio quod fundamentum, etsi fidei repugnent alioqui in nonnullis quasi secundariis rebus. Credo autem (non enim satis ipsi se declarant) hoc fundamentum continere intelligunt ea doctrinæ dogmata, in quibus communiter illi omnes conspirant aduersus Ecclesiam Catholicam. Vt, non comparari (scilicet) ipsis bonis operibus vitam æternam: Fas nobis non esse, quidquam boni ad obsequium Dei vltro facere, præter id quod lege iubeamur:

*Refellitur eorū
figmentum, qui
dicunt Sectari-
os hodie omnes
tenere fidei fun-
damentū ideo-
que in Ecclesia
esse.*

*Quodnam sit
fundamentum
fidei Sectario-
rum.*

V Id

Id si faciamus, idololatriam à nobis committi: Omnia, etiam iustorum, opera, quantumuis bona, esse per se horribilia peccata damnatione digna: Per Christi gratiam non prorsus peccata tolli: Vota castitatis & paupertatis Euangelicæ non esse necessariò seruanda: Et cætera huiusmodi nefaria placita, in quibus arx istorum perfidie, tanquam in fundamento est constituta. Sed utcumque nobis istud fundamentum interpretentur: certè statuunt illud non in doctrina fidei vniuersa, sed in aliqua tantùm parte doctrinæ, quæ sit ipsis quasi præcipua. Nam si fundamentum hoc illis esset tota fidei doctrina, non sanè concederent, eos etiam, qui contra doctrinam fidei in aliquibus rebus sentiunt, retinere tamen illud fundamentum, & ob id, ut dicunt, esse in Ecclesia. At qui iam probatum est, nullam doctrinæ partem sufficere, ut non sis hæreticus extra Ecclesiam, si præterea quid aliud pertinaciter contra doctrinam fidei sentias. Quare nec illud istorum, qualecunq; sit, fundamentum sufficiet: cum illud esse ponant partem tantùm doctrinæ.

Accedit quod sanctus Apostolus non fidei aliquam partem, sed ipsam fidem vniuersam nobis descripsit atq; commendauit, cum eam asseruit esse *esperandarum rerum*, id est, salutis nostræ, quasi basim atq; fundamentum. Hoc illud *fundamētum* est, quod ad Ecclesiæ structuram est initio diuinitus positum, præter quod nemo potest aliud ponere, quod est *Christus Iesus*, per fidem nimirum nulla ex parte falsam aut fictam, sed vndequaq; integram atq; absolutam & viuam, inhabitans in cordibus nostris. Ab huiusmodi igitur firmissimo fundamento, si vel secundum minimam eius partem quis decidat, etiam si in aliis doctrinæ partibus persistat, omnium fiet reus (ut D. Iacobus de transgressore legis loquitur) excidetq; hoc ipso à fidei atque

Hebr. II.
Fundamētum,
quod oportet
tenere,
Christianā fidem,
ex omni parte integrā,
esse.
1. Corint. 3.

que ad eò etiam ab Ecclesiæ unitate. Quam rem præclare, vt omnia, sancti Patres, Gregor. ^a Nazianzenus, ^b Hieronymus, ^c Basilus, ^d Augustinus, ^e Athanasius, intellexerunt, quorum hac de re clarissima testimonia superius à nobis recitata sunt. Concludo ex iis igitur, nullam doctrinæ singularem partem (quod fuit mihi probandum) certam esse notam veræ Ecclesiæ: siquidem quamlibet teneas doctrinæ partem, aut fundamentum; hæreticus esse potes, si quacunq; alia in parte pertinaciter fidei refrageris. Atque hoc ita esse, ipse etiam Sectariorum omnium pater Lutherus (vt cæterorum erga se mutuo conuitia omittam) apertè confessus est. Quamuis enim Zuingliani & alij Sacramentarij in doctrinæ multis capitibus, & vt hodie quidam istorum loquuntur, in fundamento (perfidia) cum Lutheranis consentiunt: tamen quia nõ per omnia cum iis sunt concordēs, ita scriptum reliquit Lutherus: *Hæreticos, inquit, serio censemus & alienos ab Ecclesia Dei esse Zuinglianos & Sacramentarios omnes.* Tum etiam Petrus Martyr, non ignobilis Sacramentarius: *Improbamus, inquit, nouam quorundam opinionem, qui affirmant, de controuersia Sacramentaria quemlibet posse absq; fidei atq; salutis periculo, quam velit, amplecti sententiam.* Vel ipsorum igitur Sectariorum testimonio constat, vnicum etiam in fide errorem, si pertinacia accesserit, ob stare, quominus salutem aliquis tãquam Ecclesiæ membrum adipiscatur, atque ad eò nullam singularem partem doctrinæ, sufficientem ac propriam notam esse Ecclesiæ dignoscendæ.

Deinceps probo, neque eiusmodi notam esse doctrinam fidei vniuersam, id est, omni ex parte incorruptam: id quod etiam in argumētatione nostra paulò antè sumptimus, vt euinceremus, veritatem doctrinæ fidei nullo

V 2 modo,

^a In tract. de fide, Ruffino interprete.
^b Lib. 3. Apolog. contra Ruffin.
^c Apud Theodoret. li. 4. hist. Ecclesiast. cap. 17.
^d Lib. 18. de ciuit. Dei, c. 51.
^e In symbol. fidei.

Tom. 7. operū Luth. in defens. verbor. cœnæ.

Sectarij se sicissim hæreticos damnant, licet consentiant in suo fundamento.
In præfat. libri contra Steph. Vintonienl.

Neq; conuersam doctrinam fidei veritatem esse Ecclesiæ notam, probatur eisdem ibus argumentis.

modo, sicut Sectarij contendunt, proprium atque sufficiens symbolum esse ad dignoscendam Christi Ecclesiam. Id verò cum multis argumentis ostendi possit, ego tantùm subiungam, quæ mihi maxima clarissimaque videntur.

PROBATIO I.

Primò. Nota sufficiens ac propria ad dignoscendam Ecclesiam omnino necesse est, ut sit omni hominum generi atque conditioni accommodata. Omnes enim, ut ex Scriptura sacra planissimum est, ad Ecclesiam ditius euocantur, neq; vllus est, qui nõ diuina lege debeat, atq; adeò qui non etiam prudenter possit vel ad eam aggregare se, si est extra, vel in ea permanere constanter, si ipsius iam est membrum. Quam ad rem procul dubio opus est, ut propriam atq; sufficientem Ecclesiam dignoscendam notam omnes possint dispicere, quò inter veram Ecclesiam Christi & hæreticorum aliorumque infidelium coetus discernere valeant. At vniuersa fidei doctrina minimè quidẽ eiusmodi nota est, quæ omnium hominum conditioni, id est, ad omnium captum, sit accommodata. Non est igitur ipsa idonea atque propria Ecclesia dignoscenda nota. Quid enim? An in Ecclesia Christi omnes sunt aut etiam esse possunt, oculi, qui veritatis lumen in omnibus doctrinæ partibus ipsi peruideant? Ance omnes Doctores? Non certè. *Sed quosdam, inquit, dedit Doctores.* Neque quisquam omnino potest satis prudenter de doctrinæ ipsius veritate in tam multis quæstionibus hodie controuersis iudicium ferre, nisi errore penitus animaduerso contrariorum argumentorum sciuerit quemadmodum fides saluberrima, quæ ad beatitudinem ducit, defendatur? Atqui *hac scientia, inquit verissimè D. Augustinus, non pollent fideles plurimi, quamuis polleant ipsa fide plurimum. Aliud enim, inquit, est, scire tantummodo quid*
homo

I. Corinth. 12.

Ephes. 4.

Lib. 14. de Trinit. cap. 1.

homo credere debeat, propter adipiscendam vitam aeternam: aliud autem, quemadmodum hoc ipsum & piis opituletur, & contra impios defendatur: quam proprio appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus.

Quid quod benè cum ipsis etiam huius scientiæ Doctoribus agitur, si non aliqua in parte doctrinæ hallucinantur, à veritateque aberrant? Quod si illis tamen quandoque id accidit, qui professione Doctores aut certè Theologi sunt, & vitam in sacræ doctrinæ studio consumpserunt; quis tam demens est, vt omnibus hominum ordinibus, id est, rudibus etiam, illiteratis, agricolis, opificibus & id genus, tantum cognitionis atque intelligentiæ tribuat, vt eos censeat vniuersam fidei doctrinā non aliorum tantum auctoritate commotos veram esse sibi persuadere posse, sed intelligere quoque & diiudicare ac videre in omnibus illam suis partibus esse veram? Cogitet tantum hīc Lector ea doctrinæ capita, de quibus hodie Sectarij partim nobiscum, partim etiam inter se contendunt: Nempe de originis peccato, de iustificatione hominis, de operibus, de cultu, de Sacramentis, de quæ aliis omnibus locis hodie controuersis, qui continent porro singuli varias admodum atque multiplices fidei quæstiones. Profectò desipiat, qui à vulgo putet lucem ipsam veritatis in his omnibus doctrinæ partibus controuersis discerni ipsam per se satis atque videri posse. Et tamen non dubium est, quin aliæ etiam sint ac esse possint innumerabiles de fide quæstiones, cū pateat vniuersa doctrina fidei multò latius quàm illi loci qui sunt his temporibus controuersi.

Ac sanè mihi venit in mentem hoc loco admirari vehementer, cur non timeant Sectarij futurum, vt illicò populi, quos seduxerūt, deceptos se esse animaduertant,

*Cuiusmodi ra-
sionatione
possit & si quis
quis prudens à
Sectariis dece-
ptus, euidenter
cognoscere se
plane deceptum
ab illis esse.*

cùm ab illis audiunt, veritatē incorruptam doctrinæ, de capitibus controuersis, notam esse propriam & quasi tesseram, cuius indicio necesse sit ad Ecclesiam se adiungere eos, qui prudenter salutis suæ voluerint esse consultum. Ratiocinabitur enim hîc secum facillimè homo Lutheranus vel Sacramentarius illiteratus, seu Princeps ille sit, seu nobilis, seu mercator, seu aliquis opifex, seu etiam rusticus, in hunc modum: Qui consultè ac prudenter in Ecclesia Christi sunt, ij notitia veræ doctrinæ de locis cōtrouersis ad Ecclesiam sunt adducti; vti me docent mei Prædicantes. At ego mihi euidenter conscius sum, non intelligere me, neq; satis diiudicare ac videre ipsam fidei veritatem, in illis omnibus doctrinæ partibus; non enim studui literis, neque Theologus sum, neque ad obres ipsas (licet nomina quidem audiam) ita mente comprehendo, vt ad iudicandum de veritate doctrinæ controuersæ oporteret: non, inquam, comprehendo satis, quid omnino sit peccatum naturæ, siue originis, quid redemptio generis humani, quid vnio personalis duarum naturarum in Christo, quid transsubstantiatio, quid essentia circumscriptum vel incircumscriptum corporis Christi, quid iustificatio formalis, quid opus operatum, quid meritum, aliaque sexcenta, de quibus hodie maxima contentione disceptatur. Sed neque disputationes & argumenta dissentientium partium conferre atque momentis suis ponderare mihi facillè est, vt necesse haberem ad iudicandum in tot controuersis, de veritate ipsa doctrinæ. Non igitur ego sum consultè atque prudenter in Christi Ecclesia. Sed aut sum extra illam, aut sum in ea non nisi temerè, nempe motus humana auctoritate (sicut in rei veritate sum) meorum Prædicantium, quos puto, licet ipse non intelligam, habere veram ac consentaneam

taneam Scripturæ sacræ doctrinam. Quod si ita est, certè decipiunt me, cum eiusmodi viam ad Ecclesiam, nempe cognitionem veræ doctrinæ, mihi ostendunt, per quam sum mihi factus conscius, & ipsi etiam sciunt, incedere me non posse. Hic quomodo, quæso, expedient se Prædicantes?

SECUNDÒ. Non modò, vt dictum est, omnibus facilis ad cognoscendum esse debet nota ipsa Ecclesiæ, sed cognitu etiam facilior, quàm id ipsum quod quæritur, nempe vtrum hic aut ille cœtus hominum vera sit Ecclesia. Idè enim alicuius rei notam appellamus, quod facilius ipsa in hominum notitiam incurrat, atque adèò perspicuum indicium sit rei magis abditæ, quàm inquirimus. At omnium iudicio æquè difficile, imò difficilius esse putatur, statuere, vtrum homines hi vel illi complectantur sanam omnino doctrinam, quàm vtrum ex his aut illis vera Christi Ecclesia, in Scripturis sanctis descripta, constet? Quare sana atque incorrupta omnino fidei doctrina non potest idonea esse nota dignoscendæ Ecclesiæ. Nam, si Ecclesiam ex aliquo alio indicio cognoscere, facilius quàm ipsam per se doctrinæ veritatem intelligere, non esset, non ipsa tanquam magistra & custos ipsius veritatis omnibus ac præsertim cognitione paruulis proponeretur, vt illi tanquam firmamento & columnæ innitentes non circumferantur omni vento doctrinæ. Quod præclare intelligens D. Augustinus Carthecumenum de ratione cauendi doctrinæ errores his verbis non frustra interrogantem alicubi facit: *Quo ergo, inquit, signo manifesto adhuc paruulus & nondum valens liquidam à torroribus discernere veritatem; quo manifesto indicio tenebo Ecclesiam Christi, in quem iam credere tanta rerum antea prædictarum manifestatione compellor?* Hic certè minimè dubium

PROBATIO
II.

Veritatem doctrinæ difficiliorem cognita esse, quàm Ecclesiam.

Lib. 13. contra
Fauft. cap. 17.

NOTA.

dubium est, quin Augustinus persuasus fuerit, facilius à rudi Cathecumeno, quæ sit Ecclesia Christi, in qua doctrinæ errores debeant vitari, cognosci posse, quàm ipsam per se liquidam veritatem à tot erroribus segregatam.

*Catechiz. anti-
ratio ab Augu-
stino ostensa,
quàm differat
à modo quo ali-
quis erudien-
dus de fide esset
secundum Se-
ctarios.*

Itaque longè aliud Cathecumeno sic percontanti Augustinus respondit, quàm opinione Sectariorum debuisset respondere. Interroganti enim Christiano Cathecumeno, *quo manifesto indicio* (vt Augustinus inquit) ad euitandum errores *Ecclesiam possit tenere*, cum alioqui paruulus ipse non valeat *liquidam veritatem discernere à tot erroribus*, respondendum Sectarij putant, non alio indicio Ecclesiam ab eo esse dignoscendam, nisi illo ipso quod se non posse discernere verissimè ille asseuerat, nempe liquida, neque vllis erroribus contaminata, doctrinæ veritate. Augustinus verò id responsum, quoniam est stultissimum, Cathecumeno dandum non censuit. Sed ex Propheta Hieremia ei respondet, *Ecclesiam Christi ipsam esse predictam, qua omnibus eminet & apparet. Ipsa est enim* (vt ait Propheta) *sedes gloriæ: de qua Apostolus dicit: Templum enim Dei quod estis vos. Vnde iste Propheta dicit: Sedes autem gloriæ exaltata est.* Sed quemadmodum ex claritate, & aliis (eiusdem Augustini quoque sententia) manifestis indiciis Ecclesia dignosci possit, postea dicemus. Nunc non eam esse notam Ecclesiæ, quam Sectarij volunt, scilicet doctrinæ veritatem, ea ratione probamus, quia non est notior hominibus, quàm ipsa Ecclesia.

*Antonius Sa-
deci in refuta-
tione Thesii
Posnaniensis,
de Ecclesia.
Ecclesia notam
non solum se-
cundum se sed*

Cui argumento non satis fecit nuper quidam Sectarius, cum respondit indoctè, vt doctrinæ veritas sit Ecclesiæ nota, satis esse quòd natura sua sit notior quàm Ecclesia, et si non sit eà notior secundum nos. Hoc imperitissimè dici nemo dubitare poterit, qui rationem teneat Notioris secundum naturam, & item Notioris secundum nos.

Natura

Natura enim notius id dicimus, quod habet in se plus rei atque perfectionis. Nam cum intelligentia nostra, in re ipsa atque rei perfectione perspicenda versetur, illud, naturam quidem suam, notius seu magis cognoscibile est, quod naturam plus habet perfectionis intelligibilis. Notius autem secundum nos illud dicitur, quod spectata nostrae intelligentiae imbecillitate, humanaque conditione, facilius a nobis cognosci potest. Vnde fit, ut quia rebus perfectissimis perspicendis, ob exiguum mentis nostrae lumen, impares sumus; illa secundum nos minus nota sint, quae sunt notissima sua natura. Quod appositè Philosophus declaravit, ubi breuiter dixit: ita se habere intellectum nostrum ad ea, quae sunt manifestissima natura, ut oculus noctuae se habet ad lumen solis: quod etsi natura sua maximè omnium visibile sit, à noctua tamen vix videri potest. Iam verò cum rei notam appellemus non id, quod in se plus habet unde cognosci possit, sed quod nobis imprimis ad rem obscuriorem facilius ex nostra parte cognoscendam adiumento est; profectò non est satis, ut rei nota sit notior naturam suam, sed oportet, ut imprimis nobis ipsis, seu secundum nos, sit notior. Quare si doctrinae veritas non secundum nos, ut isti fatentur, sed naturam tantum notior quam Ecclesia est; nequaquam Ecclesiae nota esse ipsa potest. Si enim, naturae atque intelligentiae nostrae modo & conditione spectata, notior nobis ad cognoscendum veritas doctrinae non sit, ut eius tanquam lumine, in videndo ubi sit Ecclesia, iuuemur; quid, obsecro, nobis ad Ecclesiae cognitionem ea nota valebit? Non plus certè (ut exemplum urgeam Aristotelis) quam lumen solis ad cernendum adiuuat oculos noctuae. Verùm hi homines lynces in Scripturis videri volunt; cum tamen repudiata Ecclesiae luce, quae ad intelligentiam Scri-

X ptura-

etiam secundum nos debere esse notiorum quam Ecclesiam: & quid sibi velit ea vocabula.

Lib. 2. Metaphys. cap. 1. textu 1.

pturarum necessaria est, vix tantum in illis videant quantum noctuæ & vespertiones in lumine Solis.

PROBATIO
III.

*Similitudine
ostenditur quam
sint inepti Se-
ctarij quod Se-
ritatem asig-
nent pro nota
Ecclesia.*

TERTIÒ. Valdè absurdum est, illud assignare pro sufficienti rei alicuius nota, quod ipsum tamè tanquam abditum atque obscurum, vnà cum ipsa re vel maxime inquiritur. Exempli causa, si quæram, in quonam loco Germaniæ cœlum sit salubre: ineptè atque etiam ridiculè respondebis, si tantum modo dicas, in eo loco salubre esse cœlum, vbi rarissimum est, vt homines propter aëris intemperiem ægrotent. Id enim ipsum est quod quæro, cuius proinde necesse est, vt aliquã aliam notam habeam. Sic, cum quærimus, quisnam hominum coetus sit Ecclesia; certè etiam inprimis quærimus, quis hominum coetus incorruptam teneat doctrinæ fidei veritatem: vt si ad eum nos aggregemus, de veritate securi sumus. Videmus enim veritatem omnes sibi Sectarios summa contentione arrogare; ideoque cum audimus Ecclesiam esse *firmamentum & columnam veritatis*, & ea de re præclaras habere à Deo promissiones, quæ nequeunt fallere; Ecclesiam inquirimus, vt in illa quoque certò inueniamus doctrinæ veritatem. Item scimus, doctrinæ fidei veritatem ad ipsam Ecclesiæ substantiam (vt supra quoque notauimus) pertinere: Describitur enim Ecclesia esse congregatio verè fidelium, id est, eorum qui fidei doctrinam inuiolatam tenent. Hinc autem necessario etiam efficitur, vt si cum iudicio, quoniam coetus Ecclesia sit, inquirimus; inprimis etiam quæramus, apud quonam sit incorrupta doctrinæ fidei veritas? Quare respondere hîc, eum coetum hominum Ecclesiam esse, qui fidei veritatem tenet; minimè satis erit.

*Veritatem do-
ctrina inprimis
quæri cum Ec-
clesia inquiri-
tur: & proinde
illam non esse
hinc notam.*

*Exemplo decla-
ratur quam sit
illa Sectariorum*

Quam ad rem declarandam (quoniam vel hoc vnum argumentum satis Sectariorum cæcitatem redarguit) vtat

vtar altero exemplo ex hac ipsa quæstione sumpto. Quæro enim à Sectariis, vtrum non sentiant, illam quoque, non minus certo quàm constantiam in veritate doctrinæ, esse Ecclesiæ prærogatiuam, quòd extra ipsam videlicet nemini contingat æterna salus? Opinor in ea re Apostolo Petro non repugnabunt, qui ob eam causam Ecclesiam cum arca Noe comparauit. Neque etiam reijcient peruulgatum illud dictum Augustini atque aliorum Patrum: *Non potest Deum in cælis habere patrem, qui non habuerit Ecclesiam in terris matrem.* Rursus ab eis interrogo, num percontanti, quis hominum cœtus sit vera Ecclesia; satis fuerit respondere, eum hominum cœtum veram Ecclesiam esse, extra quem nemini vnquam contingit salus? Negabunt procul dubio satis esse. Quam ob rem verò? Quia nimirum hoc ipsum vel maximè quis quærit, cum de Ecclesia quærit; in quonam videlicet hominum cœtu, tanquam in vera Christi Ecclesia, sit certa salutis spes, vt ad eum tanquam ad arcam in diluuiio se se recipiant. Quare alia nota ipsis opus est, ex qua vtrumque intelligant, scilicet & aliquem hominum cœtum esse veram Ecclesiam, & in eo solo proinde posse sperari salutem. Iam verò cum, vt dictum est, pari modo doctrinæ veritatem, qui de Ecclesia inquirunt, vnà cum Ecclesia, imò in ipsa substantia Ecclesiæ quærant, profectò non rectius iis respõdebitur, Ecclesiam esse eum cœtum hominum, qui veritatem tenet doctrinæ, quàm si respondeas eum cœtum esse Ecclesiam, in quo solo est certa salutis spes. Nam (quod sæpe repetendum est) veritatem inuenire cupimus, cum Ecclesiam indagamus; in eiusq; quasi gremio contineri volumus. *In ventre enim Ecclesiæ,* inquit elegantissimè D. Augustinus, *veritas manet. Quisquis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est, vt falsa loquatur. Necesse est,*

*consequentiã
imperita: Veritas
doctrinæ est
ab Ecclesia in-
separabilis: ergo
ipsa est nota Ec-
clesiæ.*
1. Pet. 3.

Lib. 4. de Sym-
bolo, cap. 10.

NOTA.

In Psalm. 57.

inquam, ut falsa loquatur, quisquis aut concipi noluit, aut quem conceptum mater excusit. Sic Augustinus, qui maxime ceterè hæc oratione argumentum nostrum confirmat.

Ira Sadeel in refutat. Theſ. Poſnaniæ.

Ex eo quod Veritas doctrina ſit de eſſentia Eccleſiæ, poſſunt colligere Sectarij deberent, nõ eam eſſe notam Eccleſiæ.

Nota rei aliquid, nec eſſe eſt. Si ſit eius quaſi accidens.

Non poſſe rem ex ſola ipſius ſubſtantia dignoſci, exemplo confirmatur.

Ex quo planè intelligitur, craſſiſſimam eſſe quorundam Sectariorum ignorantiam, cum nunc garrunt, idè Eccleſiam ex veritate doctrinæ dignoſci oportere, quia doctrinæ veritas ſit illi intima & ſubſtantialis. At qui inde potius perſpicere iſti deberent, doctrinæ veritatem non eſſe idoneam ac ſufficientem Eccleſiæ notam, ſiquidem ipſa etiam in Eccleſiæ ſubſtantia, & tanquam in eius ventre (ut loquitur Auguſtinus) abdita, ſimul quæritur ab iis, qui inquirent Eccleſiam. Idè enim aliis notis opus omnino eſt, quæ eam ſubſtantia rationem in vera Eccleſia nobis demonſtrant. Tales autem notæ, ut paulò poſt oſtendemus, ſunt Eccleſiæ quædam manifeſta accidentia. Quæ tantum abeſt, ut quia accidentia Eccleſiæ ſunt, idè eſſe nequeant (ſicut imperitè iſti ratiocinantur) Eccleſiæ notæ, ut vel eo nomine maxime illis notæ ratio conueniat. Sunt enim ferè accidentia rei ipſa re clariora, faciliuſque in hominum cognitionem incurrunt. Quæ ratio eſt, cur etiam Philoſophus in vniuerſum veriſſimè ſenſerit, vniuſcuſque rei accidentia ad ipſius eſſentiam ſiue ſubſtantiam cognoscendam conferre. Quod ſi necdum hoc ſibi perſuadent Sectarij, ſed doctrinæ veritatem eo ipſo, quod Eccleſiæ ſubſtantia ratio eſt, ſufficientem Eccleſiæ notam eſſe putant; obſecro, mihi dicant, ſi Deus talem aliquam naturam indiuiduam hominis conſeruet, in qua ne humana figura, neque hominis vlla operatio, neque aliquod omnino humanum accidens, præter humanam ſubſtantiam eſſet; quod percipi poſſet; dicant, inquam, vtrum ex ſola ſubſtantia hominis definitione (nempe anima rationale) quæ nihilominus illi natura

tunc

tunc conueniret, posset omnino aliquis hominum deprehendere, naturam hominis illam esse? Nullus profecto, nisi Deus vel Angelus, id cognoscere posset. Sunt enim nobis essentia ipsa per se rerum obscura & abdita; neque ad eas intelligentia nostra nisi per accidentia penetrare vilo modo potest. Quocirca doctrinae veritas non eo ipso, quod essentia seu ratio Ecclesiae sit, sufficiens est Ecclesiae nota: sed ut aliarum rerum, sic etiam Ecclesiae accidentibus quibusdam ratio notae competit.

QUARTO. Vniuersa fidei doctrina incorrupta atque integra non potest esse necessaria & idonea nota eius rei, quae vna quaedam pars est doctrinae fidei. Esset enim tunc, secundum eam quidem partem, nota sui ipsius: & sic se ipsa quoad eam quidem partem deberet esse magis & minus, prius & posterius nota, quod est plane absurdum. At vna quaedam fidei doctrinae pars est, quod ille coetus hominum sit vera Ecclesia, quae reuera est. Non est igitur vniuersa fidei doctrina eius rei dignoscendae necessaria atque idonea nota. Sed neque fidei doctrina tota, hoc vno excepto fidei dogmate (nempe illum coetum esse veram Ecclesiam, qui re ipsa est) pro idonea Ecclesiae nota, assignari potest. Fac enim aliquem hominum coetum de omnibus aliis fidei dogmatibus recte sentire, & in illo solo articulo fidei errare: Credo sanctam Ecclesiam Catholicam: certe vel ob hunc solum errorem coetus ille non vera Ecclesia fidelium, sed Synagoga esset haereticorum. Ita fit, ut ne ex veritate quidem doctrinae in reliquis omnibus fidei partibus, tanquam ex certa & sufficienti nota, statui possit, aliquem determinate coetum esse veram Ecclesiam. Quanquam iam quidem, secundum partitionem, quam supra fecimus, probationis nostrae contra Sedariorum notas, imprimis illud confirmamus, vniuersam

PROBATIO
IIII.

Absurdum consequens, si doctrina veritas vniuersa ponatur Ecclesiae nota.

uersam omnino fidei doctrinam non esse idoneam no-
tam Ecclesie. Quod autem neq; sit secundum aliqua do-
gmata (quæcunq; illa fuerint) antea quoque est à nobis
probatum.

PROBATIO
V.

QVINTÒ. Neq; verisimilis, neq; diuinæ erga homines
providentiæ consentanea res est, vt inde dignosce-
re atq; discernere oporteat Ecclesiam, quod, etsi falsò
quidem, tamen summa cum facilitate singuli quiq; here-
ticorum cœtus sibi arrogat. Imò verò si quid tale est,
id profectò non modò secundum Dei providentiam nõ
est conueniens Ecclesie nota, sed ne nota quidem; cum
adeò parum ipsum sit notum, vt in eo falli atque errare
tam sit omnibus iis procliue, qui in fidei rebus falluntur.

At quàm facilè vniuersi hæretici de doctrinæ veritate, at-
que bono Sacramentorum vsu glorientur, quis est qui
ignoret? Certè & videmus id non absque dolore ipsi in-
omnibus huius ætatis Sectariis (quod ne ipsi quidem diffi-
teri possunt) & de hæreticis similiter temporum superio-
rum idem cognoscimus sanctorum Patrum testimoniis.

Lib 3. de bapt. *Facillimè enim, inquit Augustinus, ad imagines phantasma-
tum suorum carnales atq; seductores hæretici conuertunt omnia
Sacramenta & verba librorum sanctorum.* Quod idem aliis
verbis beatus ^a Irenæus & ^b Tertullianus testatum reli-
querunt.

^a Lib. 1. aduer-
sus hæres. c. 1.
^b Tertull. lib.
de præscrip.

At enim, inquiunt Aduersarij, falsò sibi hæretici ver-
bum Dei, id est, fidei doctrinam arrogat. Certè. Nam à
sententiâ & intelligentia ipsa, in qua verbum Dei propriè
consistit, aberrant, tantumq; Scripturæ sacræ literis, tan-
quam melle, oblitum venenum opinionum suarum pro
cœlestis doctrinæ succo venditant populis, quos miserè
decipiunt. Sed quia tam facile est vniuersis hæreticis do-
ctrinam veram falsò sibi arrogare, & eiusmodi prætextu
Eccle-

*Doctrina Veri-
tatem aque sa-
cile omnes hæ-
reticos sibi ar-
rogare, ac pro-
inde non esse
eam Eccle. no-
tam.*

Ecclesiam se esse cum multorum exitio persuadere: idè rectè cõcludimus, nõ esse credibile, quin aliã sint Dei beneficio clarissimã notã, quarum perceptione paruuli etiam ac simplices, qui non valent ipsi *liquidam* (vt ait Augustinus) *à tot erroribus discernere veritatem*, possint ad Ecclesiam Christi, tanquam ad salutis tutissimum portum, sese recipere. Quid enim, quãso, alioqui faciat seu rusticus, seu mercator, seu artifex, seu nobilis illiteratus, qui suã salutis cupidissimus diligenter atq; sollicitè interrogat, apud quosnam Ecclesia sit, quorum cõtui aggregare se debeat? Obit eius rei causa Germaniam, & Galliam totam; interrogat Zuinglianos, Lutheranos, Hussitas, Anabaptistas, & harum omnium Sectarum quascunque factiones, in quas vnaquãq; rursus multipliciter varièq; diuiditur. Audit ab omnibus eiusmodi Sectariis pari contentione sibi dici, Ecclesiam Christi eam esse, quã veritatem doctrinã retinet, & rectum vsum Sacramentorum: Se autem omnino eos esse, qui veram doctrinã & Sacramentorum rectum vsum retineant: Proinde suum ipsorum cõtuum esse Christi Ecclesiam, cui aggregare vnusquisq; se debeat. Hãsitat hñc animo miser ille; cùm omnes eiusmodi Sectarios videat eque sibi auctoritatem Ecclesiã vendicare, neq; ipse satis ex differentia doctrinã (quã pro nota ei proponitur) diiudicare valeat quinam potius ex illis sint vera Ecclesia. Quod si de peccato, de iustificatione, de meritis, de Sacramentis, de quẽ aliis doctrinã capitibus hodie controuersis explicare ipsi velis, quã sententia sit verior: obsecro quid ipsum iuuas? An enim hominem illiteratum de iis rebus rectè iudicaturum arbitraris, quas vix Theologi, multorum annorum spatio, in Scholis discere potuerunt? Audiet verba, quã proferes, & nonnihil etiam fortassis intelliget: Sed nisi

Non posse vulgares homines ab illis Sectariis discernere, quãnam sit vera Ecclesia: cùm iam ad Christi Ecclesiam omnes aggregare se debeant.

nisi demens quoque & non tantum illiteratus eiusmodi homo sit, euidenter sibi conscius erit, se res illas (etiam quod attinet tantum ad ipsa puncta his temporibus controuersa, ut nihil de exactiori cognitione Theologicorum dogmatum dicamus) non ita certe intelligere, ut valeat ipse liquidam à tot erroribus discernere veritatem. Quid igitur talibus facias? Ad scholas ne omnes ducendi sunt, ut inde, cum intellexerint doctrinæ veritatem, deduci demum, eius notæ beneficio, ad veram Ecclesiam possint? Profectò fuisset crudele, & est adeò incredibile, Deum non per alias notas Ecclesiæ clariores minusq; fraudi hæreticorum expositas, voluisse hominum saluti consulere.

PROBATIO
VI.

SEXTÒ. Maximum pondus in fidei controuersis, Ecclesiæ veræ auctoritatem habere, & cam idcirco rectissime ad reuincendos errores in eiusmodi quæstionibus interponi, extra omnem controuersiam est. At nec valeret Ecclesiæ auctoritas in eiusmodi quæstionibus aliquid, nec in illis iure interponi posset, si veritas doctrinæ fidei integra, atque incorrupta, esset nota necessaria ad dignoscendam Ecclesiam. Non ea igitur Ecclesiæ nota debet statui. Iam confirmo quæ sumpsì singula. Ac primum quòd Ecclesiæ auctoritas in fidei quæstione valeat, interponiq; possit, ne ipsi quidem Sectarij negant. Nam etsi disputant perfidè, hanc Ecclesiæ auctoritatem non esse ipsam infallibilem, non iudicant tamen nullam esse, quin potius consententur ad eam rem omnino valere, ut instituta per Ecclesiam diligenti inquisitione doctrinæ, diiudicentur atq; notentur errores & hæreticorum audacia, comprimatur. Neq; enim (inquit è præcipuis Sectariis quidam) Ecclesia Dei, motis præsertim de religione controuersis talis cœtus est, vbi nulla fiat de controuersis.

Kemnitius in
pæfat. 2. p. ex-
amin. Concil.
Trid.

uersis talis coetus est, vbi nulla fiat de controuersis ex verbo Dei inquisitio, nulla sententiarum collatio, nulla dogmatum diiudicatio, sed quisque fingat, & præsumat sibipeculiarem, quam amplecti & tueri velit, sententiam. Sed idè Deus voluit esse communionem & consociationem, vt instituta de controuersis inquisitione doctiores in verbo Dei fundamenta veræ sententiæ aliis ita præmonstrent, vt ipsi agnoscere possint, quæ sententia vt Orthodoxa sit amplectenda, quæ verò opiniones vt falsæ sint damnandæ, vt ita errantes in viam reuocentur. Et habemus pro auctoritate, quæ est in Ecclesia iudicandi de rebus fidei (si maximè eam Sectarij nullo modo concederent) illustria Scripture sacre, sanctorumque Patrum testimonia. Si enim *columna & firmamentum est ipsa veritatis*; cur non in quæstionibus de veritate ad confirmationem nostram audiri debeat, ne *omni circumferamur vento doctrinæ*? Si *diuina veritas*, vt testatus etiam est Dauid, *in Ecclesia est Sanctorum*, & tanquam in eius ventre, vt Augustinus interpretatur, *delitescit*; nonne iure ac merito explicationem veritatis de ore ipso Ecclesie requiremus? Ibi est enim diuinitus *positum*, id est, ibi sonat ipse Dei verbum: neq; tam ipsa est, quæ loquitur, quàm Spiritus ipse diuinus, qui *suggerit illi omnia*, quem proinde iudicem audimus, cum audimus Ecclesiam de fidei quæstionibus pronunciantem. Atque hoc ipsum etiam veteres Patres de Ecclesie auctoritate præclare intellexerunt & testati sunt. Quam tanti fecit Diuus Augustinus, vt ne *Euangelio ipsi quidem* (quod caput est doctrine fidei) *crediturum se fuisse dixerit*, nisi haberet Ecclesie auctoritatem. Item Augustino antiquior D. Irenæus: *Non oportet, inquit, querere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli, quasi depositarium diues, plenissimè in eam contulerint omnia quæ sunt veritatis, vti omnis, quicun-*

1. Tim. 3.

Ephes. 4.

Psal. 88.

In Psal. 57.

Isai. 59.

Lib. contra epist. fundam. cap. 4.

Lib. 3. aduersus hæretic. 4.

que velit, sumat ex ea potum vita. Hac est enim vita introitus: Omnes autem reliqui fures sunt & latrones: propter quod oportet deuitare quidem illos: Quæ autem sunt Ecclesiæ, magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem. Quid enim si aliquibus vel de modica quæstione disceptatio esset; nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis sumere quod certum & de reliquum est? Item Tertullianus: Quid, inquit, Christus Apostolis reuelauerit, & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt. Quod autem præterea in argumento sumpsimus: Si veritas doctrinæ fidei integra atque incorrupta, esset nota necessaria dignoscendi, quæ sit Apostolica, atque adeo vera Christi Ecclesia; nihil omnino in quæstionibus de doctrina fidei valere posse Ecclesiæ auctoritatem; id verò probo manifesta ratione. Nam si quis eam interponeret, illico tunc liceret obiicere; cum Ecclesia vera ex incorrupta prorsus doctrina dignoscenda sit, non antè cõstare, vtrum coetus ille hominum, cuius sententia & auctoritas allegatur, sit vera & Apostolica Ecclesia, quam fuerit de illa ipsa sententia aliis argumentis constitutum vtrum vera sit: proinde cum adhuc ea de re disceptetur; minimè licere in aliquam eius quæstionis partem auctoritatem atque sententiam vllius coetus hominum tanquam Ecclesiæ veræ interponere. Atqui constat ex iis testimoniis, quæ attulimus, plurimum sine controuersia in fidei quibusq; quæstionibus auctoritatem Apostolicæ veræq; Ecclesiæ valere debere, atq; adeo iure optimo, tum ad probandū, tum ad reuincendum interponi posse. Non est igitur doctrinæ veritas incorrupta necessaria atq; idonea nota Ecclesiæ veræ dignoscendæ: Si enim esset; auctoritas Ecclesiæ, vt probatū est, nihil omnino tunc valeret: Quod absurdissimum est.

Lib. de præscript.

Non posset Ecclesia auctoritas in fidei controuersis interponi, si nota Ecclesia esset vera doctrina.

Quo.

Quoniam igitur veram doctrinam fidei neq; in vniuersum integram atq; incorruptam, neq; etiam secundum vllam eius partem, aut partes, idoneam atq; necessariam Ecclesie notam esse, demonstratum est: coguntur pati Aduersarij, vt ex alijs notis quæ sit vera Ecclesia diiudicemus. Et dico, coguntur, quoniam non possunt non inuiti eam rationem de Ecclesia vera disputandi admittere, quæ ipsos euidenter ostendit esse planè extra Ecclesiam veram. Nam, vt supra dicebamus, veritatem doctrinæ notam Ecclesie esse contendunt, non tam, vt ex illa ipsi ostendant (quod planè desperant) esse se in Ecclesia vera, quàm vt infinita quæstione primùm de veritate doctrinæ instituta nos impediant atq; retardent, quo minus ex alijs idoneis Ecclesie notis, à quibus omnibus defecerunt, clarè videamus, eos ex Ecclesia Christi exiisse, quod hæreticorum est proprium.

Coguntur Sectarij admittere alias Ecclesie notas præter Veritatem doctrinæ.

VERE ECCLESIE NOTÆ STABILIVNTVR.

SED quanam tandem illæ sunt notæ? Omnino in Ecclesia, quemadmodum neque in alia vlla re, præter ipsius essentiam & accidentia nihil inest. Ostendimus autem euidenter paulò antè, essentiam ipsam Ecclesie, ad quam veritas doctrinæ fidei pertinet (est enim congregatio verè fidelium) nequaquam esse satis, vt aliquem hominum cœtum Ecclesiam veram esse dignoscamus. Si enim ad probationem aliud nihil sumas, quàm quod hic vel ille cœtus sit congregatio verè fidelium baptizatorum, &c. (hæc enim est ratio & essentia Christianæ Ecclesie) nihil omnino effeceris. Hoc enim ipsum alijs ex notis volo mihi confirmes, sicut paulò antè contra nimis arrogantem Aduersariorum inscitiam argumentati sumus. Restat igitur, vt accidentia alia quædam, seu proprietas

Sadeolis, 179.

*Ecclesia nota
accidentia seu
proprietates
quasdam ipsius
esse oportere.*

*Quid requira-
tur, & quid nō
obstet in Eccle-
sia notā.*

*Ecclesia nota o-
mnes nō debue-
runt necessariō
illis competere
in ipso suo exor-
dio.*

prietates Ecclesiæ sint illius notæ. Sed quia multa ac va-
ria, ut suprâ docuimus, sunt Ecclesiæ accidentia siue pro-
prietates, intelligendum est, & quid in iis requiratur, ut
sint Ecclesiæ notæ, & quid etiam, quo minus sint, nō im-
pediat. Requiritur ergo primùm, ut omnino Ecclesiæ
veræ conueniant; atq; etiam ut illi soli, qua ratione qui-
dem assignabuntur pro Ecclesiæ notis. Nam si aut Ec-
clesiæ veræ non competunt, aut in aliis cœtibus qui Ec-
clesia non sunt, reperiuntur, non poterit ex illis certò at-
que propriè dignosci ille cœtus hominum qui solus est
Ecclesia Christi vera. Deinde etiam necesse est, ut sint
eiusmodi accidentia cognitu facilia omnibus, & quidem
clariora ea ipsa re, quæ quæritur, nempe vtrum hic aut il-
le cœtus sit Ecclesia, id est, cōgregatio eorum, qui veram
fidem habent. Nam id est de ratione notæ, sicut demon-
strauimus paulò superiùs. Non impedit verò neq; tollit
rationem notæ, quod quædam ex eiusmodi Ecclesiæ ac-
cidentibus non iam inde ab eius exordio ipsi conuene-
runt. Satis est, si secūdam certissimas Scripturas ei com-
petāt in eo statu quem iam habet, quemq; habitura fuit
post disseminatum Euangelium in orbe per prædicatio-
nem Apostolorum. Quæritur enim iam post Apostolo-
rum tempora Ecclesia in eo velut ætatis suæ statu, quem
habet & fuit habitura post ea tempora, non autem in il-
lo quem vel in ortu suo vel in primo progressu habuit ad
breue tempus, tanquam in infantia. Quare illa acciden-
tia, quæ in hoc statu ipsi competunt, illius sunt in hoc sta-
tu notæ, licet non illis prædita fuerit etiam initio, cum
primùm oriretur. Sicut contrâ quoque, aliis quibusdam
ex accidentibus, tanquam ex notis, in suo primordio co-
gnosci Ecclesia potuit ac etiam debuit, quibus nunc qui-
dem post Euangelij propagationem non perinde est præ-
dita.

data. Erant illis temporibus Ecclesiæ notæ non modò quædam eius proprietates, quas nunc habet & tunc etiam habebat (vt quod erat vna, Apostolica, &c.) sed etiam mira quædam prodigia & signa visibilia, quæ tunc cernebantur in Ecclesia, id est, in cœtu fidelium. Quas notas ipse miraculorum auctor Dei filius assignauit atq; ostendit hominibus. Nam, *signa*, inquit, *eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo demonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, &c.* Atque etiam descende-
Quædam initio fuerunt Ecclesiæ nota quæ nunc non sunt.
Marci 16.
Actor. 8.

bat visibiliter Spiritus sanctus super iis, qui manuum impositione ab Apostolis confirmabantur. Hæc signa non perinde nunc in Ecclesia fiunt: neque tamen id impedit, quo minus tunc, cum illis ornaretur Ecclesia, notæ ipsius, vt erat quidem in illo statu, fuerint. Ita vicissim, post propagatum Euangelium, alia quædam Ecclesiæ accidentia, quæ statim exponemus, Ecclesiæ notæ sunt in hoc Ecclesiæ statu: tamen si non etiam illis initiis fuerint in Ecclesia.
Sadec.
Inscientia Sæctariorum.

Quæ explicatio ignorantiam erroremque quorundam Sæctariorum perspicuè redarguit, qui putant nunc aliquid se dicere, cum argumentantur, claritatem, & diffusionem, & similes prærogatiuas Ecclesiæ, de quibus statim dicemus, ideò Ecclesiæ notas esse non posse, quoniam illis aliquando caruit Ecclesia: quæ tamen tunc etiam cognosci debuit ac potuit. Non enim cogitant, cum differentia status Ecclesiæ, vt explicatum est, differentiam notarum eiusdem Ecclesiæ optimè congruere. Quocirca perperam etiam atque inscitè concludunt, idoneam atque necessariam Ecclesiæ notam omni tempore esse doctrinæ veritatem, quia ea nunquam Ecclesia caruerit, cum sit de eius essentia. Cōtrarium enim, vt supra demonstraui, concludere deberent. Nam quia de essentia Ecclesiæ est, perpetuò doctrinæ veritas, inde fit vt in-

primis ipsa quærat, cum quæritur Ecclesia, atque adeo ut ex aliis notis indicari ipsa in Ecclesiæ quasi ventre (ut loquitur Augustinus) & antè in illis initiis debuerit, ut explicatum est, & nunc etiam debeat. In Ecclesia enim sicut *depositorium*, ut Irenæus inquit, cœlestis doctrinæ veritas custoditur: atque adeo non satis ipsa per se patet, nisi Ecclesia, quæ custos & depositaria eius est, auctoritatem suam, tanquam clauem, ad Scripturam admoueat, & aperiat. Prorsus, ut non minus absurdum sit, veritatem facere notam Ecclesiæ, quam si ex re deposita, bene atque arcanè custodita, cognoscere velles, quis & qualis sit depositarius, & non potius ex depositario quæreres de re ipsa deposita. Sed quemadmodum Ecclesia non essentia sua ad quam spectat veritas, sed ex eius accidentibus, tanquam ex notis, cognosci debeat; & qua id ratione possit accidentibus conuenire, satis hæcenus expostum est.

Nunc assero, secundum eam doctrinam, notas dignoscendæ Ecclesiæ esse priores sex proprietates, ex illis octo, quas supra ostendimus, Ecclesiæ Christi conuenire: videlicet, quod sit *vna, Catholica, sancta, Apostolica, rectè ordinata, visibilis*. Has siue proprietates, siue prærogatiuas Ecclesiæ, simul saltem atque coniunctim consideratas, affirmo necessarias atque sufficientes illius notas esse, secundum eum quidem statum, quem post disseminatum in orbe Euangelium habet & habitura est vsque ad tempus consummationis seculi. Nulla est enim earum Ecclesiæ prærogatiuarum, quæ secundum aliquam saltem notionem ipsius (ut explicabimus) facilius cognitu apud omnes non sit, quam ipsa ratio Ecclesiæ. Et præterea omnes conueniunt Ecclesiæ, ut supra probatum est; atque etiam soli ipsi, saltem si coniunctim, ac simul omnes illas,

Lib. 3. cap. 4.

Absurditas nota quam assignant Sclerarij rursus ostenditur alio exemplo.

Ecclesiæ notas esse potissimum sex, & quomodo.

vel etiam pleraque earum considerentur. Quod ideo sic dico, quia fieri forte posset, ut aliqua prerogativa illarum per se sola & separatim ab aliis, reperiretur in aliquo coetu hominum, qui non sit vera Ecclesia (ut claritas per se, verbi gratia) sed ut aliqua illarum prerogatiuarum simul atque coniunctim cum omnibus reliquis, aut illarum plerisque, in alio coetu, nisi in Ecclesia vera reperiatur, fieri secundum legem quidem Dei ordinariam non potest. Quoniam via & ratione omnino tunc careremus, Ecclesiam Dei certo internoscendi (vbi etiam iubemur) fecerendique ab aliis hominum conuenticulis, qui Ecclesia non sunt. Quod diuina erga nos prouidentia nullo modo consentaneum esset. Non enim ex ipsa alioqui Ecclesie essentia, atque adeo neque ex doctrinae fidei veritate, aut ex officiis seu ritibus, de quibus ex doctrina iudicandum est, satis ab omnibus Ecclesia dignosci potest, ut supra euicimus. Neque vero preter doctrinae veritatem, & ritus ex doctrina pendentes, aliud aliquid ipsa Ecclesie essentia clarius ordinarie in Ecclesia animaduertere licet, nisi iam numeratas illas eius prerogatiuas. Quare restat omnino, ut ex illis, saltem coniunctim consideratis, tanquam ex suis propriis notis dignosci Ecclesiam oporteat. Et certe Scriptura sacra manifeste hoc ipsum indicat, dum proprie per haec ipsa accidentia Ecclesiam nobis, qualis ea post Euangelium disseminatum futura fuit, describit, ut supra perspicuis testimoniis, pro vnaquaque earum proprietatum adductis, docuimus. Inde enim fit, ut qui sibi persuadeat, eam congregationem esse Ecclesiam, in qua omnes eiusmodi proprietates (quae quidem ab omnibus facile cognosci queant, sicut Ecclesia debet cognosci ab omnibus) animaduertit: is plane Scripturam sacram, tanquam Duce[m] Ecclesiam indicantem, sequatur.

Accidentia Ecclesiae maxime illustrata, per quae illa in Scripturis describitur, à Scriptura ipsa tanquam Ecclesiae notae indicantur.

quatur. Quamobrem ne in errorem homines à Scriptura ipsa per se, cum ita de vera Ecclesia ratiocinantur, induci aliquando possint; necesse profus est, eiusmodi accidentia seu prærogatiuas (saltem coniunctim) esse proprias ac certas Ecclesiæ notas, quæ nequeant proinde secundum legem quidem Dei ordinariam in alio cœtu hominum, qui non sit Ecclesia, reperiri. Atque hoc ipsum præclare sanctos Patres intellexisse, inde perspicuum est, quod non nisi ex iis proprietatibus (vt videbimus) contra hereticos suis temporibus Ecclesiam veram asseruerunt, illosque ab ea descivisse conuicerunt. Hęc vis illius Diui Augustini sententię est: *Nolo, inquit, humanis documentis, sed diuinis oraculis sanctam Ecclesiam demonstrari.*

Lib de vnitat.
Eccl. cap. 3.

Quo sensu dixerit August. Ecclesiam esse demonstrandam per Scripturam.

Quia nimirum Scriptura est, quę quibusdam in locis clarissimè (nō enim ubiq; planè obscura est) nobis eas Ecclesię proprietates indicat, ex quibus illa tanquam ex notis probari debeat. Porro septimam & octauam proprietatem Ecclesię suprā numeratas, nempe assistentiam atq; directionem Spiritus sancti perpetuam, ne vnquam aberret à veritate; & certam in ea sola spem comparandę æternę salutis; idè in Ecclesię notis non etiam pono, quia licet illi quoque proprietates istę, vt suprā probauimus, maximè conueniant, tamen sunt cognitu difficiliores, quàm ipsa Ecclesia, vt ex iis patet, quę antè sunt à me disputata.

*DEMONSTRATVR EX LEGITIMIS NOTIS
Ecclesiam solam Romanam esse veram Ecclesiam.*

Solam Romanam Ecclesiam esse veram demonstratur ex Ecclesię notis.

PROBO igitur ex notis iam assignatis solam illam congregationem seu cœtum hominū, qui Romano Pontifici pro tempore existenti paret, esse veram Christi Ecclesiam, hoc modo: Illa hominum congregatio sola est Eccle-

Ecclesia Christi, quæ eadem est & una, & sancta, & Catholica, & Apostolica, & rectissime ordinata, & visibilis, hoc est, in luce hominum perpetuò constituta. Sola autem ea congregatio, quæ Romano Pontifici pro tempore existenti paret, & nulla alia est talis. Igitur ipsa sola est Ecclesia Christi. Prior propositio, scilicet illam solam hominum congregationem esse Christi Ecclesiam, quæ est una, sancta, &c. satis hætenus probata est tum iis testimoniis, quibus eas Ecclesiæ proprietates supra asseruimus, tum etiam iis rebus, quæ de Ecclesiæ notis disputatæ iam sunt. Solam autem congregationem, quæ Romano Pontifici pro tempore existenti paret, esse talem, nempe unam, sanctam, Catholicam, &c. id verò nunc ordine probandum est. Neque verò in hac probatione omnes eas notiones persequemur, quas supra docuimus spectare ad huiusmodi Ecclesiæ proprietates, sed illas duntaxat, quas cognitu facillimum sit alicui hominum cœtui competere.

TALIS est potissimum in vnitate Ecclesiæ doctrinæ fidei cōsensio. Hanc in sola cōgregatione, quæ Romano Pontifici paret, nunc reperiri facillè probatur. Nam ea sola rationem accommodatam ad retinendam in doctrina cōcordiam retinet: in qua re supra euicimus hanc doctrinæ fidei vnitatem propriè consistere. Ipsa enim vnum Pastorem rectissime (vt suo loco probabitur) agnoscit, cuius iudicio in fidei controuersis acquiescit. Vel (vt Cypriani verbis vtar, quibus Ecclesiam definit) ipsa est *plebs sacerdoti advnata, & pastori suo grex adherens*. Itaque quàm facile est in Ecclesia cognoscere quid summus Pontifex de fidei quæstionibus cum auctoritate, hoc est, vniuersam Ecclesiam obligando decernat: tam est Ecclesiæ facile retinere in doctrina fidei consensum. Contra verò hæreticorum omnium conuenticula, dum Scri-

I.
Ecclesiam Romanam solam esse vnam.

Lib. 4. epist. 10.
ad Florentiũ
Pup.

Omnia hæreticorum conuenticula

Z ptura-

*cula carere
Sinitate.*

pturarum atque adeò fidei explicationem alicuicertæ auctoritati, tanquam diuina assistentia infallibili, non committunt; sed vnicuique Scripturam solam, vt vnicam ac sufficientem fidei regulam proponunt; necesse est, vt in tot sententias de fide ipsa diuersas distrahantur, quot sunt ferè capita, Quod & experientia plus satis profectò docet. Ita non retinent doctrinæ fidei vnitatem: quoniam non sequuntur in doctrina rationem accomodatam ad consensum, sed eiusmodi prorsus, quæ sectas ipsa varias identidem pariat, vt variè à variis Scriptura ipsa intelligitur. Nam quod dicunt, Scripturam esse cognitu facilem; suprâ ostendimus, qui sibi id persuadent, eos propemodum etiam insanire. Quid enim esse causâ censēbimus, quam ob rem Lutheri doctrina, dum Scripturam tantum, id est, Lutheri de Scriptura sensum, est sequuta, tot sectas differentes ipsa protulerit, quot passim etiam in tabulis depictæ monstrantur? Nempe quia Scriptura, quam solam proposuit discipulis suis Lutherus, facillimè potuit diuersis modis intelligi, cum sit ea hominibus ipsis quidem, ob multas causas superius expositas, ad intelligendum difficilis. Neque verò aliqua ex illis ipsis sectis, quæ ex Lutheri quasi prima disciplina prodierunt, magis iam vna & suapte ratione consentiens secundum doctrinam fidei, quàm illa prima disciplina Lutheri dici potest. Nam cum similiter vnaquæque sectarum Scripturam solam sequendam sibi nunc proponat; illarum quælibet est similiter suapte ratione (vt ita dicam) dissolubilis porrò atque dissipabilis: Siquidem nihil procliuus est, hominibus præsertim æquè imperitis ac superbis, quàm varias admodum de Scriptura opiniones comminisci.

Quod

Quod si nobis isti respondeant, se satis hoc ipso doctrinae unitatem retinere, quod tandiu quidem omnes consentiunt, quandiu in vna aliqua secta, vt Sacramentaria, vel Vbiquitaria, vel Illyricana, &c. numerantur: iam supra docui non proprie in actuali consensu, sed potissimum in ratione accommodata ad retinendum consensum ponendam esse necessariò hanc prerogatiuam unitatis, qua proprie tribuitur Ecclesiae verae. Non enim alioqui Ecclesia Dei ab haereticorum coetibus unitate doctrinae differret: cum (vt supra docui) nullus vnquam haereticorum fuerit coetus tam exiguus, in quo non actu, fuerint in quaestionibus fidei consentientes, qui ad ipsum pertinuerunt, quandiu pertinuerunt ad eum quidem. Et tamen sancti Patres antiquis etiam nihilominus haereticorum sectis diuisionem atque doctrinae schismata & varietatem rectissime obiecerunt: quia cum omnibus haereticis commune fuerit Scripturis solis, id est, suo de Scripturis sensu niti velle; in ipsa sectarum omnium ratione radix fuit & causa dissensionum. Hinc Donatistarum secta seu pars, ^a vt Augustinus inquit, in minutissima frustra concessa fuit. Quod similiter de aliis haereticis alij ^b Patres memoriae prodiderunt. Variant enim, vt inquit ^c Tertulianus, haeretici inter se, dum vnusquisq; pro suo arbitrio modulatur quod accepit: quemadmodum ea pro arbitrio composuit ille, qui tradidit. Quare idem licuit, inquit, Valentianis quod Valentino (sicut & Lutheranis quod Lutheri) Marcionis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innouare. Denique penitus inspecta omnes haereses in multis cum auctoribus suis dissentientes deprehenduntur. Ergo doctrinae unitas in Ecclesia vera, in primis etiam ratione accommodata ad retinendum doctrinae consensum continetur. Qua ratione, quia carent, vt ostendi, omnes sectae; nulla illarum vera

*Coguntur Sectarij agnosce-
re, velint no-
lunt, se carere
Unitate.*

NOTA.

*Eodem modo
nunc Sectaria
obici defectio-
nem ab Unitate
quo eam olim
Patres obiece-
runt haereticis.
^a Lib. 1. de
Bapt. contra
Donat. cap. 6.
^b Irenaeus lib.
1. aduers. hae-
res. cap. 5. Cy-
prian. lib. de
unit. Eccl. &c.
^c Lib. de pra-
scriptis.*

Ecclesia est: sed sola Ecclesia Romana. Hæc enim, vt ex
 Lib. 4. epist. 10. Cypriano reperam, *plebs est sacerdoti adunata & grex pastori
 suo adherens. Quem quidem dum audit, vnitatem doctri-
 næ retinet: sicut contra non aliunde hæreses obortæ sunt aut
 Lib. 1. epist. 3. nata sunt schismata, quàm inde quod sacerdoti Dei non obtempe-
 ad Cornel. cõ- ratur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos & ad tempus iu-
 tra hæreticos. dex vice Christi cogitatur, vt idem inquit Cyprianus.*

II.

*Solam Ecclesia
 Romanam esse
 CATHOLICAM.*

IAM verò quod sola congregatio, quæ Romano Pon-
 tifici pro tempore existenti paret, sit Catholica, eo-
 dem modo probamus, quo probauerunt id olim sancti
 Patres, vt hæreticos sui temporis ostenderent exiuisse ex
 Ecclesia. Ille enim cœtus in primis Catholicus est, qui
 communicat in fidei & religionis Christianæ instituto
 cum omnibus per orbem gentibus; vt ex instituto etiam
 suscepit Augustinus probandum in peculiari libro, quem
 de vnitæte Ecclesiæ conscripsit. Solus autem cœtus, qui
 Romano Pontifici nunc paret, ita communicat cum
 omnibus gentibus, hoc est, credit, quod vbique, quod ab
 omnibus nationibus creditur, igitur ille solus Catholi-
 cus est. Sed præstat audire Augustinum, qui contra Do-
 natistas maximè argumentum hoc ita tractat, vt planè
 etiam videatur contra Sectarios hodie propugnare causam
 Ecclesiæ Romanæ, sicut tunc etiam propugnabat.
 Lib. de vnitat. *Cum Christi Ecclesia, inquit, Catholica canonicarum Scriptura-
 Eccl. cap. 3. rum diuinis & certissimis testimoniis in omnibus gentibus de-
 signata sit: quidquid attulerint aut vnde cunq; recitauerint, qui
 dicunt; Ecce hic est Christus, ecce illic; audiamus potius, si oues ti-
 us sumus, Pastoris nostri vocem ibidem dicentis; Nolite credere.
 Matth. 24. Singula quippe hæreses in multis gentibus vbi Ecclesia Catholi-
 ca est, non inueniuntur. Hæc autem quæ vbique est, etiam vbi illa
 Lib. 4. de Sym- sunt, inuenitur. Item: Audite, inquit, hæretici, quid scriptum
 bol. cap. 10. sit: Oportebat Christum pati & resurgere à mortuis, & prædicari
 Lucæ 24. in*

in nomine eius penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes. Omnes gētes totus mundus est. Ecclesia totum possidet, quod a viro suo accepit in dote. Quaecunq; congregatio cuiuslibet heresis in angulis sedet, concubina est, non matrona. Nonne videtur cum Sectariis hodie loqui? Hoc enim est in angulis sedere, & tanquam cōcubinam esse, in paucis prouinciis (vt hodie euenire Sectis omnibus cernimus) locum habere; in plerisq; aliis omnibus aut omnino non esse, aut latere, non se prodere, non manifestè per orbem dilatari. Quod perinde est, ac omnino non esse. Nam Ecclesia Christi continuò succrescit vsque ad^a messem, & b palmites suos vsq; ad mare extendit, neque sub modio delitescit, sed Domini luce perfusa, vt Cyprianus inquit, per totum orbem radios suos porrigit: vt videmus num etiam facere vberimè in immēsis illis Orientis atq; Occidētis plagis. Cōtrā Sectarij in^c penetrabilibus sunt, & d vbera habēt arentia. Sed audiamus adhuc pronobis contra Sectarios loquentem D. Augustinū: Quoniam Ecclesiam Dei, inquit, quæ Catholica dicitur, sicut de illa prophetatū est, per orbem terrarum diffusam videmus: arbitramur nos non debere dubitare de tam euidentissima impletione sanctæ prophetiæ. Nam & in capite sacrosancti Psalterij scriptum est de Filio Dei: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Item contra Petilianum: Obiicio, inquit, tibi (Lutherane vel Calvinista) Schismatis crimen, quod tu negabis, ego autem statim probabo. Neq; enim comunicas omnibus gentibus, & illis Ecclesiis Apostolico labore fundatis. Item: Tenet me, inquit, in Ecclesia ipsum Catholica nomen, quod non sine causa inter tam multas hereses sic ista Ecclesia obtinuit, vt cum omnes heretici se Catholicos dici velint; querenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hereticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Velint

Z 3

enim

^a Matth. 13.

^b Psalm. 79.

Lib. de vnit. Eccle.

^c Matt. 24.

^d Osee 9.

In episto. 17. ad Honoratū Donatist.

Psalm. 2.

Lib. 2. contra literas Petiliani. c. 16.

Contra epist. fund. cap. 4.

Lib. de vera relig. cap. 7.

enim nolint, inquit alibi idem Augustinus, ipsi quoque heretici & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicam vocant, non enim possunt intelligi, nisi hoc nomine eam discernant, quo ab uniuerso orbe nuncupatur. Exemplum planè hodie habemus in iis etiam regionibus, in quibus aliquis sectis locus est, vt in Germania. Quamuis enim Ecclesie Catholicae varia hereses (ait idem Augustinus) diuersa nomina impo-
nunt, cum ipse singula propriis vocabulis appellentur, tamen apud ipsos etiam hæreticos nomen potissimum Catholicae ea Ecclesia obtinuit, quæ verè Catholica est, nempe quæ sequitur fidem Romanam. Quod vel ipsi certè librorum Catalogi, qui conficiuntur in nundinis Francordiae singulis, anni bini ab ipsismet hæreticis, declarant. Libros enim qui à Catholicis auctoribus scribuntur libros vocant Catholicos, qui Romanæ, inquit, Ecclesie subiiciuntur. Quo nomine & titulo eiusmodi libros ab aliis libris discernunt, qui sunt à Sectariis hominibus compositi, quos illi Protestantes Theologos appellant, Catholicos autem appellare non audent: non enim intelligeretur, vt inquit Augustinus. Sed & alios Patres præter Augustinum audire operæ precium est, qui hac eadem nota Catholica, cœtum eorum, qui veram fidem amplectuntur, id est, Ecclesiam Christi ab hæreticorum conuentibus discernunt. State, inquit magnus Basilius, in fide; Ipsum orbem inspicite, & videte quàm modica sit ea portio, qua hoc morbo laborat. Reliqua verò vniuersa Ecclesia, qua ab orbis finibus vsq; ad fines Euangelium recepit, sanam hanc & rectam fidem sectatur; à cuius communione, vt ne excidatis, petimus. Item Tertullianus; Nos, inquit, communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, id est, ab Apostolis fundatis, quod nulla doctrina aduersa facit. Hoc est testimonium veritatis. Hieronymus:

Lib. de vilit.
cred. cap. 7.

Epistola 72.

mus: Poteram, inquit, omnes propositionum tuarum riuulos uno Ecclesia sole siccare. Opratus Mileuitanus: Cum manifestum, inquit, sit & ipsa luce clarius, nos cum tot innumerabilibus populis esse & tot nobiscum prouincias, iam videtis vos in parte unius aut alterius regionis positos, & ab Ecclesia vestris erroribus separatos. frustra vobis solis hoc nomen Ecclesie cum suis dotibus vendicare. Item Cyprianusea ratione probat, Nouatianos hæreticos esse & ab Ecclesia alienos; quia constat, inquit, eos cum corpore Ecclesie non conuenire, &c. Et Vincentius Lyrinensis: In Ecclesia, inquit, Catholica, ad quam non una natio, non unus angulus, sed multitudo maris conuertitur, id teneamus quod ab omnibus, quod ubique, quod semper creditum est. Præclare igitur, ut alios omitta, Pacianus annotauit, Christiani nomine à Paganis & Iudæis, Catholici autem cognomine ab hæreticis fideles distingui: Ne estues (inquit) frater, Christiani mihi nomen est, Catholicus verò cognomen; illud me nuncupat, istud ostendit, hoc probor, inde significor.

Hæc omnia iure suo certè Ecclesia Catholica nunc etiam sibi vendicat, nec ad vllam accommodari possunt sectam recentium hæreticorum. Sola enim Ecclesia, quæ Romana paret Pontifici, per vniuersum orbem pertinet, vel certè Indies per eum diffunditur. Itaque ipsa sola est, hereditas, illa ac possessio Christi, quæ non angustiorem, quam totius terra terminis continetur. Quam quo Sectarij quidem vehementius oppugnant, eo magis in Oriente & Occidente propagatam esse videmus. Prorsus ut in istos pulchrè conueniat, quod de sui temporis hæreticis commodè dixit D. Bernardus. Ipsi, inquit, potius se subtrahunt huic hereditati, qui illam Christo conantur subtrahere. Neque verò nobis hic obstat, quod apud illas ipsas gentes, in quibus doctrina Romanæ Ecclesie disseminatur, multi etiam inueniuntur, qui illam repudient. Nam & illud oportet impleri quod item scriptum est: Eritis odio

Contra Luciferian.
Lib. 2. contra
Parmenianum,
ante medium.

Lib. de vnit.
Ecclesie.

Aduersus
prophan. hæres.
nouit.

Sermo. 66. in
Cantica.

Luc. 21.

odio omnibus hominibus propter me. Itaq; Ecclesiam Christi esse Catholicam, minimè quidem est, eius doctrinam ab omnibus & singulis vbiq; gentium recipi, sed esse certè vbiq; qui illam indies recipiant: vt diligenter etiam Ioannes Driedo, vir eruditissimus, annotauit. Quod cum in eum cœtum duntaxat, qui Romano Pontifici, tanquam pastori grex adhæret, conueniat; ille solus Ecclesia Catholica est.

Psalm. 18.

Quam ob rem siue prophetiam illam Davidis de Apostolis: *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum*: per Apostolos ipsos omnino impletam fuisse (sicut placuit quibusdam è sanctis Patribus) siue continua indies Euangelij propagatione per orbem vsq; ad seculi consummationem impleri (vti Augustinus & alij sentiunt) arbitremur; perspicuum est, in solam Ecclesiam, quæ fidem amplectitur Romanam, eiusmodi prophetiam competere, atque ad eam ipsam solam esse Catholicam. Nam (quod obseruatione dignissimum est) sicut à nulla vnquam hæreticorum Secta legitur Christi fides apud vllas gentes fuisse plantata: ita nulla vnquam gens Christianam complexa est fidem, nisi eorum opera, qui cum Ecclesia Romana communione habuerunt, eiusque membra fuerunt: sicut & hodie quoque in amplissimis Orientis & Occidentis regionibus ab Ecclesiæ Romanæ ministris Euangelium diffunditur. *Negotium enim*, inquit ^b *Tertullianus, est hæreticis non ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi. Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur.* Qua in re quàm illi sint Apostolorum dissimiles, pulchrè idem Tertullianus ostendit his verbis: *Apostoli enim, inquit, de mortuis viuos suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.* Neq; verò Christi fidem Ecclesia Romana tantummodo propagauit, sed etiam perpetuò il-

Li. 4. de variis
dogmat. ca. 2.
p. 2. sententia 9.

Vide de ea
quest. Driedo,
loco citato.

^a Lege hist. Ec-
clesial. Socrat.
li. 4. c. 29. & li.
7. c. 8. & 30. So-
zom li. 2. c. 23.
Niceph. li. 14.
c. 40. Bedam
lib. 1. & 2. hist.
Anglican. Pla-
tinam in vitis
Pontif. Steph.
VII. & Adria-
ni IV. Eneam
Sylu. de origi.
Bohem. c. 16.
&c.

^b Lib. de præ-
script.

*Hæreticorū stu-
dium paucis
verbis compre-
hensum à Ter-
tulliano.*

Ibidem.

Iam ipsa conseruauit; ^c auctoritate nimirum sua hæreses, quæcumq; olim exortę sunt, damnādo & proscribendo, vt ex variis historiis & Conciliorum actis cognosci potest.

IAM sanctitatis Ecclesię illa inter cęteras illustrior notio est, qua illius firmitas atque constantia declaratur, contra quam nec portę inferi præualebunt, vt superiüs à nobis in huius proprietatis assertionem demonstratū est. Hoc modo solam congregationem quę Romano Pontifici paret, sanctam esse, planissimum est. Nempe quę nullis vnquam aut persecutionibus, aut erroribus opprimi potuit, sed illis est potius illustrior multo facta. *Improbatio enim hæreticorum*, inquit ad Dominum D. Augustinus, *facit eminere quid Ecclesia tua sentiat, & quid habeat sana doctrina.* At hæreticorum conuenticula nulla fuerunt diuturna vnquam. Sed neq; erunt recentium Sectariorum, cū & illa ipsa, quę ab illis defenduntur, nefaria dogmata, iam olim etiam ab Ecclesia reiecta fuerint: vt minimè existimandum sit, eam in posterum doctrinę deprauationem perpetuò duraturam. Etenim fidem solam ad salutem satis esse, cum ^d Simone Mago & ^e Eunomio volunt: cum ^f Aërianis sacrificium & orationes pro defunctis improbant: Sanctorum atque imaginum cultum cum ^g Vigilatio & ^h Iconoclastis: Matrimonium virginitati anteponunt ex sententia damnati ⁱ Vigilantij: Episcopos superiores presbyteris non agnoscunt, quę fuit hæresis ^k Aërij. Originis peccatum tegi tantūm, non tolli baptismatis gratia, docent cum ^l Messalianis: Excrantur Euangelicam paupertatem cum ^m Vigilantio: Item Ecclesiam errare posse putant, vt ante illos ⁿ Donatistę & alij hæretici opinati sunt. Traditiones non scriptas repudiant, solisq; Scripturis niti volunt, quod illis

a est

^c Leg. Niceph. li. 4. c. 36. & li. 6. c. 29. Terrul. li. 1. cōtra Præxeam. & li. de pudicitia. Hieronymum ad Pamach. & Oceanū. Cypri. li. 1. ep. 4. Aug. li. 2. de peccat. orig. c. 21. & c.

III.

Solam Romanam Ecclesiam esse SANCTAM.

Lib. 7. conf. cap. 19.

Sectarios veteres hæreses reuocasse.

^d Irē. li. 1. c. 20. ^e Aug. hęc. 54. ^f Damasc. lib. de hæresib. Niceph. li. 16. c. 6. ^g Epiph. lib. 3. ^h Tō. 1. hęc. 75. ⁱ Hieron. cōtra Vigilant. ^j Secunda Synod. Nicæn. ^k Hieron. cōtra eund. ^l Epiph. loco citato. ^m Aug. hęc. 53. ⁿ Hieron. cōtra eund. ^o Aug. passim cōtra Donat.

e Basil. lib. de
Spir. san. c. 27.
Aug. li. 1. con-
tra Maximin.
Arrian.
Theodoret.
lib. 1. cap. 8.
Vide tabulas
Lindani.

Psal. 36.

III.

*Solam Ecclesiam
Romanam esse
APOSTOLI-
CAM, & quo-
modo id probe-
tur.*

est cōmune cum ° Arrianis & Eunomianis, & quotquot vnquam exstiterunt hæretici. Et ne omnia enumerem quidquid aduersus Ecclesiam Catholicam *perniciosa animositate*: vt Augustini verbis vtar, defendunt, non nisi ex veterum fæce hæreticorum hauserunt: vt in omnibus quæstionibus controuersis facillè ostenditur. Quod cum ita sit, omnino sperandū est, non multò pòst fore, vt quorum errores isti imitantur, eorum quoq; habeāt exitum, *deficientesq; quemadmodum fumus deficiant.*

DEINCEPS sequitur, vt illam ipsam congregationem, quæ cum Ecclesia Romana communionem habet, Apostolicam item esse, id est, fidem atq; dogmata Apostolorum sequi, ab iisdemq; originem ducere, probemus. Hoc Episcoporum omnium continua successione, & doctorum ac populorum, per quos doctrina ab Apostolis accepta, ad nos vsq; perpetua temporum serie peruenit, rectissimè probatur. Vt enim aliquis tum optimè probat, se patrimonium aliquod aut nobilitatem anti- quam à maioribus suis, qui multò antè vixerunt, accepisse, cum ostendit, id se accepisse à parente, & hunc rursus à patre suo, & illum item à suo, sicq; deinceps donec ad familiæ caput perueniatur: ita nos rectè probamus, doctrinam, quam hodie tenemus, à maioribus nostris, Apostolis, atq; adeò ab ipso Christo, tanquam hæreditatem accepisse, cum defendimus, hanc ipsam doctrinam fuisse eorum, qui nos proximo seculo antecesserunt, & rursus illos à maioribus suis, qui similiter proximè illos præcesserunt, eandem ipsam accepisse, & ita deinceps, donec successione series continua ad Apostolos ipsos perducatur, qui Ecclesiam Christi plantauerunt. Hanc probandi rationem aptissimam esse sanctissimi Patres etiam iudicârunt, eamq; ipsi contra sui temporis hæreticos

cos passim vsurpauerunt: Quo quidem in genere maxime est illustris illa Diui Irenæi sententia: *Traditionem, inquit, ab Apostolis, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem vsq; ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cacitatem et malam sententiam, præterquam oportet colligunt.* Sed vt hanc argumentandi formam nobis cõpetere doceamus, cõfirmandum iam est, nos hanc ipsam doctrinam, quam Romana nunc tenet Ecclesia, ab iis, qui proximo seculo præterierunt, & illos similiter ab antecedentibus proximè suis maioribus, & sic deinceps vsq; ad Apostolorum tempora accepisse. Quod his modis certissimè ostendimus.

Lib. 3. cap. 5.

Doctrinã Ecclesiæ Romanæ ab Apostolis traditam esse, argumentis probatur.

PROBATIO I.

PRIMÒ. Quotiescunq; in Ecclesia aliqui ab Apostolica doctrina discesserunt, cõstat eos tandem à Catholica Ecclesia, iuxta diuinas^a promissiones, quas habet, notatos primùm, deinde repressos & proscriptos esse; idq; cum personarum ac temporum notatione variis historiis est proditum. Quo autem tempore vel à quibus Ecclesiis primùm, post Apostolorum tempora, doctrina ea, quam nunc Ecclesia Romana tenet, cõtra doctrinam Apostolicam introducta fuerit, doceri non potest; multoq; minus constat, illi vnquam ab Ecclesiis Catholicis (ab Ecclesiis Catholicis inquam, non ab vno vel altero, vel paucis hæreticis, qui & ipsi cõmuni Ecclesiarum sententia damnati fuerint, vt Huls, VViclephus, & similes) reclamatum esse. Dum autem Sectarij, qui Ecclesiam accusandi partes sceleratè sibi sumpserunt, id non ostendunt; iure optimo possessionem huius doctrinæ Apostolicæ, tanquam hæreditatis à nostris maioribus acceptæ, nobis vendicamus.

Isa. 59. Matt. 16. Ioan. 14. & 17. &c.

Id videre est passim in auctororũ Orthodoxorũ Chronicis.

^b VVolfgang^o
Muscul in lo-
cis com. c. 12.
de Eccle.
^c Lutherus in
supput. anno-
rum mundi.
^d Illyricus in
catalo. testiū
verit. in præfa-
tione & alij
passim.
^e Id apparet
satis ex episto-
lis eius.

*Doctrinam A-
postolicam nū-
quam fuisse in
Ecclesia Roma-
na mutatam.*

Lib. de præ-
script. post
medium.
Matth. 16.

Sadeel contra
Theses Pofin.
& alij.
*Multum inter-
esse, utrum pri-
uato vel com-
muni errore
doctrina corru-
pta esse disca-
tur.*

Nam quod ^b quidam ex Sectariis dicunt, abhinc an-
nis circiter quadringentis doctrinam Apostolicam in Ec-
clesia palam corruptam esse; ^c alij abhinc ferè sexcentis;
^d alij abhinc ferè mille, circa tempora videlicet D. Gre-
gorij: nonne satis hac opinionum varietate declarāt, ha-
bere se nihil ea de re compertum? Fuit temporibus Gre-
gorij communis orbis terrarum ea fides, quam defendit
Gregorius; vt qui cum omnibus Ecclesiis earumq; Epi-
scopis ^e communionem habuit. Eandem autem fidem
Gregorij, post Gregorij tempora vsq; ad nos, in orbe cō-
mune atq; Catholicam fuisse fidem constat de omni-
bus hodie doctrinæ capitibus controuersis. Quomodo
igitur aut Gregorij temporibus, aut post Gregorij tem-
pora doctrina illa, quæ sola erat vbiq; terrarum eadem,
corruptela doctrinæ Apostolicæ fuit? *Quod enim apud
multos, & multò magis quod apud omnes, vnum inueni-
tur, non est erratum, sed traditum,* inquit verissimè Tertul-
lianus. Et impossibile est, vt in orbe toto contra legiti-
mam Christi Ecclesiam *porta inferorum proualeant*, cor-
ruptelaq; Apostolicæ fidei vbiq; obtineat, sicut obti-
nuit à tempore Gregorij, atq; adeò Apostolorum vsque
ad nos, fides ipsa Gregorij.

Quod autem Sectarij quidam hoc loco respondent,
iam vsq; ab Ecclesiæ exordio Apostolicam doctrinam
corrupti cœpisse, id verò nihil quidem pertinet ad rem,
de qua nunc agimus. Quærimus enim, quando Aposto-
lica doctrina adulterari cœperit, non tantum priuato
vnus aut paucorum errore, sed communi eius cœtus cō-
sensu qui vera Christi Ecclesia antea fuisset, quiq; proin-
de, deficiens communiter à vera fidei doctrina, vera eti-
am esse Christi Ecclesia desierit.

Hac

Hæc enim summa eius accusationis, quam Ecclesiæ Romanæ non ita pridem Sectarij intentârunt, est: cum aliquando esset cœtus verè fidelium, hoc est, cum fuisset aliquando legitima Christi Ecclesia, ab ipso Apostolo Paulo, aliisque permultis Apostolicis sanctissimisque viris, magnificè etiam ob integritatem fidei laudata; demum errore communi ab Apostolica veraque doctrina fidei degenerâsse, adeoque legitimam Christi Ecclesiam esse desisse. Hoc autem quando factum sit, iure nos optimo percunctamur Sectarios; quando, inquam, vel omnino, vel ex parte, Apostolica doctrina corrumpi in Ecclesia Romana, communi (communi, inquam) errore cœperit. Etenim priuatis erroribus, non dubium est, quin iam inde ab Ecclesiæ primordio seductores aliqui veritatem fidei adulterare tentauerint, quos passim suis in epistolis confutauit Apostolus, qui etiam idcirco ad Thessalonicenses scribens aiebat, iam suo tempore *mysterium iniquitatis operari*. Quando autem communi eius cœtus consensu, qui vera fuisset Christi Ecclesia, corrumpi Apostolica doctrina vel omnino vel ex parte cœperit; hoc verò est, quod expedire nobis nequeunt Sectarij iure ac merito de ea re interrogati.

Sectarij quomodo Romanam Ecclesiam accusent de defectione.

Rom. I.

Quam ineptè Sectarij hereticorum quorundam errores Catholicis asserunt.

Accedit quod de auctoribus per quos ea communis corruptela sit inuecta, & quomodo deinde ab Ecclesia vera fuerint illi repressi, nihil isti proferre possunt. Nisi quod planè incredibiliter, & admodum etiam ridiculè quandoque solent (ne videantur ipsi esse hæretici) nobis affingere errores quorundam veterum hæreticorum; qui tamen à nulla alia Ecclesia, neque secundum vllam aliam doctrinam nisi nostram, damnati & profligati ex Christi castris sunt. Verbi gratia: Dixerunt Ebionitæ, non solam Christi fidem (quatenus ea vox pro tota lege Christi

^a Niceph. lib.
3. hist. cap. 13.

^b In refutat.
Apolog. caus.
farū Herbran-
di, cur institu-
tum certamē
de idololatria
deferret, 2.
p. causa 1.

*Sectariis in-
cumbere ut pro-
bent doctrinā
Apostolicam in
Ecclesia Roma-
na fuisse muta-
tam, nec id fa-
cere posse, ideo-
que causa ca-
dere.*

*Tergiversatio
Sectariorum in
quæstione de
Ecclesia Roma-
na doctrina,
utrum sit Apo-
stolica.*

sti accipitur) ad salutem sufficere: intellexerunt autem etiam requiri^a caremonias & obseruationem veteris legis. Quia verò nos docemus, non solam fidei virtutem, sed aliis etiam animi bonis motibus, vt caritatis, &c. & obseruatione aliorum mandatorum Christi, salutem comparari: Nugantur isti, doctrinam illam Ebionitarum nos defendere. Quis non videt discrimen? Ac ratione: què facili similes istorum in hoc genere leuissimas nugas confutau^b alio loco.

Sed aiunt præterea se ex libris ipsis Apostolicis, id est, ex Scriptura sacra, probare, contraria nos Apostolica doctrinæ sentire. Id verò non modò falso, sed etiam admodum ineptè ab illis in hac controuersia obiicitur. Cùm enim quæstio aliàs de Scripturæ sententia & interpretatione in variis doctrinæ capitibus inter nos agitur; eaq; sit propter istorum pertinaciam penè interminabilis: postulam^a ab ipsis duo. Primum, vt quandoquidem Ecclesiæ accusatores sunt, quibus incumbit ex officio probare, planum nobis ex Scriptura faciant, doctrinam suam esse Apostolicam potius quàm nostram. Hoc verò cùm præstare non possint, eoque nomine (sicut est accusatorum lex) causa cadant; nec videant tamen, vt sunt cæci, à nobis potius se in quæstionibus omnibus tanquam corruptores Apostolicæ doctrinæ reuinci: Petimus deinde, vt compendio historiarum, notatis temporibus & personis, testimoniisque contrariis Catholicorum, doceant, nostram doctrinam post Apostolorum tempora contra Apostolos aut eorum in doctrina successores inuectam in Ecclesiam fuisse. Hic dico ineptè ipsos facere, si ad quæstionem de Scripturæ sententia infinitam regredi velint. Quod nostri quidem non idè in hac de Ecclesia controuersia detrectant, quia de doctrina ipsa ex Scri-
pturæ

pturæ fundamentis disputare nolint (faciunt enim id in singulis doctrinæ locis controuersis, satis copiosè, & voce quotidie in templis & scholis, & scriptis etiam libris, pluribus fortè quàm est necesse) sed vt quæstio de vera Ecclesia atque adeò de veritate in vniuersum doctrinæ, finem aliquando habere, compendioque diiudicari possit ex iis notis, quibus Ecclesiam suam Deus discerni voluit, quarum vna est hæc originis Apostolica.

Postulamus igitur ab Aduersariis, vt si Ecclesia Romana ab ea fide Apostolica communiter defecit, quæ de ea per vniuersum mundum, vt Apostolus inquit, cum lau- de aliquando *annunciabatur*; nobis tempora, auctores, & modum indicent eius defectionis. Cùm enim hæreses in vtilitatem Ecclesiæ diuinitus permittantur, vt qui probati sunt, sicut Apostolus inquit, *manifesti fiant*; cumque maneat Spiritus veritatis cum Ecclesia in æternum: certè fieri nequit, vt doctrina vera atque Apostolica, vel simul, vel sensim per partes, palam adulteretur, quin id ipsum in Ecclesia manifestissimum fiat.

Rom. i.

1. Cor. ii. *Semper in Ecclesia notari ex orientes hæreses.*

Non enim Ecclesia, vt Sectarij quidam ludunt, tanquam singulare alicuius hominis corpus est, quod nemine animaduertente labefactari sensim potest, donec totum appareat rabidum. Neque etiam ideò nauicula Petri eadem nominatur, quia vt nauicula potest nemine at- tendente rimas paulatim facere, donec fluctibus tan- dem obruatur: sic sensim etiam Ecclesia ipsa possit in- quinari eiusmodi erroribus, qui neque sciuntur, neq; no- tentur, neque damnentur ab Ecclesiæ coetu. Non est in hoc comparatio, sed in eo, quòd vt corpus, sic etiam Ec- clesia variis ex membris constat, & tentationibus variis, sicut nauis fluctibus, quatitur, dum ad portum patriæ coelestis appellit. Cùm verò *civitas etiam supra montem po-*

Sadeel contra Theses Posnaniens. de Ecclesia. *Non potuisse sensim fidelibus ipsis non animaduertentib. corrumpi doctrinam Apostolicam in Ecclesia, sicut Sectarij negatur.*

Matth. 5.

sita

sita sit & luce solis clarior; necesse est, ut sensim in ea no-
tentur errores, si sensim in illam irrepunt.

Itaque cum multas ac varias doctrinae corruptelas
iam inde ab Apostolorum temporibus diversi haeretici,
tanquam zizaniæ, superseminare in agro Ecclesiae con-
tra fidem Apostolicam tentauerint: nulla tamen ex illis
est, cuius auctorem, originem, progressum, extirpationem,
notatis temporibus assignare ipsi non possumus.
Imò verò ex qua haeresum facere doctrina Lutheri alio-
rumque; Sectariorum sit hausta, clarè & distinctè eiusmodi
obseruatione docemus. Potèstne igitur isto modo indi-
cari, quo tempore, à quibus, qua ratione, ea quæ hodie est
doctrina Ecclesiae Romanae, contra doctrinam Aposto-
licam inuecta sit, & rursus à Catholica Ecclesia reiecta:
profectò non potest. Quare alterutrum fatendum est,
vel doctrinam, quam hodie tenet Ecclesia Romana, esse
planè eam, quam ab Apostolis initio sine controuersia
accepit; vel si corruptela potius illius doctrinae Aposto-
licae est, Spiritum sanctum Ecclesiam suam deseruisse, qui
de ea iniquatione doctrinae nullis seculis præteritis ante
Lutherum ipsam admonuerit; atque etiam orbem uni-
uersum perpetuo quasi lethargo laborauisse, qui non
animaduertit, neque literarum monumentis prodide-
rit tantam in religione Romana mutationem. At hoc
incredibile est: alterum illud igitur est verum, nempe do-
ctrinam Ecclesiae Romanae esse incorruptam planeque
Apostolicam.

Quæ ratio eò apud me maioris est ponderis, quòd il-
la similiter video veteres Patres suorum temporum he-
reticos refutasse, Ecclesiaeque doctrinam in uniuersum
Apostolicam esse probauisse, cum illi æquè atque iam
Sectarij à doctrina Apostolica eam desciuisse comminif-
cerentur.

*Vide supra, ubi
probatum est,
solam Ecclesiam
Romanam esse
sanctam.*

*Eodem modo iam
probari doctrinam
Ecclesiam
Romanam esse
Apostolicam, quo
ad os aduer-
sus haereticos.*

cerentur. Videamus, inquit Tertullianus, ne Apostoli simpliciter & plenè omnem regulam ordinem omnibus ediderint: Ecclesia autem suo vitio aliter acceperint, quàm Apostoli præferabant. Omnia enim, inquit, ista scrupulositatis incitamenta inuenias prætendi ab hæreticis. Et plus satis, Tertulliane, cum hodie prætextum impium notamus in nostris Sectariis. Sed subiungit deinde eiusmodi calumniæ refutationem: Hoc, inquit, si ita est, neglexerit officium Dei villicus, Christi vicarius Spiritus sanctus, sinens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quod ipse per Apostolos prædicabat. Quomodo, inquit, verisimile est, ut tot ac tanta Ecclesia in vna fidem errauerint? nullus inter multos euentus, vnus est exitus: variasse debuerat error doctrina Ecclesiarum. Ceterum quod apud multos vnus inuenitur, non est erratum. Haecenus ille, & rectissime quidem. Vbi enim Ecclesia, inquit B. Irenæus, ibi & spiritus Dei: & ubi spiritus Dei, illic Ecclesia & omnis gratia, spiritus autem veritas.

Neque facere possum, quin hæc propter loci opportunitatem adscribam pulcherrimam, ac spiritu Dei plenam, Campiani nostri, non ita pridem fortissimi in Anglia Christi martyris, orationem, qua figmentum Sectariorum de corrupta doctrina in Ecclesia Romana, mirifice redarguit. Quando, inquit, fidem tantoperè celebratam Romam perdidit? Quando esse desit, quod antè fuit? Quo tempore? Quo Pontifice? Qua via? Qua vi? Quibus incrementis urbem & orbem religio peruasit aliena? Quas voces, quas turbas, que lamenta, ea res progenuit? Omnesne orbe sopiti sunt, dum Roma, Roma inquam, noua Sacramenta, nouum sacrificium, noua religionis dogmata procuderet? Nullus exstitit historicus, neque Latinus, neque Græcus, neque remotus, neque citimus, qui rem tantam vel obscure iaceret in commentarios?

b

Atque

probauerunt
Patres Veteres.
Lib. de præ-
script.

NOTA.

Lib. 3. contra
hæres. cap. 40.

In libello de-
cemrationum
pro doctrina
Ecclesie Rom.
ratione 7.

Exemplis manifestis ostenditur, esse incredibile quod Sectarij fingunt Ecclesiam Romanam non esse Apostolicam doctrinam.

NOTA.

Atque, ut ego quidem aliqua ratione exprimam, quantam apud animum certè meum hæc oratio Campani vim habeat: hoc utar exemplo. Censent Sectarij, institutum sacrificandi Eucharistiam, moremque sanctos inuocandi, & aliorum eiusmodi cultuum, turpissimam esse idololatriam, atque adeò non minus, sed multo etiam magis peruersum, Apostolicæque doctrinæ contrarium, quàm si quis vellet ritu gentilium aut Iudæorum, oues & boues aliasque pecudes immolare Deo, aut pro Diis venerari volucres & serpentes. Obsecro, quis nunc credat, fieri his temporibus posse, ut vel Pontifex aliquis Romanus, vel alius quisquam, eiusmodi ritus immolandi animalia, vel adorandi serpentes, contra Christi Apostolorumque doctrinam in Ecclesia inducat, tum Spiritu sancto coniuente, tum eadem ipsa Ecclesia Catholica per cunctum orbem & consentiente & planè dissimulante, neque notante quidem ad memoriam posterorum talem Christianæ atque Apostolicæ doctrinæ deprauationem? Profectò insanus est, ac mente omni caret, qui hoc existimet in Christi Ecclesia posse euenire. Quod si hoc accidere posse incredibile est: quomodo credi potest, id ipsum iam antè euenisse? Quomodo, inquam, est verisimile, & sacrificium Missæ (v. g.) atque adeò ritum vestium sacrarum, & templorum; & morem venerandi imagines, ac Diuos inuocandi; æquè (ut assument Sectarij) Apostolicæ doctrinæ contrarium esse, atque immolandi animalia ritum; & tamen in Ecclesiam per cunctum orbem sic esse introductum, ut neque repugnauerint in ea re vnquam Christiani populi, neque posterorum quidem memoriæ, cum obseruatione personarum & temporum, talem corruptelam religionis prodiderint? Porrò, si hoc in vno etiam vel altero dogmate factum

factum esse, incredibile apparet: quanto id videri debet incredibilius, si res omnes cumules hodie controuersas, in quibus Sectarij criminantur Ecclesiam Catholicam communi errore ab Apostolorum institutis doctrinaque recessisse? Me quidem hæc consideratio certissimè apud animum meum statuere facit, aut nullam omnino esse in orbe incorruptam doctrinam Apostolorum, quod existimare nefarium esset, aut eam esse, quam retinet Ecclesia Romana, quæ proinde verissimè est Ecclesia Christi Apostolica.

SECVNDÒ, Id ipsum probamus, quia, vt maximè consuetudines aliquæ pro ratione temporum, vt fit, variæ fuerint: tamen quod attinet ad doctrinam ipsam de auctoritate statuendi, quod in Ecclesia conuenit, aliisque doctrinæ locis hodie controuersis, sæpe nostri ostenderunt, Patres & Doctores illustres, qui ab Apostolorum temporibus ad hæc vsque tempora diuersis^a seculis scripserunt, nobiscum esse consentientes. Quod profectò verissimum esse, ab iis deprehenditur, qui non Sectariorum more pauculas quasdam sententiâs obscuriores hinc inde in monumentis Patrum venantur, sed locos ipsos perlegunt & cum iudicio conferunt. Consensus autem ille diuersarum ætatum manifesto argumento est, continua serie successionis eam doctrinam iam inde ab Apostolico seculo ad nos vsque peruenisse.

TERTIÒ. Non tantùm Patres ac Doctores illustres per omnes ætates ad hæc nostra vsque tempora in doctrinæ capitibus hodie controuersis nobiscum consentiunt: sed disertis etiam verbis passim^b confitentur, Ecclesiam Romanam; cui, similiter vt iam, Pontifices Romani variis temporibus præfuerunt, legitimam & Apostolicam esse Ecclesiam. Neque verò hîc obstat, quod veteres

b 2 Patres

PROBATIO II.

^a Hanc etiam continuationem doctrinæ ostendit per singulas annorum centurias à Christo nato, Genbrardus Theolog. Parisien. in docta illa sua Chronologia non ita pridem edita. Vide etiâ Sanderum, de visibili Mōnarch. Ecclesiæ.

PROBATIO III.

^b Irenæus lib. 3. ca. 3. August. cont. ep. fund. cap. 4. & aliâs passim. Ambr. Serm. 47. de fide Petri. Hieron. in epist. ad Damasc. de ver-

bo Hypostas.
Cyprian. lib. 1.
epist. ad Cor-
nel. & lib. 4.
epist. 9. ad Pup.
& alij.
e Lege præfer-
tim Irenæu &
August. locis
cit. & Tertul.
lib de præscri-
pt. & Optatū
lib. 2. contra
Parmen. &c.

PROBATIO
III.

*Magdeburgen-
ses centuriato-
res doctrinam
potius Ecclesie
Romane osten-
derunt esse A-
postolicam.
In præfat. lib.
pro epist. Pon-
tif. & canonibus
Apost. cō-
tra Magde-
burgen.*

Patres non videantur de hac ipsa numero congregatio-
ne, quæ hodie paret Romano Pontifici, paruitque Ponti-
ficibus recentioribus, esse loquuti. Huic enim quoque
testimonium re ipsa perhibuerunt, eo ipso, quod non alia
de causâ fatebantur, eum cœtum hominum, qui cum
Romana Ecclesia communionem illis temporibus ha-
bebat, esse Apostolicum, nisi quia successione Episcoporum
ac populorum, atque adeò etiam ipsius doctrina,
cum illa ipsa Ecclesia primitiua coniungebatur, quæ fuit
ab ipsis Apostolis plantata, sicut hodie planè coniungi-
tur Ecclesia quæ nunc est Romana.

QUARTO, cùm Aduersarij contra, testimonijs vete-
rum, tum alibi, tum maximè in historia Magde-
burgenſi probare voluerint, non retineri à nobis, sed in-
staurari à se potius doctrinam ab Apostolis traditam; hoc
adeò non præstiterunt, vt tanquam laborassent ipsi pro
nobis, non suam, sed nostram omnino originem ostēde-
runt esse Apostolicam. Etenim (vt optimè Turrianus no-
ster annotauit) præcipuus illorum labor in eo consum-
ptus est, vt ex omnibus Ecclesiæ ætatibus testes collige-
rent & accerserent, qui pro nobis, nostraque doctrina,
contra se testimonium dicerent, vt id ipsi testimonium
non aliter refellerent, quàm auctoritate sua (magna sci-
licet) affirmando, nãuos atque errores esse eiusmodi Pa-
trum, quòd nobis fuerint suffragati. Qua quidem re non
minus stultè fecerunt, quàm reus aliquis faceret, si dum
nullum innocentia suæ idoneum testem inuenire pō-
test, laboraret tamen in testibus accersendis, qui ipsum
condemnarent, vt coram iudicibus deinde diceret, illos
omnes mentiri. Atque hoc idem iudicium est aliorum
omnium, qui cum iudicio aliquo historiam illā Centu-
riatorum Magdeburgenſium legunt. Nulla enim anno-
rum

rum centuria est ex tredecim, in quas memoriam tem-
poris à Christo nato ad annum vsque circiter 1300. parti-
ti sunt, in qua non ipsi aperte^d indicauerint, Orthodo-
xos, qui vnaqua; centuria floruerunt, doctrinæ nostræ
vel more institutoq; religionis, vel fidei dogmatibus ex-
plicandis, vel damnandis hæreticis (quorum isti nunc di-
scipuli sunt) suffragari: nisi quod inclinationem doctri-
næ, nãuos, supersticiosos cultus, erroresq; Doctorum
(scilicet) appellant.

resibus, & cap. 6. cuius inscriptio est de cærimoniis & ritibus; & cap. 7. cuius inscriptio est
de gubernatione Eccle. & cap. 10. cuius inscriptio est de Doctoribus & Episcopis. Item
quandoque in præfationibus ipsarum centuriarum. Item sæpe etiam in cap. 2. quod est
de Ecclesia; & in cap. 3. quod est de Ecclesiæ persecutione.

ALIA Ecclesiæ proprietates, ex qua item, tanquam ex
nota, dignosci illam debere dicebamus, recte est or-
do. In quo maximè illustris est auctoritas atq; dignitas
Ecclesiastici ministerij, continua serie successionis Epi-
scoporum ac Ministrorum Ecclesiæ constans, quos Deus
vsq; ad seculi consummationem esse voluit, vt tanquam
Pastores & Doctores in vera solidaq; doctrina conti-
neant atq; confirmet fideles alios, ne falsarum opinio-
num vento circumferantur. Hinc verò propterea fir-
missimum ad veram Ecclesiam comprobendam argu-
mentum ducitur, quia ex epistola ad Ephesios perspi-
cuum est, doctrinam fidei veram, atq; ad eò communica-
tionem cum legitima Christi Ecclesia, ab huiusmodi Pa-
storum atque Doctorum ministerio disungi non posse.
Nam Apostolus nobis declarat, consilium Dei fuisse, per-
petuò vt in Ecclesia sint Pastores, à quibus Christianus
populus doctrina solida rectè informari possit. Cuius
quidem consilij, cum totum ad Christiani populi salu-
tatem accommodatum sit, ea certè vis est, vt nunquam nõ
idem populus, in Ecclesiæ legitimis Pastoribus doctri-

d Id maximè
animaduerte-
re licet in vna-
qua; centu-
ria ca. 4. cuius
inscriptio vbi-
que est, de do-
ctrina, & ca. 5.
cuius inscri-
ptio est de hæ-

V.

Ephes. 4.

*Continua suc-
cessio ministro-
rum, cur sit Ec-
clesia nota cer-
ta.*

nam veram reperturi sint, si ab iis eam requirant. Id autem ut consistat, omnino fatendum est, secundum legem quidem ordinariam Dei, neququam fieri posse, ut legitima perseveret in Ecclesia successio Pastorum, & tamē apud eos non sit vera atq; solida fidei doctrina. Quod & illa etiam ratione manifestissimè patet. Si enim fieri posset, ut omnes legitimi Ecclesiæ ministri à vera fide aberrarent, posset quoq; euenire, ut aberrarent item cum illis reliqui fideles omnes. Sequuntur enim hi, imò sequi debent, vocem Pastorum. At ut oues omnes & Pastores errent, id est, ut erret Ecclesia vniuersa, quæ constat omnis, ut Diuus Gregorius Nazianzenus ait, ex ouibus & pastoribus, fieri, ut suprà est probatum, nullo modo potest. Ergo neque ut errent omnes Ecclesiæ ministri legitimi.

In orat. de modo
der. in disput.
habenda.

Patres ex successione ministrorum ostendisse veram Ecclesiam.

Lib. de præscript.

In Psalmo contra partē Donati post medium.

Lib. contra epist. fund. c. 4. Atque eodem modo idem Aug. argumentatur in epist. 165. ad literas cuiusdam Do-

Hoc cum præclarè olim intelligerent sanctissimi Patres, ipsi quoq; contra sui temporis hæreticos vehementer premebant istud argumētum, quod pro Ecclesia vera, ex legitima Episcoporum auctoritate, continua successione ab Apostolis proueniente, ducitur. *Edant*, inquit Tertullianus, *origines suarum Ecclesiarum: euoluant ordinem Episcoporum, ita per successiones ab initio decurrentes, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseverarit, auctorem habuerit vel antecessorem.* Item Augustinus aduersus Donatistas: *Numerate*, inquit, *Sacerdotes primò ab ipsa sede Petri: & in ordine illorum Patrum quis cui successerit, videte.* Et contra Epistolam fundamenti; *Tenet me*, inquit, *in Ecclesia Catholica ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas Dominus commendauit, usq; ad presentem Episcopum successio sacerdotum.* Hoc argumento Augustinus nunquam esset permotus, nisi ex sacris literis didicisset à manifesta continuataque

Pasto-

Pastorum Ecclesie successione, doctrinae veritatem atque adeo legitimam Christi Ecclesiam diuelli non posse. Quod enim ait: *Tenet me in Ecclesia Catholica, sacerdotum successio*: tantundem valet, ac si dixisset: Ideo in huius coetus communionem permaneo, quoniam in eo existimo esse cum successione veritatem coniunctam, quae tanquam anima est Ecclesiae. Præterea ^a Irenæum, ^b Epiphanium, ^c Cyprianum, ^d Optatum, & alios, qui similiter ex eiusmodi successione, tanquam ex certa nota, dignosci legitimam Ecclesiam voluerunt.

Hanc notam ordinis in manifesta Pastorum atque Doctorum successione, in solam Ecclesiam, quae Romano Pontifici paret, conuenire, clarius est, quam ut ab ipsis Sectariis negari villo modo possit. Constat enim à Diuo Petro vsque ad Gregorium ipsum decimum tertium, qui Pontifices in Ecclesia Romana, successione serie præfuerint, itemque in aliis etiam Ecclesiis omnibus qualis itidem fuerit à sua cuiusque Apostolica origine successio Pastorum. Contra Sectarum magistri, quibus ipsi Apostolicis viris loco atque ministerio Ecclesiastico successerint, demonstrare non possunt. Imò ne volunt quidem cum iis aliquid esse sibi commune, qui in illo externae successione ordine suum locum ministrorum tenent. Itaque quod Optatus Mileuitanus de Victore hæretico Donatista, inquit, eum Romæ fuisse *filium sine patre, discipulum sine magistro, &c.* hoc idem rectè de Lutero dici potest, itemque de Zuinglio, Caluino, & aliis Sectariis, qui primariis in urbibus nostra Patrumque memoria errores disseminârunt. Hi enim *nemini succedentes* (ut de Nouatiano Cyprianus scripsit) *à se ipsis Episcopi ordinati sunt* & tanquam *de se prodigiôsè nasci voluerunt*, ut inquit de hæreticis aliis Optatus. Quod cum ita sit, non sunt Ecclesia Christi illi

nat. in qua Pontifices oēs enumerat vsque ad Anastasium.

^a Lib. 3. c. 3.
^b Contra hæref. 27.
^c Lib. 1. ep. 6.
^d Lib. 2. contra Parmen.

Legitima successione ordinis soli Romanae Ecclesiae competere.

Lib. 2. contra Parmen.

Lib. 1. ep. 6.

Lib. 1. contra Parmen.

coetus,

coetus, qui ab eiusmodi Sectariis sunt eruditi. Ceterum hic respondent dupliciter. Primum, externam successionem Pastorum & Doctorum in ministerio tantum externo & loco, minimè ipsam per se indicium esse veræ Ecclesiæ, nisi cum successione sit coniuncta in eadem doctrina Apostolica. Ab hac autem descivisse Pastores & Doctores qui adhærent Romano Pontifici. Proinde, quamvis in locum illi successerint Apostolorum, tamen nihil minus quàm Apostolicam esse eam Ecclesiam, quæ ipsis adhæret. Deinde aiunt, se quantumvis careant illa successione, tamen legitimos esse Pastores & Doctores, quoniam diuinitus sint ad instaurandam doctrinam Apostolicam excitati extraordinaria vocatione: nō minus quàm olim Prophetæ, aut ipsi etiam Apostoli: qui auctoritatem docendi minimè sunt consequuti ordinaria successione.

Non posse Sectarios illo modo defendere esse se legitimos Ecclesiæ Ministros.

Successionē in doctrina verā non posse à successione ipsa Pastorum Ecclesiæ separari.

Sed quis non videat utrumq; ab istis vanissimè dici? Quod enim ad primum attinet, paulò antè ex Scriptura & Patribus probauimus, à successione legitima & ordinaria Pastorum omnium & Doctorum Ecclesiæ neutiquam separari posse veritatē Apostolicæ doctrinæ. Quare fatemur, si successio legitima Pastorum & Doctorum absq; doctrinæ veritate stare, non ex illa satis posse veram Ecclesiam demonstrari. Sed pernegamus (secundum legem quidem Christi ordinariam) doctrinæ veritatem ab illa successione penitus seiungi posse; ita nimirum, ut nulli aliquando supersint in illa successione Doctores atque Pastores, qui doctrinam incorruptam retineant, sed omnes à verò aberrant. Quid enim si Augustino, Irenæo, Cypriano, & aliis Patribus, à successione Pastorum & Doctorum Ecclesiam Christi, atque adeò veritatem in ea doctrinæ quasi compendio quodam demonstrantibus,

tibus, Lutherus aliquis vel Calvinus, vel quiuis alius recens Sectarius, obieciſſet, ex ſucceſſione ipſa miniſtro- rum per ſe, veram Eccleſiam demonſtrari non poſſe, niſi cum ea ſucceſſione veritatem doctrinæ cõiunctam eſſe argumentis aliis comprobetur? An nõ hoc fuiſſet ſtulti- tiæ ſanctiſſimos atq; eruditiſſimos Patres arguere, quòd ex ſucceſſione pro vera Eccleſia argumentarentur, cum potius deberent argumentari ex vnica veritate doctrinæ? Atqui illi veritatem doctrinæ, vnà cum legitima Eccle- ſia, rectè ex ordinaria illa ſucceſſione probari poſſe puta- uerunt, quia nec Eccleſiam, neque ad eò veritatem do- ctrinæ ab illa Doctõrum ſucceſſione ſeiungi poſſe exiſti- mabant. Hac veriſſima perſuaſione fretus D. Gregorius Nazianzenus hunc in modum ſui temporis hæreticos Arrianos exagitat: *Absconditam poſt Chriſtum ſapientiam nobis annunciant. Rem lachrymis dignam. Si enim tri- ginta his annis fides originem habuit; cum quadringenti ſerè an- ni ab eo tempore fluxerint, quo Chriſtus palam cõſpectus eſt; ina- ne tanto tempore fuit Euangelium. Inanis etiam fides noſtra. Et Martyres quidem fruſtra martyrium ſubierunt. Fruſtra etiam tales tantiq; Antifites populo præſuerunt.* Itẽ Hieronymus: *Cur poſt quadringentos annos docere nos niteris, quod antè ne- ſciimus? Vſque in hunc diem ſine iſta doctrina mundus Chri- ſtianus fuit.* Et Tertullianus in præſcriptionibus contra hæreticos: *Qui eſtis, inquit, vos? Vnde aut quando veniſtis?*

Num verò illi hæretici, quos ita ſanctiſſimi Patres refutabant, nouam & ab Apoſtolica traditione diuer- ſam doctrinam proferre ſe fatebantur? Minimè. Sed id tamen Patres eo argumento conuincebant, quod ſecus illi docerent, quàm ordinarij miniſtriante illos docui- ſent, à quorũ ordinaria vocatione & ſucceſſione do- ctrinam Apoſtolicam ſeparari non poſſe Patres illi ſan-
c
ctiſſimi

Episto. 2. ad
Cleidon.

In epist. ad Pa-
mach. & Ocea-
an. de errori-
bus Origenis.

Sectarios iam
eodẽ modo quo
veteres hereti-
cos tergiverſa-
ri, & eodẽ mo-
do rennes quo
illi à Patribus
cõſutabantur.

Lib. 4. aduers.
heret. cap. 4.

Eodem lib.
cap. 45.

atissimi meritò persuasi erant. Quod ipsum euidentissimis illis verbis affirmat D. Irenæus. *Obaudire oportet iis, qui successione habent ab Apostolis, qui (id est, quia) cum Episcopatus successione charisma veritatis acceperunt.* Et rursus: *Vbi charismata Domini posita sunt, ibi oportet discere veritatem; apud quos est ea, quæ est ab Apostolis successio.* Hi enim eam, quæ est in vnum Deum, qui omnia fecit, fidem nostram custodiunt, & Scripturas sine periculo nobis exponunt. Vides quemadmodum ex successione, certo quasi vinculo colligit veritatem?

Sectarios non esse à Deo extraordinarie ad docendum missos.

In orat. de veris ac falsis Doctor.

Quod autem isti aiunt, se extraordinario modo diuinitus esse vocatos atque missos, vt olim Propheta & Apostoli fuerunt: id verò non nisi vanissimè ab ipsis fingi demonstrari nuper alio quodam in loco. Vbi primùm aiebam, vix me credere, sic illos esse persuasos. Quanta enim temeritas est, homines & ventri plerumq; & mundo deditos; nec magnis aliquibus aut eruditionis, aut pietatis insignibus ornatos, hunc in modum apud se statuere: Ego neque vocatus ad Ecclesiasticum ministerium, neque missus modo ordinario sum, videlicet per seriem successione: sed sum tamen vocatus & missus ab ipso Deo, vel certè à Martino Lutero & similibus, qui sine successione fuerunt ipsi diuinitus tanquam Prophetae atque Apostoli, ad id ministerium excitati. Profectò dubitant isti saltem vtrum ita sit, nisi planè insaniunt.

Deinde neque Lutherum, neque vllum Sectarium extraordinario modo fuisse à Deo missum, hac ratione manifestissimè probatur: Si qui vnquam extraordinarie ad docendum diuinitus mitterentur; ijsic etiam ad persuadendum, diuinitus instructi essent, vt spectatis omnibus rerum circumstantiis, prudenter possent fideles, etiam vulgares, illis potius quàm ordinariis ministris fidem

Quam argumentandi forma certissime probetur Sectarios non esse extraordinarie ad docendum missos.

fidem adhibere. Non sunt autem ita ad persuadendum diuinitus instructi Sectarij. Quare extraordinariè ad docendum missi diuinitus nequaquam sunt. Maior propositio patet. Quoniam quos extraordinariè Deus ad docendum contra doctrinam ab ordinariis ministris traditam mitteret; iis vt potius fideles omnes etiam vulgares crederent, procul dubio vellet: imò ad eam rem mitteret, vt ab iis omnes de veritate aduersus receptos errores docerentur. Neque verò Deus vult aut etiam velle potest, vt iis Doctoribus homines fidem habeant, quibus fides haberi prudenter nequeat re tota circumspèctè deliberata. Vult enim Deus, vt nihil nisi rectè ab hominibus agatur, rectè autem non creditur, nisi quod prudenter creditur. Atque ideò diuina testimonia dicuntur à Psalmista *credibilia nimis*, quia doctrina cœlestis eo modo, quo ex voluntate Dei hominum ministerio proponitur, dignissima est fide ac assensione prudentum. Quin sit igitur vera nostri argumenti Maior dubitandum non est; nempe qui extraordinariè ad docendum diuinitus mitterentur, eos ita etiam ad persuadendum diuinitus oportere esse instructos, vt omnes etiam vulgo fideles prudenter possint ac debeant illis potius, quàm ordinariis ministris, fidem adhibere.

Psalm. 92.

Nunc probo propositionem alteram argumenti minorem, videlicet nullos Sectarios ita diuinitus ad persuadendum esse instructos. Hi enim quò hominibus persuadeant, doctrinam quam proferunt, esse illam ipsam, quæ in Scripturis cõrenta, quæ ab Apostolis tradita, quæ miraculis olim cõfirmata, & in summa quæ vera sit, nulla realia præterquam vnica pollicitatione doctrine verè nituntur. Non multitudine, non antiquitate, non integritate vitæ, non vllo cuiusmodi titulo, qui auctoritatem

*Non posse fide-
les prudenter
credere Secta-
riis.*

alioqui doctrinæ cōciliare posset, extraordinarij isti Pro-
phetæ cum Ecclesiæ Ministris ordinariis certare volunt.
Quin propterea tantum postulāt, vt sibi potius credatur,
quoniam verissimam, vt dicunt, ostendunt doctrinam.
At ipsa per se veritate doctrinæ quomodo ad credendum
prudenter induci poterunt ij, qui nō queunt ipsi satis di-
iudicare & perspicere doctrinæ veritatē? Quid opifices?
Quid rustici? Quid ad vnū omnes literarum ignari faciā?
Debent, inquit Sectarij, nobis potius, quàm Papisticis
ministris ordinariis credere, sibiq; persuadere à Deo non
esse ad repurgandā fidei doctrinam missos. Cur ita verò?
Quoniam nihil in vlla fidei quæstione hodie cōtroersa,
nisi ipsissimam Scripturæ sanctæ doctrinam docemus. At
maior hominum pars, iudicare de ipsa per se veritate do-
ctrinæ in quæstionibus cōtroersis nequit, vt suprà cō-
uicimus. Nam etsi sententiā fortasse vnus partis vtrunq;
possint vulgares fideles percipere: nō tamen cum alia cō-
traria accuratè conferre, nō argumenta vtrinq; suis mo-
mentis satis prudenter ponderare, nō deniq; ita intellige-
re, vt necesse est ad iudicandum de ipsa ratione doctrinæ;
quod sine doctrina, qua pleriq; carēt, fieri minimè potest.
Quomodo igitur ij prudenter animū inducent, vobis po-
tius credere, si nihil aliud, quàm doctrinæ veritatē, vt vo-
bis assentiantur, proponitis? Quid quod nō minus ab or-
dinariis ministris promitti veritatē animaduertunt? Cer-
tè est manifestum, eos, qui obiecto tātum veritatis titulo
opinionēs suas aliis persuadere student, non esse diuinitus
ad persuadendum ita instructos, vt prudenter omnes ho-
mines facturi sint, si illis potius crediderint. Solam autem
doctrinæ veritatem prætendunt Sectarij: Non sunt igitur
diuinitus ad persuadendum omnibus instructi: atq; adeò
neq; missi diuinitus ad docendum extraordinariè, vt antè
conclusimus. Hoc

Hoc ut clarius intelligeretur, hominem faciebam aliquem prudentem, neque tamen rerum Theologicarum peritum, secum ratiocinantem hunc in modum.

Audire Catholicos & Sectarios contrarias mihi sententias de fidei questionibus proponentes. Vtri verò parti potius adhaream? Certè illi debeo, cui si re circumspectè deliberata potius credidero prudenter sim facturus. Vult enim Deus, ut nò nisi prudenter credam. Sed quosnam potius veritatem proponere mihi prudenter persuasero? Catholicosne an Sectarios? Omnino duplex ratio suppetere potest ad id diiudicandum. Vna, si veritatem apud hos potius, quàm illos esse ipse perspiciam. Altera, si horum potius auctoritate mouear, ut ab his potius, quàm ab illis veritatem (tametsi eam ego non satis intelligam) doceri statuam. Priori modo, nempe ut ipse ex ratione doctrinae de veritate iudicem, nequaquam prudenter definire possum, utri potius veram doctrinam profiteantur. Neque verò, ut hac ego via ad veram fidei cognitionem perueniam, Deus à me requirit. Non enim res ipsas controuersas satis intelligo: nec me Deus obligat, ut quò fidem incorruptam tenere possim, in studium incumbam Theologiae. Restat igitur ut auctoritate me induci oporteat, quò demum statuat, apud hos potius, quàm apud illos esse doctrinam veritatem. Quod si auctoritate hominum me duci oportet: certè est necesse, ut quorum auctoritas, consideratis omnibus, maior & fide dignior est, iis potius assentiar. Porro eorum hominum, qui docent, auctoritas partim existit ex rebus naturalibus quae fidem conciliare solent, partim aliquando ex mirabilibus signis, quibus doctrinae veritas nonnunquam solet diuinitus comprobari. Naturalia quasi ornamenta, quae ad auctoritatem faciunt, sunt, ingenium, studia, antiquitas, multitudo, & id genus prerogatiuae eorum, qui in eadem doctrina consentiunt. Supernaturalia sunt, miracula, qualia ediderunt olim Prophetae & Apostoli, & alij qui ad doctrinam supernaturalem aduersus errores inueteratos homi-

In oratione illa de Doctoribus supra citata.

Qua ratione vir prudens apud se prudenter deliberare possit utri potius parti, Sectariorumne an Catholicorum, assentiri debeat.

nibus persuadendam diuinitus missi aliquando fuerunt. Tam igitur ut maioris pondere auctoritatis prudenter impellar, ad assentiendum alterutri parti, videlicet Catholicorum vel Sectariorum: comparatio mihi auctoritatis horum & illorum facienda est; ut quorum, omnibus consideratis, maior & fide dignior videbitur esse auctoritas, eos potius credam verum docere. Considerabo autem atque comparabo in utraque parte sigillatim tum naturales, tum supernaturales causas auctoritatis. Cerè quod ad naturales attinet, nihilo sunt Catholici atque ordinarij ministri Sectariis extraordinariis (sicut se volunt nominari) inferiores, quin imò multis partibus eis antecellunt. Quis enim ita despiat, ut censeat eos, qui fuerunt post Lutherum, Sectarios, vel ingenio, vel studiis, vel multitudine, vel antiquitate, vel integritate vitæ aut superiores aut pares esse iis omnibus Catholicis Ministris atq; Doctõribus, quos illi oppugnant, id est, omnibus qui à tot seculis sunt ac fuerunt in Germania, Gallia, Hispania, Italia, in toto orbe Catholici? Quod si verò me ad causas supernaturales auctoritatis conuerto, planè reperio, ne comparari quidem ullo modo cum ordinariis ministris Catholicis Sectarios extraordinarios posse. Quod enim aut quale, aut quando miraculum ediderunt, quo diuinitus probaretur, digniores esse ipsos fide? De nullo prorsus constat. Cùm tamen apud Catholicos nullo non ferè tempore variis in locis admirabiles euentus, beatissima præsertim Virginis aliorumq; Sanctorum intercessione, contingant. Si igitur extraordinarij Sectarij neque naturalibus ornamentis, aut superiores aut pares Catholicis & ordinariis Doctõribus, neque supernaturalibus ullo modo cum iis comparandi sunt; consequitur certè, Catholicorum auctoritatem, consideratis omnibus præponderare apud me debere. Cùmq; auctoritate ipse in hac varietate sententiarum de doctrina fidei (ut antè conclusum est) duci debeam: neque prudenter moueri possim, nisi à maiore auctoritate: statuo prorsus Catholicis potius, quàm Secta-

riis assentiri. Hos doctrinam fidei verissimam proponere: hos legitimos esse Doctores & Ministros: ab his doctrinam diuinitus reuelatam, & à Christo traditam, & ab Apostolis verbo, scriptis, miraculis cõfirmatam doceri credo: Sectarios autem omnes, non extraordinariè diuinitus ad docendum missos, neque ad eò vera docere, sed hæreticos planè extraordinarios esse (quales à Catholicis iudicantur) mihi persuadeo.

Ex his certò concluderem, omnino nihil Deum habiturum quod in illo tremendo tribunali opponat huic opifici, huic mercatori, huic nobili, huic homini illiterato, qui hunc in modum apud se ratiocinatus, doctrinam potius Catholicorum de multiplicibus atque variis illis quæstionibus hodie controuersis veram esse crediderit? An enim is conuinci poterit minus prudenter credidisse? Certè non poterit. Vna est enim auctoritas, inquit verissimè Augustinus, qua stultos, hoc est indoctos, ad sapientiam peruenire oportet. Neque minori, sed maiori auctoritate hominem moueri par est, vt animum inducat credere. Antecellunt autem auctoritate Catholici longè Sectariis, qua meritò atque prudenter mouentur, præfertim ij, qui non sunt docti. Quod cum ita sit, non sunt diuinitus instructi ad persuadendum omnibus Sectarij: vnde sequitur, neque esse eos extraordinariè missos ad docendum; sicut antè sumus argumentati.

Atque id probabam rursus hoc modo: Quotiescunque Deus voluit, vt paucis & in speciem minus fide dignis aduersus reliquam multitudinem, tanquam extraordinariè missis, crederetur, toties supernaturalib⁹ signis, que naturalibus omnibus aliis ornamentis præponderarent, eorum auctoritatem hominibus comprobauit. Hoc animaduertere licet in Moyse, in Prophetis, in Apostolis, quorum doctrinæ veritatem signis mirabilibus, atq; prodigiis

Lib. de utilit.
cred. cap. 16

Restè concludi
Sectarios non
esse extraordi-
nariè à Deo
missos quando-
quidem eorum
doctrina nullis
miraculis à
Deo comproba-
tur.

Hebr. a.

digitis Deus contestatus est, ut inquit D. Paulus. Hoc etiam ipsa ratio diuinæ prouidentiae requirit. Si enim supernaturalibus saltem virtutibus ij, qui naturæ alioqui ornamentis inferiores auctoritate sunt, superiores esse non videantur, quomodo poterunt homines, praesertim indocti, qui sola auctoritate commoueri debent, prudenter illis assentiri? Neque profectò rectè ab hominibus exigeretur, ut id crederent, quod non possent prudenter credere. Atqui nullis Deus mirabilibus ac supernaturalibus signis auctoritatem nobis istiusmodi prædicantium extraordinariorum commendauit; & sunt alioqui Catholicis, si cætera spectemus ornamenta, impares: Nequaquam sunt igitur diuinitus ad eam rem missi, ut doctrinam à Catholicis ministris ordinariis traditam ipsi refellant.

In epistola ad
Regem Gallie
Franciscum.

*Refellitur Cal-
uini tergiver-
satio quod attu-
net ad miracu-
la.*

At illis ipsis miraculis (inquit Calvinus) freti sumus, quæ Apostoli ediderunt, quandoquidem non nisi illam ipsam doctrinam proponimus, quæ ab ipsis Apostolis est explicata. Quid verò magis ineptè responderi potuit? Quæstio enim omnis inter nos est, vtri potius doctrinam illam Apostolicam sequantur? Catholicine atque ordinarij Doctores, an verò Sectarij extraordinarij? Quod cum quæritur, simul quæritur, vtrine nitantur illis miraculis, quibus est Apostolica doctrina diuinitus probata. Ita fit, ut ea quæstio minimè ex illis ipsis Apostolorum miraculis determinari debeat aut possit. Vtraque enim pars illa miracula vnà cum ipsa doctrina Apostolica sibi vendicat: Et quærantur præterea indicia, ex quibus constet ad quam partem illa potius pertineant, Catholicorumne an Sectariorum? Hic igitur si Sectarij respondeant, ad se pertinere, quia ipsi doctrinam Apostolorum miraculis confirmatam tradant; quis non videat eos lu-
dere

dere & principium petere, hoc est, id ad probandam suam causam sumere quod est in quæstione positum & aliunde deberent probare? Veritate, inquiunt, ipsa doctrina id probamus. At hanc veritatem non omnes intelligunt, ut antè dictum est. Auctoritatis igitur pondere necesse est homines impellatis ad vobis assentiendum. Hac cum non excellatis; utpote neque præstantioribus naturæ ornamentis, neque vllis supernaturalibus indiciis diuinitus commendati: concludimus, non fuisse vos extraordinariè à Deo missos, ut mundum doceretis quod (ut inquit Hieronymus) antè nesciuerat. Huc accedit quod ne iis quidem, qui ad oppugnandam Ecclesiæ doctrinam miracula ederent, nunc credi debet: cum necesse sit ea esse falsa miracula, facta in astutia Satanæ, quæ opiniones confirmant pugnantem cum certissima veritate diuinitus iam pridem nobis testata. Id autem cum ita sit, quanto minus credendum Sectariis est, qui nullis neque veris, neque apparentibus miraculis confirmant doctrinam pugnantem cum orbis vniuersi consensione?

Sed quàm non sint isti diuinitus ad docendum extraordinariè missi, satis hætenus demonstratum esse puto. Cum autem neque sint Doctores & Pastores ordinarij, ut ipsimet fatentur: restat ut *ascenderint aliunde in ouile ouium*, atque adeò ut (Christo ipso iudice) sint *fures & latrones*, qui non pastum doctrinæ salutarem præbeant Christi ouibus, sed eas *furentur*, hoc est, abstrahant ab Ecclesiæ ouili, *perdant & mactent*. Quod cum ita sit, non sunt Christi Ecclesiæ illi coetus qui adhærent Sectariis. Nam Ecclesiæ, ut antè argumentabamur, sine ordine legitimorum Ministrorum, Pastorum & Doctorum nunquam est. Tales autem, ut ostensum est, non sunt Sectarij, sed Catholici ministri, ut probauimus.

Ioan. 10.

d tholico-

tholicorum Doctorum atque Pastorum ordo conspicitur, id est, qui Romano Pontifici parat, est vera Christi Ecclesia. Et hactenus quidem hoc modo ad eam assertionem confirmandam argumentum ab Ecclesiae prerogativa, quae in ordine consistit, duximus.

*Ecclesia ordinē
in differentia
variorum Vita
statuum & of-
ficiorū emine-
re: Unde etiam
probat, solā
Romanam Ec-
clesiam esse Ec-
clesiam veram.
Descriptio bre-
uis variorū Vi-
vitarū & or-
dinis hierar-
chici Ecclesiae.
1. Cor. 12.
Triplex Vita
statuum.*

Eminet etiam Ecclesiae ordo maximè in differentia atque varietate vitae statuum & officiorum seu administrationum quae in illa cernuntur. Quae differentia partim nascitur ex differentia obligationum, quibus alij atque alij fideles ad alia, & alia genera vitae astringuntur; partim ex differentia gratiarum & potestatum, quae ad varias functiones in Ecclesia obeundas, diuinitus distribuuntur. *Diuisiones enim, inquit Apostolus, gratiarum sunt, & diuisiones operationum, & diuisiones administrationum.* Atque pro differentia quidem obligationum ad alia & alia genera vitae, tres in vniuersum status fidelium maximè insignes in Ecclesia distinctos animaduertere licet, quorum quilibet in Scriptura sacra noui Testamenti commendatur. Vnus coniugatorum, qui sola communi obligatione seruandae legis diuinæ tenentur, quò ad beatitudinem peruenire possint. Quae vitae ratio satis ab ipso etiam Christo Domino^a probata est. Alter status est Episcoporum & Præbyterorum, à quibus & officij & dignitatis ratio singularem vitae perfectionem requirit. De quorum obligatione sæpe verba facit^b Apostolus. Tertius est religiosorum, quorum vitae institutum; nisi obedientiae, & castitatis, & paupertatis professio, in^c Scripturis sanctis luculenter commendata & proposita, impiè vituperetur; sperni non potest. Porro ex differentia etiam earum operationum, quae secundum legem Dei ordinatam in Ecclesia necessariae sunt, vt ad beatitudinem peruenire possint fideles; differentia etiam nascitur officiorum

^a Matth. 19. & Marci 10. &c.
^b 1. Tim. 3. & 4. & ad Tit. 1. & apud Lucā. Act. 20. &c.
^c Obedientiae, Lucā 9. 2. Cor. 2. Hebr. 13. &c.
Castitatis, Matth. 19.
Paupertatis, Matth. 19. Lucā 9. &c.

ciorum Ecclesiasticorum. Sunt autem tria genera eius-
modi operationum. Nempe diuini verbi prædicatio. Sa-
cramentorum administratio. Gubernatio seu regimen
animarum. Quæ tria genera actionum D. Dionysius A-
reopagita aliis verbis expressit, cum actus hierarchicos
tripartitò diuisit. Docet enim ad Ecclesiasticum mini-
sterium tria pertinere, nempe *purgare, illuminare, & perficere*.
Fit enim *Purgatio* prædicatione diuini verbi, *illuminatio*
administratione Sacramentorū, quibus animus splē-
dore gratiæ exornatur, vt D. Dionysius interpretatur,
Perficere autem ad eos maximè spectat, qui regunt alios;
vt ad Episcopos: quos idcirco D. Dionysius appellat per-
fectores. Iam concionandi muneri destinantur propria
quadam ratione quidam in Ecclesia cum delectu: neque
cuius id munus vsurpare licet. Administrationi autem
Sacramentorum varij ministri, secundum varios gradus,
qui cōtinentur ordinis Sacramento, destinati sunt. Item
regendi auctoritas multis, neque omnibus vno modo
conuenit: quin aliis amplior, vt Episcopis; aliis angustior
concessa est; vt Præsbyteris Pastoribus animarum. Qui
omnes vni Pastori, summo secundum Christum, subiecti
sunt, cui est omnis Ecclesiæ cura (sicut postea videbimus)
commis̄sa. Hac *varietate* tum vitæ statuum, tum officio-
rum, tum graduum, tanquam *vestitu deaurato*, circumamicta
Ecclesia summam obtinet dignitatem. Hunc ordi-
nem & hierarchiam insigne Christi Ecclesiæ ornamen-
tum esse, passim sancti Patres, integris etiam volumini-
bus de hoc argumento editis, testificantur. Quin & Scri-
ptura sacra multis modis significat huiusmodi ex varie-
tate Ecclesiam esse constitutam. Ideò enim *corpus* (vt su-
perius quoque notauimus) ideò *regnum*, ideò *ciuitatem*,
ideò *domum*, & ne omnia nomina id genus persequar,

*Triplex ordo
hierarchicus
officiorum.*

Dionys. de Ec-
cle. hierarch.
cap. 5. & 6.

Psal. 44.

ideò *castrorum aciem ordinatam* Ecclesiam vocat: in quibus rebus magnam licet officiorum ac munerum varietatem animaduertere. Et *alios*, inquit D. Paulus, *dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios Doctores & Pastores, &c. in consummationem^e Sanctorum*, & vt efficiatur (sicut alibi inquit) *omnis homo^f perfectus*: qui finis atque scopus est huius Ecclesie varietatis atque Hierarchie. Et quemadmodum bonitas atque perfectio Dei variis admodum creaturis, & varia multiplicique ratione communicatur, vt eo magis in illis omnibus emineat: ita etiam conuenit, vt multiplex Christi gratia, tanquam à capite in membra, variè deriuetur in varios fideles, quò magis pateant diuitiæ gratiæ & donationis ipsius.

Hac verò varietate & ordine Hierarchico Ecclesiam Romanam insignem esse, nemo est qui dubitet. Carerent autem prorsus illa cœtus Sectariorum. Non illi igitur, sed Ecclesia Romana est ea Christi Ecclesia, quæ in Scripturis sanctis *corpus, regnum, ciuitas, & domus Dei* propter eiusmodi varietatem nominatur. Quid enim aliud in Sectariorum Synagogis, præter Babylonicam cõfusione, & velut orbitatem quandam atque desolationem tristissimam, apparet? Reiciunt varietatem vitæ statuum: oderunt obedientiæ, castitatis, paupertatis professionem: nullam ministrorum differentiam, quæ quidem auctoritate aliqua seu potestate peculiari ad munus rectè obeundum (præter meram ad id deputationem seu designationem) agnoscunt: Omnes apud eos, quod ad muneris auctoritatem attinet, sunt sacerdotes & Euangelij ministri: iidem pastores & oues: nulli qui certa professione virtutum præstantissimarum, obedientiæ, castitatis, paupertatis, secundum consilia Christi, ad beatitudinem contendant, per *viam* (vt Apostoli vocabulo vtat) *excel-*
lentiorem

e Eph 4.

f Colos 1.
Finis ordinis
hierarchie.

Cur tanta ex
varietate sit
constituta Ec-
clesia.

Varietatem ex
qua Ecclesia est
circundata, in
sola cerni Ec-
clesia Romana.

Confusio Syna-
gogarum here-
ticarum.

Lutherus tum
alias passim
tum maximè
in lib. de ab-
rog. Missa pri-
uata.

1. Cor. 12.

lentiorem: nulla fermè cultus carimonia: Denique talia apud eos omnia, vt in eorum religionis ratione vix aliquod Christiane discipline signum reliquum sit, quo eos possis ab ethnicis, nulla veri Dei cognitione imbutis, discernere. Sed de probatione ab Ecclesie ordine satis hactenus multa.

POSTREMÒ, quòd sola Ecclesia Romana perpetuò fuerit visibilis (hæc enim vltima prærogatiua est, ex qua supra conuicimus, probari etiam debere veram Ecclesiam Christi) ne ipsi quidem Sectarij diffiteri possunt. Quare in eo magis laborant, vt Ecclesiam inuisibilem nobis faciant: ne si visibilem esse concedant, fateri cogantur à vera Ecclesia se defecisse tum cum defecerunt ab Ecclesia Romana, quæ sola, ante desertorem Lutherum, fuit in orbe cognita. Quando enim aut vbi ante annos circiter sexaginta Lutheri Synagoga fuit, hoc est, hominum aliquis cœtus, qui doctrinæ, qui cultus rationem à Luthero traditam sequerentur? Audemus, inquit ipse Lutherus, gloriari, Christum primò à nobis vulgatum. Et VVi-gandus: Secundum, inquit, Germania beneficium est, articulo- rum fidei illustratio, qualis ab Apostolorum temporibus huc usq; in mundo non est cognita. Si igitur doctrina Lutheri tam multis illis seculis ante Lutherum non fuit: qui esse poterunt ante Lutherum cœtus, qui sequerentur doctrinam Lutheri?

Sed instaurauit (inquiunt) Lutherus omnino doctrinam veterem, adeoque veritatem in tenebris per tot se- cula delitescens in lucem protulit. Hoc verò est quod ostendimus esse incredibile; vt tot seculis veritas atque adeò Ecclesia Christi latuerit: vt nulli fuerint cogniti, & successione aliqua constantes Pastores, & Doctores, ad

VI.

Solam Ecclesiã Romanam perpetuò fuisse visibilem, ac proinde legitimã.

In præfat. corpore doctrinæ Lypsiæ edita, anno 61.

In lib. de bonis & malis Germaniæ. Sectarios ipsos testari se non uisisse doctrinã.

Lutheri Ecclesiam & doctrinam, qua tot seculis delituerat, non posse veram esse.

NOTA.

In libro de p̄-
script. hæreticorum.

Formula redar-
guendi novita-
tem doctrina
Sectariorum ex
Tertulliano.

Refutatio ca-
nilli, quo Secta
rj se expedire
conatur ab ar-
gumentatione
Patrū veterū
cōtra hæreticos
ex assistentia
SS. erga Ecclē.
posita.

quos communiter oves Christi recurrerent pro salutari
pastu doctrinæ. Ecclesia enim Christi, qualis ea quidem
in Scripturis descripta est, omnino talis est, nempe con-
spicua, *supra montem posita*, in qua sint veri *Doctores & Pa-
stores*, in qua vsus legitimus vigeat Sacramentorum, in
qua sonet & audiatur vox veræ doctrinæ, vt superius abū-
dè probatum est. Talis igitur Ecclesia si aliquot seculis
non fuit, prorsus Ecclesia Christi nulla tunc fuit: quod si-
ne ingenti blasphemia dici non potest. Ac multò nos sa-
nè meliore iure Sectariis ita tergiuerantibus possumus
idem obiicere quod olim Tertullianus, ducentorum
tantum annorum præscriptione fretus, nec tam latè
quàm modo propagata Ecclesia, sic hæreticis obiicie-
bat. *Quid? inquit. Verissimilene est, vt tot ac tanta Ecclesia in
vnam fidem errauerint? Scilicet, aliquos Marcionitas & Va-
lentinianos (dicamus nos, Lutheranos & Calvinianos) libe-
randa veritas expectabat? Interea perperam euangelizabatur,
perperam credebatur, tot millia millium perperam iuncta, tot
opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata
perperam operata, tot sacerdotes, tot ministeria perperam fun-
cta. Item, Hoc, inquit. si ita est, neglexit officium Dei vicarius,
Christi vicarius, Spiritus sanctus, sinēs Ecclesiam aliter interim
intelligere, aliter credere, quod ipse per Apostolos predicabat.*
At enim veteres ita contra eiusmodi hæreticos ratioci-
nabantur, qui manifestos errores contra Scripturas de-
fendebant. Nos autem, inquiunt Sectarij, nihil docemus,
nisi quod continetur in scriptis Apostolicis. Ego verò
quin hæc à Patribus contra errores disputarentur, mini-
mè dubito. Sed hoc vrgeo, eo demum argumento, tan-
quam compendio quodam, veteres ostēdisse, erroneam
& à Scriptura alienam fuisse doctrinam illam veterum
hæreticorum, quoniam à doctrina multis seculis in Ec-
clesia

clesia recepta discreparet, nec verisimile esset tot Eccle-
sias, tot sacerdotes, tot Christi fideles tanto tempore in
errore fuisse versatos. Hoc idem argumentum, cum no-
bis aduersus Sectarios eò etiã magis competat, quò diu-
turniore tempore fuisse Ecclesiam sine doctrina Lurhe-
ri constat; rectè similiter concludimus, nihilo minus il-
los, quàm veteres hæreticos à vera & Apostolica fide ab-
errare. Vanissimè igitur nobis doctrinam talem vendi-
tant, quæ vera fuerit & Apostolica; & tamen cum ea do-
ctrina, quæ tot seculis palam apud fideles sonuit, pugnã-
rit, ipsaq; latuerit in inuisibili Ecclesia, qualem Christus
certè nullam instituit, vt suprà probatum est. Quæ cum
ita sint, rectè initiò conclusimus, solam Ecclesiam, quæ
Romano Pontifici pro tempore existenti paret; quoniã
(vt hæctenus demonstratum est) sola *vna, sancta, Catholi-
ca, Apostolica, rectè ordinata, & visibilis est*; veram illam at-
que legitimam esse Christi Ecclesiam, in qua vnica de-
mum quæri debeat, atque inueniri possit auctoritas illa
infallibilis, magistra fidei in omnibus quæstionibus
controuersis. Deinceps quæ sunt reli-
qua prosequamur.

ANALY.